

805897

1938

КАЛЕНДАР

РОБІТНИКІВ

І СЕЛЯН

З М І С Т

	Стор.
Інтернаціонал	2
Календарна частина	3-16
С. Д.: Останній шлях президента-Визвольника	18
Іван Франко: Вічний революціонер	20
Інж. Я. Нечас: Спомин про Масарика	21
С. Довгаль: Дві ялинки	25
В. Дундр Масарикова участь у боротьбі робітників	27
С. Д-ль: Співайте пісню праці	28
С. Черкасенко: Свято	29
А. Кекус: Завдання самоуправи	30
Про довги земледільців та безробітних	33
Юлій Ревай: Освіту селянам і робітникам	35
Василь Сурмач: Як капає піт в чола	38
С. Д.: Тарас Шевченко	42
Василь Стефаник	43
Адреси найважливіших партійних установ	44
Василь Стефаник: Вона-Земля	46
Ружена Кекусова: Завдання жінки з демократії	49
Йосиф Кеніг: Розмова про посередництво праці	51
М. Зошенко: Палажка	54
Др. М. Новаковський: Автономія Підкарпатської Русі	56
В. Куба, проф.: Робітники й освіта	61
Тарас Шевченко: Заповіт	63
Максим Пружко: 60 років праці й боротьби	64
Вацлав Малий: Плавці на Тиси	66
Іван Франко: Антошкові	69
М. Стахів: Національне та інтернаціональне	70
Павло Тичина: Ронделі	72
Будуча війна та оборона цивільного населення	73
Основні кооперативні засади	77
С. Черкасенко: Пролетарська пісня	78
Дрібні лікарські поради	80
Як угадати погоду	84
Дрібні практичні поради	86
Як обчислити кубик дерева	89
Опіка дітьми	91
Петро Безруч: Острава	93
Михайло Карбіванець: Земельні книги	97
Степан Руданський: Ні эле, ні добре	100
Микола Цуперяк: Децо про соціальне забезпечення	101
Рятуйте тварину від пошестей	106
Др Роман Осінчук: Невидимі страшні вороги	108
Еспаля в чисмах	111
Кроваве жниво	112
Е. Ж.: Чуда природи й техніки	113
Організаційні правила	115
Чи потребуємо щадити	125

Видавець: Робітнича академія в Ужгороді, пл. Корятовича ч. 1.
Редактор: С. ДОВГАЛЬ.

НБ ПНУС

805897

КАЛЕНДАР

РОБІТНИКІВ І СЕЛЯН

НА РІК 1938

805897

ФРРВ

УЖГОРОД, 1937.

НАКЛАДОМ РОБІТНИЧОЇ АКАДЕМІЇ НА ПІДК. РУСИ.

ДРУКАРНЯ „ТИПОГРАФІЯ“ В МУКАЧЕВІ

ЧИТАЛЬНИЙ ЗАЛ «УКРАЇНКА»

ІНТЕРНАЦІОНАЛ

Повстаньте гнані і голодні,
Робітники усіх країн!
Як у вулкановій безодні
В серцях у нас клекоче гнів.
Ми всіх катів зітрем на порох
Повстаньте ж військо злидарів!
Все, що забрав наш лютий ворог,
Щоб повернути час наспів...

Чуеш? сурми заграли...
Час розплати настав.

Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
код 02125266

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

805 897

№

В Інтернаціоналі
Здобудем людських прав!
Не ждять рятунку ні від кого —
Ні від богів ні від царів!
Позбудеться ярма тяжкого
Сама сімя пролетарів.
Пусті слова про „право бідних“
Панове дбають не про нас,
Нас мали за рабів негідних...
Доволі кривди і образ!

Чуеш? сурми заграли — і т. д.

Лиш ми робітники, ми діти
Святої армії труда,
Землею будем володіти,
А паразитів — жде біда.
Тоді ж як грім під час негоди
Впаде на голови катів, —
Нам сонце правди і свободи
Засяє тисяччю огнів.

Чуеш? сурми заграли — і т. д.

1 міс.			СІЧЕНЬ-ЯНУАР		31 днів	
Стиль			С В Я Т А			
нов.	ст.	дні	Греко-катол. і православні	Римо-катол.		
1	19	С	Груд. 1937, Боніф.	Новий Рік 1938		
2	20	Н	Ігнатія	Імени Іс. Макара		
3	21	П	Юліяни. Петра	Генефефи		
4	22	В	Анастасії	Еміліяна Тита		
5	23	С	10 муч. на Криті	Нав. з Кор. Тел.		
6	24	Ч	Св. Веч. Еви Евг.	Трьох Королів		
7	25	П	Ріадво Христове	Лукіяна, Вал.		
8	26	С	Богород. Йосифа	Св. Родина. Сев.		
9	27	Н	Стефана	Мартиніяни		
10	28	П	Муч. в Никодимії	Івана Д.		
11	29	В	Дітей уб. у Вифл.	Альойза, Гонор.		
12	30	С	Мчн. Анисії	Ернеста		
13	31	Ч	Малани	Ілярія, Леонтія		
14	1	П	Січ. Новий Рік	Фелікса		
15	2	С	Сильвестра	Павла, п. Ісуса		
16	3	Н	Малахії пр.	Маркила		
17	4	П	Собор 70 апост.	Антона		
18	5	В	Нав. Бог. Щедр. В.	Петра		
19	6	С	Бог. Госп. Йордан	Мар. Генр., Фер.		
20	7	Ч	Собор Св. Ів. Хрест.	Фабіяна		
21	8	П	Юрія Еміліяна	Агнети		
22	9	С	Поліевкта Филіпа	Вінкентія		
23	10	Н	Григорія і Домети	Райм., Обр. Пр. Д.		
24	11	П	Теодосія	Тимотея		
25	12	В	Тетяни, Сави	Навер. ап. Павл.		
26	13	С	Ерміла Стратон.	Полікарпа		
27	14	Ч	Св. Отців з Синаї	Івана Зол.		
28	15	П	Павла Т. Івана К.	Фляв. Валер.		
29	16	С	Ап. Петра	Франца Сал.		
30	17	Н	Антоня Вел.	Мартина		
31	18	П	Атанасія і Кирила	Петра Ноляски		

ПАМ'ЯТНІ ДНІ:

3. 1934 велика катастрофа в шахті Нельсон
6. 1850 нар. Едвард Бернштайн, визначний соціалістичний теоретик
8. 1642 пом. Галілео Галілеї, італійський вчений
11. 1848 помер укр. поет Юрій Федькович
12. 1919 прийшли чехи до Ужгорода.
12. 1746 нар. Й. Г. Песталоцці, основник модерн. педагогіки.
15. 1919 Забитий Карел Лібкнехт, Роза Люксембург
19. 1865 помер Пар Прудон, франц. соціалістичний теоретик.
21. 1924 помер Микола Ленін, основник комуніст. партії в Росії й теоретик комунізму
21. 1919 Збори хуцької Народн. ради.
22. 1905 Вибухла І. російська революція.
24. 1864 нар. Іустав Габерман, піонер чсл. соц. дем.
25. 1866 нар. Еміль Вандераельде, голова Соціалістичн. інтернаціоналу.
26. 1876 нар. Др. Лев Вінтер, соц. дем. політик.
31. 1865 Скасовано рабство в Злучених державах Америки.

2 міс.	ЛЮТИЙ-ФЕБРУАР	28 днів
--------	----------------------	---------

С Т И Л Ь			С В Я Т А	
ноб.	ст.	дні	Греко-катол. і православні	Римо-катол.
1	19	В	Макара	Іннатія
2	20	С	Евтимія Юн.	Марії Громн.
3	21	Ч	Максима, Евгена	Власія
4	22	П	Тимотея, Анастас.	Вероніки Андр.
5	23	С	Климентя	Агафії
6	24	Н	Ксенії	Дороти
7	25	П	Григорія Богосл.	Ромуальда
8	26	В	Ксенофонта, Анан.	Іоанна в Маль
9	27	С	Перев. мощ. Ів. Зол.	Апольонії
10	28	Ч	Єфрема, Сирина	Схолястиги
11	29	П	Ігната Б. Романа	Ефр. Дев, Люц.
12	30	С	Трьох Святих	Евлалії
13	31	Н	Кира, Івана Б.	Катерини
14	1	П	Трифона	Валентина
15	2	В	Стрітєння Госп.	Фавстина
16	3	С	Симеона і Анни	Юліяни
17	4	Ч	Ізидора	Юліяна, Сав. К.
18	5	П	Агафії, Теод.	Симеона Луціян
19	6	С	Вукола, Юл.	Конрада
20	7	Н	Партена і Луки	Никиф.
21	8	П	Теодора	Фелікса, Андрея
22	9	В	Никифора	Петра Каб.
23	10	С	Харлампія	Петра Дам.
24	11	Ч	Влас. дим. Всев.	Матея, Віглія
25	12	П	Мелетія Ант. Мар.	Сигрида, Анаст.
26	13	С	Семена, Март.	Кесарія, Вальп.
27	14	Н	Авкл. Кирила	Александра
28	15	П	Онисима	Романа

ПАМ'ЯТНІ ДНІ:

- 2. 1884 нар. Др. Юлій Дойч, провідник австрійської соц. дем. на емігр.
- 2. 1812 помер укр. байкар Євген Гребінка.
- 0. 1878 нар. Др. Зденек Неєдлі, соціаліст. історик.
- 2. 1809 нар. А. Лінкольн, президент Спол. держ. Америки, визвольник чорношкірих.
- 12. нар. К. Дарвін, великий природознавець.
- 19. 1934 Коломан Валіш, провідник соц. дем. повстання в Штирії, скатований владою Дольфуса.
- 25. 1932 пом. Др. Микита Шаповал, укр. соціал. учений і політик.
- 27. 1933 Був запалений німецьк. фашистами нім. держ. парламент.
- 29. 1920 Нар. Зібр. ухвалило конституцію ЧСР.

3. міс.	БЕРЕЗЕНЬ-МАРТ	31 днів
---------	----------------------	---------

С Т И Л Ь			С В Я Т А	
ноб.	ст.	дні	Греко-катол. і православні	Римо-катол.
1	16	В	Памфіла	Альбіна
2	17	С	Теодора	Сімпліція
3	18	Ч	Льва папи	Кунегунди
4	19	П	Архипа, Катон.	Казиміра
5	20	С	Тимотея. Агатона	Андріяна Фрид.
6	21	Н	Петра і Атанасія	Томи з Аквіну
7	22	П	Найдення мощей	Ромуальда
8	23	В	Полікарпа	Івана в М. Вінк.
9	24	С	Знайд. гол. І. Хр.	Франц. 40 Муч.
10	25	Ч	Тараса	Константина
11	26	П	Порфіра	Григор. Колети
12	27	С	Прокопа	Розини
13	28	Н	Василя	Христини
14	1	П	Мартина, Евдокії	Матильди
15	2	В	Теодота	Климентя
16	3	С	Евтропа, Зенона	Любина, Галярія
17	4	Ч	Гарасима	Патрісія, Герт.
18	5	П	Конона	Едварда, Кирила
19	6	С	42. муч. в Ам.	Іосифа Обруч.
20	7	Н	Ефрена, Василя	Іоакима, Евфим.
21	8	П	Теофілякта	Венедикта
22	9	В	40 муч. в Сев.	Катерини Окт.
23	10	С	Кіндрата, Кипр.	Виктора Пеляг.
24	11	Ч	Софрона	Арх. Гаврила
25	12	П	Теофана	Благовіщ. Пр. Д.М
26	13	С	Никифора	Теклі
27	14	Н	Бенедикта	Руперта, Івана
28	15	П	Агапія, Публія	Сикста
29	16	В	Савина, Юліяна	Кирила
30	17	С	Олексія	Квірина
31	18	Ч	Кирила Брус.	Бальбини

ПАМ'ЯТНІ ДНІ:

- 2. 1884 нар. Др. Іван Дерер, міністр і пров. соц. дем.
- 3. 1827 нар. найбільший укр. байкар Леонід Глібів.
- 7. 1850 нар. Т. Г. Масарик, президент-Визвольник.
- 9. 1814 нар. найбільший укр. поет Тарас Шевченко.
- 10. 1861 помер Тарас Шевченко
- 10. 1872 помер Г. Маціні, Італійський революціонер.
- 11. 1917 вибухла російська революція.
- 14. 1883 помер Карло Маркс, основник наукового соціалізму.
- 18. 1871 повстала Паризька комуна
- 19. 1919 проголошена радянська республіка в Мадярщині
- 22. 1842 нар. найб. музика укр. Микола Лисенко
- 24. 1715 сільська революція в Чехах.
- 27. 1865 помер будитель і поет Підкарпаття Олександр Духнович
- 23. 1592 нар. Ян Коменський, учитель народів.
- 29. 1900 народ. Юрій Волкер, чес. пролетарський поет.
- 30. 1889 спалено атеїста Ліщинського в Польщі.

4. міс.

КВІТЕНЬ-АПРІЛЬ

30 днів

С Т И Л Ь			С В Я Т А	
нов.	ст.	Дні	Греко-катол. і православні	Римо-катол.
1	19	П	Дарії, Хриз. Івана Мир. Серб.	Гугона Франца з Павлі
3	21	Н	Якова	Ришарда
4	22	П	Василя, Ізаака	Ізидора
5	23	В	Нікона	Вінкентія
6	24	С	Захара, Якова	Келестина
7	25	Ч	Благовіщення	Б. Мати Германа
8	26	П	Собор Арх Гаврила	Діоніва
9	27	С	Матрони	Марії Клеоп.
10	28	Н	Іляріона	Езекіла
11	29	П	Марка Кир.	Льва папи
12	30	В	Івана ліств.	Юлія, Зенона
13	31	С	Іпатія	Юстина
14	1	Ч	Марії егип.	Валеріяна
15	2	П	Тита, Подік.	Анастасії
16	3	С	Микити, Тодоса	Лямберта
17	4	Н	Прп. Йосифа	Великдень, Руд
18	5	П	Теодула, Агати	Велик. Пон.
19	6	В	Евтиха, Метопія	Бернарда Тим.
20	7	С	Георгія	Супліція. Вікт.
21	8	Ч	Іродіона	Анзельма
22	9	П	Велика Пятниця	Сотера
23	10	С	Терентія	Войтіха
24	11	Н	Великдень Антим	Феделіса
25	12	П	Велик Пон. Василь	Ев. Марка.
26	13	В	Вел. Втор. Артем	Кліта
27	14	С	Мартина, Ант.	Анаст. Перигр.
28	15	Ч	Аристарха, Трох.	Віталіса, Павла
29	16	П	Агафії	Петра з Вер.
30	17	С	Симона	Катерини

ПАМ'ЯТНІ ДНІ:

2. пом. укр. письмен. Іван Нечуй-Левицький, автор соціальн. романів.
6. 1881 нар. Рудольф Бехне, соц. дем. політик, міністр залян
10. 1871 нар. Др Альфред Майснер, соц дем. іцьполітик.
11. 1825 народ Фердинанд Лассаль, основник нім соц. дем
12. 1875 нар. Антонин Гаміль, голова члн соц дем. роб партії.
17. 1747 російські жандарми заарештували Т Шевченка.
20. 1885 пом Микола Костомаров, укр історик
23. 1616 помер Вільям Шекспір, великий драматург.
24. 1803 пом Олександр Духнович
24. 1920 заложено українську соц. демократичну партію в Ужгороді
25. 1913 помер Михайло Коцюбинський, укр. письменник, автор соц. новель.
27. 1904 помер Михайло Старицький, укр. драматург
29. 1885 нар. Егон Ервін Кіш, нім. соціаліст. письменник.

5. міс.

ТРАВЕНЬ - МАЙ

31 днів

С Т И Л Ь			С В Я Т А	
нов.	ст.	Дні	Греко-катол. і православні	Римо-катол.
1	18	Н	1 Том. Івана	2 п. В. Фил. і Як.
2	19	П	Івана Старопеч.	Зигмунта, Атан.
3	20	В	Теодора	Знайд. Ч. Хр.
4	21	С	Януарія	Фльоріяна
5	22	Ч	Віталія, Теодора	Пія V. папи
6	23	П	Юрія	Івана в Олію
7	24	С	Сави	Доміцелі
8	25	Н	2 Мир. Марка	3 по В. Станис.
9	26	П	Василя	Григорія
10	27	В	Симеона	Ізидора
11	28	С	Язона і Сос.	Мамерта і Ад.
12	29	Ч	9 муч. Теогніда	Панкрата
13	30	П	Якова ан.	Серватія
14	1	С	Єремії	Боніфатія
15	2	Н	3. О. разсл. Бор. і Гл.	4 п. Вел. Софії
16	3	П	Теодозія	Івана Непом.
17	4	В	Пелагії	Пасхаліса
18	5	С	Ірини	Фелікса Вен.
19	6	Ч	Йова	П. Целестина
20	7	П	Акакія	Бернарда
21	8	С	Івана Богосл.	Тимот. Єлени
22	9	Н	4. О. Сам. Моц. св. Мик.	5. п. В. Юлії
23	10	П	Симеона	Девидерія
24	11	В	Мокія	Іванни
25	12	С	Еніфана	Урбана
26	13	Ч	Ілкерії	Вознес. Госп.
27	14	П	Ізидора	Івана папи
28	15	С	Пахома	Август. Вілос.
29	16	Н	5 о сліп. Модеста	Максиміліяна
30	17	П	Андроніка	Фелікса Ферд.
31	18	В	Олександра	Петронелі

ПАМ'ЯТНІ ДНІ:

1. Свято всіх працюючих, святкували вперший раз 189 Ор.
1. 1849 нар. Панас Мирний, укр. письменник, автор соц. романів.
4. 1838 викуплено Т. Шевченка з неволі.
5. 1818 народ Карло Маркс.
6. 19 0 пом. Борис Грінченко, укр. письмен.
6. 1856 нар. Зігмунд Фройд, великий учений, психолог.
8. 1919 засновано Центральну Руську Народну Раду в Ужгороді.
10. 1933 нім. фашисти спалили поступові книги.
13. 1923 пом. Шарлота Масарикова, орг. соц. дем. дружина прев. Визв.
19. 1825 пом. Генри Сен-Симон, франц. соціаліст, мислитель.
22. 1861 перевезено тіло Т. Шевченка на Україну, й поховано над Дніпром.
24. 1934 пом. Др. Франт. Крейчи, філософ та соціаліст, політик.
28. 1916 пом. Іван Франко, велик. соц. письмен. учений і діяч.
28. 1871 впала Паризька комуна
28. 1884 нар. Др. Б. Бенеш, президент ЧСР.

6. міс.

ЧЕРВЕНЬ - ЮНІЙ

30 днів

С Т И Л Ь			С В Я Т А	
нов.	ст.	дні	Греко-католический і православні	Римо-католический.
1	19	С	Патриція	Якова
2	20	Ч	Вознесіння Госп.	Еравма, Садока
3	21	П	Конст. і Олени	Кльотильди
4	22	С	Василиска	Квірина
5	23	Н	6 О. Евфр. Мих.	Зелені Свята
6	24	П	Симеона Стовп.	Зел. Понеділок
7	25	В	Зн гол. І. Хрест.	Роберта
8	26	С	Карпа	Медарда
9	27	Ч	Терапонта	Феліціяна
10	28	П	Микити	Маргарити
11	29	С	Теодозії	Варнави
12	30	Н	Зелені Свята	Онуфрія
13	31	П	Зел. Понеділок	Антоніа з П.
14	1	В	Юстина	Василія В.
15	2	С	Никифора	Віта і Модеста
16	3	Ч	Лукиліяна	Боже Тіло
17	4	П	Митрофана	Адольфа Райн.
18	5	С	Доротея	Марцеля
19	6	Н	1 п. 3. С. Виссар.	Герв. і Юліяний
20	7	П	Теодота	Сильвія
21	8	В	Теодора	Павлина
22	9	С	Кирила	Альойза
23	10	Ч	Тимотея, Евхар.	Зенона Агрип.
24	11	П	Вартоломея Варн.	Ів. Хр. Пр. С. Іс.
25	12	С	Онуфрія	Пр. Вільгельма
26	13	Н	2 п. 3 С. Акиліни	Івана і Павла
27	14	П	Блісея	Владислава
28	15	В	Амоса	Іринея, Льва
29	16	С	Тихона	Петра і Павла
30	17	Ч	Мануїла і Сав.	Емілія П. св. П.

2. 1882. пом. Гарібальді, італ. революціонер.
 4. 1920 підписано мир в Трієні з Малярщиною, де встановл. кордони ЧСР.
 5. 1875 нар. С. К Нойман, соц. поет, автор книги „Енциклієни з Попа Івана“
 6. 1836. влада Блюма у Франції.
 7. 1843 пом. укр. поет Маркіян Шашкевич
 8. 1882 нар. Микита Шаповал, укр. учений письменник і соц. діяч.
 9. 1793 встановл. влада розуму у Франції.
 11. 1924 італ. фашисти забили І. Матеотті, соц. дем. політ.
 12. 1919 чеське військо заняло Хуст.
 12. 1936. завед. 40 год. працівний тиждень у Франції.
 17. 1872. нар. Антоніи Мацек, соц. поет і журналіст.
 21. 1895 помер Михайло Драгоманів, великий укр. соціаліст. учений.
 22. нар. Ерїх. Марія Ремарк, нім. письменник.
 27. 1794 був скат овний Максиміліян Робеспєр, франц. революціонер.
 28. 1805 нар. І. Мадціні, італ. революціонер.
 28. 1919 підписано мир у Версалі, в догоді означено кордони ЧСР та автономію І. Руси.

7. міс.

ЛИПЕНЬ - ЮЛІЙ

31 днів

С Т И Л Ь			С В Я Т А	
нов.	ст.	дні	Греко-католический і православні	Римо-католический.
1	18	П	Леонтія, Пр. Евхар.	Теобаль., Альб.
2	19	С	Юди Тадея	Пос. Пр. Д. Мар.
3	20	Н	3. п. 3. С. Методія	Анатолія Геліод.
4	21	П	Юліяна	Йосифа Кал.
5	22	В	Евсевія	Антоніа, Філом.
6	23	С	Агриппіни	Ісаї Луків
7	24	Ч	Різдва Ів. Хрест.	Пульх, Кир. і М.
8	25	П	Февронії	Елісавети
9	26	С	Давида	Ів. Дуклі, Верон.
10	27	Н	4. п. 3. С. Самсона	76 р. Мучен Ам.
11	28	П	Кира і Івана	Пелагіи Пія
12	29	В	Петра і Павла	Генриха, Івана
13	30	С	Збір 12 апост.	Анакліта Марг.
14	1	Ч	Косми і Дамяна	Бонавентури
15	2	П	Пол. Р. Богор.	Розісл. ап Генр.
16	3	С	Якїнта, Анат.	М. Б. Шкапл.
17	4	Н	5. п. 3. С. Андрія Кр.	Алексія Берти
18	5	П	Атанавія Кирила	Симеона
19	6	В	Сисоя	Вінкентія з П.
20	7	С	Хоми і Акакія	Чеслава, Іллі
21	8	Ч	Прокопа	Пракседи
22	9	П	Панкрата	Марії Магдал.
23	10	С	Антоніа печ.	Аполінарія
24	11	Н	6. п. 3. Севф. Ольги	Кунег. Крист.
25	12	П	Прокла і Іляр.	Якова
26	13	В	Збір арх Гаврила	Анни, Ераста
27	14	С	Акили, Онис.	Наталіи, Рудол.
28	15	Ч	Володимира В.	Виктора
29	16	П	Атиногена, Ольги	Інкентія, Марти
30	17	С	Марини, Лазаря	Абдона, Руфіна
31	18	Н	7 п. 3 С. Емілія. Якїм	Ігната Льойолі.

ПАМ'ЯТНІ ДНІ:

3. 1844 робітники знищили машини в Лїберці.
 5. 1844 нар. Клара Цеткин, соціал. діячка.
 6. 1415 спалено Івана Гуса в Констанції.
 8. 1891 нар. Йосиф Гора, соціал. поет.
 13. 1826 підвищено провідників декабристів в Петербурзі.
 14. 1789 здобуття Бастилії.
 16. 1889 відбувся міжнар. робітн. зїзд в Парижі.
 17. 1790 пом. Адам Сміт, основник народогоспод. науки.
 18. 1936 фашисти почали повстання в Іспанії.
 21. 1914 Німеччина оголосила війну Франції.
 23. 1917 відбувся перший всеукр. робітн. зїзд у Києві.
 23. 1914 Австро-Угорщина проголосила війну Росії.
 24. 1852 нар. Др. Віктор Адлер, соц. теоретик і пров. австр. соц. дем.
 27. 1881 нар. Володимир Винниченко, соц. письменник і діяч.
 27. 1927 були скатовані італійські анархісти Сакко та Ванцетті.
 29. 1856 пом. Карел Гавліче-Боровський, письменник і діяч.

8. міс.	СЕРПЕНЬ - АВГУСТ	31 днів
---------	-------------------------	---------

Стиль			С В Я Т А	
нов.	ст.	дні	Греко-катол. і православні	Римо-катол.
1	19	П	Мокрини	Петра
2	20	В	Ілїї	Матери Б. Анг.
3	21	С	Симеона	Найд. м. с. Ст.
4	22	Ч	Марії Магд.	Домініка
5	23	П	Трофима, Теоф.	М. Б. Сніжн.
6	24	С	Бориса і Гліба	Преобр. Госп.
7	25	Н	8 п. 3 С. Усп. св. Ан.	Каетана
8	26	П	Ермола, Пар.	Кирія
9	27	В	Пантелеймона	Романа
10	28	С	Прохора, Никан.	Лаврентія
11	29	Ч	Калиніка, Сераф.	Зузання
12	30	П	Сили і Силуана	Кляри
13	31	С	Евдокима	Іпполита
14	1	Н	9 п. 3 С. Макав.	Евзевія
15	2	П	Перен. м. св. Стеф.	Усп. Пр. Д. М.
16	3	В	Ізаака, Фавства	Роха, Якинта
17	4	С	7. Мол. в Ефезі	Яцка, Лібента
18	5	Ч	Евсигнія, Фавія	Єлени
19	6	П	Преобр. Госп. Сп.	Венігні, Людв.
20	7	С	Домета і Пас.	Стефана
21	8	Н	10 п. 3 С. Ем., Льва	Іванни
22	9	П	Матея	Філяберта, Тим.
23	10	В	Лаврентія	Пилипа
24	11	С	Евпла	Вартоломея
25	12	Ч	Фотія і Мч. Аник.	Людовика
26	13	П	Максима	Зефір. М. Б. Чен.
27	14	С	Михея	Иос. Кал П. С. К.
28	15	Н	11 п. 3 С. Успенія	Августина
29	16	П	Перен. обр. Госп.	Усікн. гол. Ів. Х.
30	17	В	Мирона	Ровалї з Ліми
31	18	С	Флора і Лавра	Раймунда

- 1913 померла Леся Українка, поетка, член. соц. дем.
- 1895 пом. Б. Енелс, соц. вчений.
- 1819 нар. Пант. Куліш, укр. письмен.
- 1834 нар. Юрій Федькович, буковин. поет.
- 1877 нар. Др. Рудольф Гільдфердинг, нім. соц. дем. учений та політ.
- 1871 нар. Карел Лібкнехт, нім. соціаліст. політик.
- 1856 нар. Іван Франко укр. письмен. і соціал. діяч.
- 1928 пом. Антонин Сова, чеськ. поет.
- 1760 нар. Генри Сен-Симон, фран. соц. мислитель.
- 1843 пом. Квітка-Основьяненко, перший укр. повістяр.
- 1871 нар. Др. фран. Совкуп, соц. політик, голова сенату ЧСР
- 1851 нар. Алоїс Ірасек, чеськ. письменник.
- 1572 Варфоломїївська ніч в Парижі.
- 1877 нар. Рудольф Таерле, провідн. соц. дем. проф. руху в ЧСР.
- 1828 нар. Лев Толстой, рос. писм. та соц. мислитель.
- 1880 заложено Інтернаціонал вільних мислителів.
- 1935 помер Др. Лев Вінтер, соц. дем. політик.
- 1864 пом. Фердинанд Лассаль, основн. нім. соц. дем.

9. міс.	Вересень-Септембер	30 днів
---------	---------------------------	---------

Стиль			С В Я Т А	
нов.	ст.	дні	Греко-катол. і православні	Римо-катол.
1	19	Ч	Андрія	Бронис. Егидія
2	20	П	Самїйла	Юста Стефана
3	21	С	Тадея	Зенона Ізабелі
4	22	Н	12 п. 3 С. Агатоника	Розалїї
5	23	П	Луппа, Іриней	Лаврентія
6	24	В	Евтиха	Захарія
7	25	С	Вартол. Тита	Регіни Мельх.
8	26	Ч	Адріяна, Наталїї	Різдво Пр. Д. М.
9	27	П	Пимена	Іоргонія Пет. К.
10	28	С	Мойсея	Миколая
11	29	Н	13 п. 3 С. Усік г. І. Х.	С. І. Марія Прота
12	30	П	Олександра	Македонія, Івід.
13	31	В	Пол. пояса П. Д. М.	Евгенїї Поликс.
14	1	С	Семена	Воздвиж. Ч. Хр.
15	2	Ч	Маманта	Нікодема
16	3	П	Антима	Людміли
17	4	С	Вавила, Мойсея	Лямберта
18	5	Н	14 п. 3 С. Захарїї	Томи, Йосифа
19	6	П	Чудо св. Михайла	Януарія, Конст.
20	7	В	Созонта	Евстахія
21	8	С	Різдво Пр. Д. М.	Матея
22	9	Ч	Йоакима і Анни	Маврикія і Том.
23	10	П	Мінодори	Теклі
24	11	С	Теодора	Герарда
25	12	Н	15 п. 3 С. Автонома	Володис. Клеоф.
26	13	П	Корнила	Кипріяна, Юст.
27	14	В	Воздвиж. Чес. Хр.	Косми і Дамяна
28	15	С	Микити	Вячеслава
29	16	Ч	Евфимїї	Михайла арх.
30	17	П	Софїї, Віри, Надїї	Бронїма

ПАМ'ЯТНІ ДНІ:

- 1866 перший конгрес І. Інтернаціоналу в Женеві.
- 1859 нар. Жан Жорес, фран. провідник соціалістів.
- 1881 нар. Др. Отто Бавер, провідн. австр. соц. дем. і теоретик.
- 1871 нар. Франт. Модрачек, чеськ. соц. дем. політ. та кооператор.
- 1769 нар. Іван Котляревський, основник нової укр. літератури
- 1887 нар. Др. Йосиф Мацек, пров. соц. дем. та народогосподар.
- 1907 помер найб. укр. драматург Іван Тобілевич
- 1917 зїзд поневолених народів у Києві.
- 1792 проголошена франц. республіка.
- 1896 установчий зїзд Робітничої академії в Празі.
- 1902 пом. Еміль Золя, фран. письмен.
- 1866 нар. найб. укр. історик Михайло Грушевський, перший президент Укр. Нар. Республіки.

10 міс.

Жовтень-Октобер

31 днів

С П Р А В Л Е Н Н Я

С Т И Л Ь			С В Я Т А	
ноб.	ст.	дні	Греко-катол. і православні	Римо-катол.
1	18	С	Евменія	Ремигія
2	19	Н	16 п. С. Трохима	Оттона, Леод.
3	20	П	Евстахія	Кандида
4	21	В	Кіндрата	Франца в Ас.
5	22	С	Фоки і Йони	Плякида
6	23	Ч	Зач Ів. Хрест.	Брунона
7	24	П	Теклі	М. Б. Рож. Юст.
8	25	С	Евфрозини	Бригіди
9	26	Н	17 п. 3 С. Ів. Бог.	Діон. Людв. Б.
10	27	П	Калістрата	Франца
11	28	В	Харитона	Еміль, Пляц.
12	29	С	Киріяка	Максиміліяна
13	30	Ч	Григорія	Едварда
14	1	П	Покр. Богор.	Калікста
15	2	С	Кипріяна, Юст.	Тереси
16	3	Н	18 п. 3 С. Діонізія	Іавла Іерарда
17	4	П	Бротейя	Маргарити
18	5	В	Харитини	Луки
19	6	С	Томи	Петра в Акв.
20	7	Ч	Сергія і Вакха	Феліціана Ів. К.
21	8	П	Пелагії	Уршулі
22	9	С	Якова, Андроніка	Кордулі
23	10	Н	19 п. 3 С. Евлампії	Север. Ів. Каніс.
24	11	П	Пилипа і Теоф.	Рафаїла
25	12	В	Прова	Краспіна, Храз.
26	13	С	Карпа і Косми	Евариста
27	14	Ч	Параскевії	Савини, Фльор.
28	15	П	Евтимія, Лукіяна	Сим. Тадея
29	16	С	Льонгіна	Нарциза
30	17	Н	20 п. 3 Св. Осії, Ан.	Клявдія
31	18	П	Луки	С. І. Ц. Вольф.

ПАМ'ЯТНІ ДНІ:

- 1791 відкриття законодавчих зборів у Франції.
- 1937 вступив у силу закон про автономію П. Руси
- 1837 пом. Шарль Фурє, фран. соціаліст. мислитель.
- 1424 нам. Ян Жижка, провідник таборитів.
- 1937 відбувся великий Всепросвіт з'їзд в Ужгороді.
1891. проголошено ерфуртську програму.
- 1854 нар. Карло Кавтський, найбільший сучасний соц. мислитель.
- 1424 пом. Ян Жижка, пров. чеськ. гуситів.
- 1883 нар. Власт. Тусар соц. дем. політик
- 1890 нар. Др Бог. Шмераль, провідн. комун. в ЧСР
- 1865 нар. Ігнац Дашинський, пров. польських соціалістів.
- 1918 розпалась Австро-Угорщина.
- 1918 виникла Чсл. республіка.
- 1821 пом. К. Гавлічек-Боровський сміливий журналіст.

11 міс.

Листопад-Новембер

30 днів

С П Р А В Л Е Н Н Я

С Т И Л Ь			С В Я Т А	
ноб.	ст.	дні	Греко-катол. і православні	Римо-катол.
1	19	В	Іоїла	Всіх Святих
2	20	С	Артема	День задуш.
3	21	Ч	Іляріона	Губерта і Силь
4	22	П	Аверкія, Іраклія	Карла
5	23	С	Якова, Ігн.	Елисавети
6	24	Н	21п. 3С. Арети. Тан	Леонарда
7	25	П	Маркіяна і Мар.	Геркуляни
8	26	В	Дмитра	Іотфр. 4 Кор.
9	27	С	Нестора, Капіт,	Теодора Урс.
10	28	Ч	Параски Терентія	Андрія з Ав.
11	29	П	Анастасії	Мартина
12	30	С	Зиновія і Зиновії	Покров Бог.
13	31	Н	22 п. 3 С. Стахія	Станіолава Кіст.
14	1	П	Косми і Дамяна	Серафіна Іос.
15	2	В	Акіндіна і Єп,	Гертр., Леопол
16	3	С	Аксесина	М. Б. Остр. Отм.
17	4	Ч	Іоанікія,	Сальомеї
18	5	П	Галактіона	Оттока, Роман.
19	6	С	Парла Клявдії	Ірени Єлисав.
20	7	Н	23 п. 3 Св. Ерона	Фелікса
21	8	П	Михайла Арх.	Введ. Богор.
22	9	В	Онїсифора	Кежпії
23	10	С	Ераста, і Олімпа	Климентя
24	11	Ч	Міни і Віктор	Емїлії і Івана
25	12	П	Йосафата, Ніла	Катерини
26	13	С	Іванна Золотоуст.	Конрада, Леон.
27	14	Н	24 п. 3 Св. Пилипа	Валеріяна
28	15	П	Гурія, Самона	Руфіна
29	16	В	Матея	Сатурніна
30	17	С	Григорія	Андрея, Юстин.

ПАМ'ЯТНІ ДНІ:

- 1919 Революція в Галичині, проголошення Західн. Укр. Нар. Республ.
- 1912 пом. Микола Лисенко, найб. укр. музика.
- 1917 большевицька революція в Росії.
- 1838 пом. Іван Котляревський, укр. письмен.
- 1918 пом. Віктор Адлер, пров. австр. соц. дем.
- 1862, нар. Йосиф Штайнер, пров. чеськ. соц. дем. основник Роб. академії
- 1910 пом. Лев Толстой, рос. письмен.
- 1919 оголошено Генеральний статут Підк. Руси.
- 1760 нар. Ф. Бабеф, франц. революціонер
- 1911 пом. Павло Лафарг, фр. марксиста.
- 1855 пом. А. Мюкевич, польськ. поет.
- 1850 нар. Шарлота Масарикова.
- 1820 нар. Б. Енгельс соц. борець і письмен.

Жидівський календар на 1938 рік

12 міс.			Грудень-Децембер		31 днів	
Стиль			С В Я Т А			
нов.	ст.	Дні	Греко-катол. і православні	Римо-катол.		
1	18	Ч	Плятона і Романа	Еліія		
2	19	П	Авдія, Варлаама	Бібяни і Гіпол.		
3	20	С	Григорія, Прокля	Франца Ксав.		
4	21	Н	25 п. 3 С. Введ. Бог.	Варвари		
5	22	П	Филимона	Сави		
6	23	В	Амфілоха і Гр.	Миколая		
7	24	С	Катерини	Амвровія		
8	25	Ч	Климентя	Непор. Зач. П. Д. М.		
9	26	П	Алипія Стовп.	Леокадії, Валер.		
10	27	С	Якова,	М. Б. Льорет.		
11	28	Н	26 п. 3 С. Стеф. Ірин	Дамазія		
12	29	П	Парамона	Діонизії, Олекс		
13	30	В	Андрея Первозв.	Лукії і Отилії		
14	1	С	Наума	Спиридона		
15	2	Ч	Авакума	Валерія, Форт.		
16	3	П	Софрона, Теод	Евсевія і Адел.		
17	4	С	Варвари і Ів. Дам.	Лаварія		
18	5	Н	27 п. 3 С. Сави	Граціяна Оч. П. Д. М.		
19	6	П	Миколи чдв.	Немезії		
20	7	В	Амвровія	Теофіла, Лібер.		
21	8	С	Потапа	Томи		
22	9	Ч	Неп. Зач. П. Д. М.	Зенона, Флявія		
23	10	П	Міни і Гермогена	Вікторії		
24	11	С	Давила Стовп.	Адама і Еви		
25	12	Н	Спиридона	Різдво Хрсит.		
26	13	П	Евстрата	Првмч. Стефана		
27	14	В	Тирса, і Левкія	Івана ев		
28	15	С	Елвтерія	Дітей уб. у В.		
29	16	Ч	Аггея	Томи		
30	17	П	Данила, Никона	Давида, Евгенія		
31	18	С	Севаст'яна	Сильвестра		

ПАМ'ЯТНІ ДНІ:

- 1893 нар. Б. Толлер, нім. соц. поет.
- 1920 свято Дзвона Свободи в Ужгороді,
- 1919 Чеська Академія наук в Празі проголосила, що підкарпатські русини є частиною українського народу.
- 1917 Масарика засуджено на кару смерті в Австрії.
- 1936 пом. Василь Стефаник, соц. письменник.
- 1799 заведено метричну міру в Франції
- 1918 відбулося голосування Підкарп. Русинів в Америці.
- 1870 народ. Др. Карел Ренер, провідн. і теоретик австр. соц. дем.
- 1876 нар. Антонин Ремеш, соц. дем. політик.
- 1915 Др. Г. Бенеш вибраний президентом ЧСР.
- 1879 нар. Войтех Дундр, сенатор і генеральний секретар чсл. соц. дем. роб. партії.
- 1912 помер Йосиф Штайнер, провідник чсл. соц. дом. роб. партії.

16. березня Піст Естери
17. " Пурім (Гаман)
18. " Шусан Пурім
16. квітня Перше свято пасхи
17. " Друге свято пасхи
22. " Сьоме свято пасхи
23. " Восьме свято пасхи
19. травня Шкільне свято
5. червня Зелені свята
6. " Зелені свята
17. липня Збурення Єрусалиму (піст).
7. серпня Спалення святині (піст)
14. " День радості
26. вересня Новий рік 5699
27. " Друге свято Н. Р.
28. " Підт Гедайля
5. жовтня Свято помиріння (Судний день).
10. " Перше свято кучок
11. " Друге свято кучок
16. " Пальмове свято
17. " Кінець кучок
18. " Радість з права

Астрономічний і церковний календар

Рік 1938, це рік звичайний і має 365 днів. Зачинається дня 1 січня о год. 12 в опівночі. Але астрономічний 1938 рік починається щойно 21 березня, о годині шестій 43 хвилини, це в тоді, коли сонце входить у знак Барана.

В 1938 році буде два затьміння сонця і два затьміння місяця.

Перше-повне затьміння сонця буде дня 14 травня, у нас невидне, лиш на Атлантийським Океані, в Північній Америці, в полудневій Америці, у полуднево-східній Австралії та в частині Тихого Океану.

Друге повне затьміння сонця буде дня 29 травня, у нас знов невидне. Видне в частині Тихого Океану в полудневій Африці і в полудневій Америці.

Повне затьміння місяця буде в ночі з дня 7 на 8 листопада. У нас можна його буде бачити. Зачнеться воно дня 7 о год. 19 міні 39, середина повного затьміння буде в 22 год. мін. 26, а кінець о півноч. мін. 11. Можна його буде бачити в Європі, в Азії, в Зах. Австралії, на

Індійським Океані, в Африці, на Атлантийським Океані і в північносхідній частині півн. Америки.

Друге частинне затміння місяця буде з дня 21 на 22 листопада у нас невидне. Будуть його могли бачити у північно-східній Азії, в півн. частині Тихого Океану і в північно-західній частині півн. Америки.

Володіючою планетою є Юпітер.

Здогадний характер 1938 року:

Роки цієї планети, по старих записках і здогадуваннях бувають доволі добрі. Ані занадто сухі, ані занадто мокрі. Звичайно бувають півні весни. Деякі овочі дозрівають три тижні пізніше.

Весна до травня холодна і мокра. У половині потепліє, але на не довго.

Літо у початках холодне і мокре, в половині горяче, часто з бурями, в серпні спеки.

Осінь має бути дощева

Зима початку дощева студена і буде мати багато снігу, але з вітрами.

Церковний показчик

В році літо: до 1 березня (ст, ст) Г від 1 березня Д Пасхальна буква V. Индикт Золоте число 17. основа 11. Епакта 10. Мясниці від 7. січня до 27 лютого (7 неділь і 2 дні). Великий піст від 7 березня до 23 квітня.

Латинський календар

Золоте число 1. Недільна буква В. Мясниці від 25 грудня 1937 до 1 березня 1938 (7 неділь і 5 днів). Попівец дня 3 березня. Перша неділя адвенту 27 листопада. Боже тіло 16 червня.

Заборонений церквою час для весіль і забав:

Усі середи і п'ятниці. Від Пилипівки (22 листопада) до Йордану. Від сиропустної (6 березня) до Томиної неділі. В Петрівку. В Спасівку. В день відрубання голови св. Ів. Хрестителя і Піднесення Чесного Хреста.

Календарі в світі

Юліанський (старий стиль) впровадив його римський імператор Юлій Цезар 46 року перед Христом. Співняється він щодо соняшного часу 1. день на 128 літ.

Григоріанський (новий стиль) впровадив Папа римський Григорій XIII. в 1528 р. по Христі. Він співняється щодо соняшного часу день на 3333 літ. Між календарем Юліанським і Григоріанським повстає що 400 літ різниця на 3 дні. Різниця та перед 1900 роком була на 12 по 1900 на 13 днів.

Хай живе робітнича класа!

Хай живе 1. Травня — свято праці всіх трудящих!

Хай живе соціалізм!

Останній шпак
президентів-Визволяючих

Т. Г. Масарик,

президент Вільного університету
імені Василія Стефаніка
код 02125266 14. IX. 1937.
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

Інв. №

805 897

ВІЧНИЙ РЕВОЛЮЦІОНЕР

Вічний революціонер —
Дух, що тіло рве до бою,
Рве за поступ, щастя й волю, —
Він живе, він ще не вмер!
Ні попівській тортури,
Ні тюремні царські мури,
Ані війська муштровані,
Ні гармати лаштовані,
Ні шпionів ремесло
В гріб його ще не звело.
Він не вмер, він ще живе!
Хоч від тисяч літ родився,
То аж вчора розповився
І о власній силі йде —
І простується, міцніє,
І спішить туди, де дніе...
Словом сильним, мов трубою
Міліони зве з собою,
Міліони радо йдуть,
Бо ж це голос духа чуть.

Голос диха чути скрізь:
По курних хатах мужицьких,
По варстатах ремісницьких,
По місцях недоли й сліз.
І де тільки він роздається
Гинуть сльози й сум нещастя,
Сила водиться й завзяття
Не ридать, а здобувати
Хоч сиnam, як не собі
Крашу долю в боротьбі.

Вічний революціонер —
Дух, наука, думка, воля,
Не уступить пільми поля,
Не дасть спутатись тепер.
Розвалилась зла руїна,
Покотилася лавина,
І де в світі тая сила,
Щоб в бігу її спинила,
Щоб вгасила, мов огонь,
Розвидняющий день?

Спомин про Масарика

Мав щастя бути кілька років на службі в президента Масарика.

Передусім кілька слів про те, як до нього дістався.

Після перевороту був інженером на державній службі на Підкарпатті. То були часи, коли й той занедбаний закуток світа почав політично пробуджуватися. Тут стикалися різні

Інж. Яромир Нечас, міністр соціальної опіки.

погляди місцевих та чужих діячів, відбувалася тут боротьба не лишень в справах господарських та соціальних, але й мовних та релігійних. Я не полишився довго в ролі глядача, а надіслав до „Лідових Новин“ статтю проте чи „має бути Підк. Русь пропастю, чи мостом між нами та іншим словянським світом“. Стаття не мала великих претензій, але мені принесла подвійну несподіванку: Перш за все те, що „Лідові Новини“ вмістили її, як передовицю, а потім те, що підписали її моїм повним імям і навели службовий титул — „комісар державної будівельної служби“. То був готовий удар до мого урядування. Мої погляди цілком розходилися з поглядами тодішнього міністра внутрішніх справ, цілком не були спільними в оцінці політичної ситуації в краю.

Міністр внутр. справ. скаржився в мого ресортного міністра публичних робіт, котрим тоді був тов. Гампль й домагався покарання мене та відкликання з Ужгорода. Одначе т. Гампль хотів наперед вислухати урядника, котрого мав покарати. Закликав мене до Праги. Вислухав мене й сказав виразним способом: „Наколи маєте правду, то ті відносини мають змінитися; або не маєте правди й тоді своє відстанете. Потрібно ті річі предложити президенту республіки.“

За два дні перший раз в житті став перед президентом Масариком. Приготовив на аркушах паперу опис ситуації, де намагався доказати, щоб була змінена управа на П. Русі. Пан президент мав аркуші перед собою. Коли я говорив, то він деякі місця підкреслював, а деякі закреслював. Мав я велику радість, коли побачив, що пан президент деякі місця енергійно відзначував.

Кінчив свою доповідь. Пан президент подивився на мене суворо й запитав: „А що ви власне там робите крім того писання?“ Сказав, що є інженером в держ. будівельній службі в Ужгороді. „А як то є, що ви, яко інженер, робите політику?“ Я боронився: „Пане президенте, коли може робити політику учитель, хлібороб, робітник та піп, то чому не міг би її робити інженер?“

Пан президент сердечно засміявся й проти сподівання додав: „Так ви тоді полиштесь у моїй канцелярії“...

Так я став урядником канцелярії президента Масарика.

Кільки років урядування в тій канцелярії полишили незабутні спомини. Не перестану ніколи дивуватися, як Масарик злучував філософічну далекосяглість, світовий обрій та державотворчість з особливим зрозумінням конкретних потреб щоденного життя останнього бідака.

Були написані книги про Масарикову діяльність та про його думки. Одначе можна було б написати цілі книги, скільки виконав добрих річей, про які ніхто не знає. Мав можливість особливо слідкувати за Масариковим людяним та глибоким зацікавленням соціальними питаннями та потребами трудового люду, бо мав в його канцелярії східнославацький, підкарпатський та жидівський реферат. І пізніше, коли був уже я послом, багато разів мав нагоду переконатися в тім, як Масарик розумів господарські та соціальні потреби й болі людности та як намагався їх задовольнити.

Жадна річ справедлива не була великому Масарикові так мала, щоб на неї не звернув уваги та її не підтримував.

Диктує великий філософічний твір, але в той час умів думати й про писарку, біля котрої стояв, думав про її біль, коли в неї вмерла мати, потішив її й допоміг їй.

З величезним зацікавленням слухав реферати про П. Русь та про життя тутешнього люду. Коли одного разу переказував йому, як провадиться боротьба з неграмотністю на Верховині, наводив приклади, як дав колись пастухові на полонині перечитати текст книги і що її всі могли читати, Масарик був дуже зворушений і встав з місця та довго ходив по кімнаті аж доки заспокоївся й закликав мене продовжувати реферат. В інший час йому переказував, як на народопросвітнім зїзді П. Русі виступили демагоги й твердили, що люду потребує тільки хліб, а після того взяв слово промовець з того люду й доказував, що „без освіти не може бути хліб“. Президент тоді положив свою руку на мою й сказав: „Перекажіть мені те ще раз!“

Коли відїздив в р. 1920 до Радянського Союзу, закликав мене президент і давав вказівки, як треба дивитися на життя. Зобов'язував мене, щоб крім вияснення великих чинів радянської дійсности, йшов до сільських шкіл подивитися, чи мають діти олівці та підручники, подивитися, як люде живуть, що їдять, яке мають взуття та як одягнені...

* * *

Масарик був особливим приятелем всіх соціально слабих, котрих любив діяльною любовою, несентиментальною, але при тім гарячою. Мав особливий дар говорити зі звичайною працюючою людиною. Пригадую, як одного вечора коли през. дивився на Граді на вечерю заступників робітничих організацій. При вступі до великої й освітленої салі були многі зрушені. Але вистачило того, що президент увійшов та промовив декілька слів. Соромливість зникла й довіря наповнило салю. Не один з присутніх скаржився та висловлював свої болі. Оскільки пригадую, була то робітниця з тютюнової фабрики з Ічина, котра висловлювала побажання, що мало б бути в республіці. Президент до неї нахилився й тепло промовив: „Подивіться, таж та республіка має віку лишень 4 роки. Що можете вимагати від такої дитини?“

Тим здобув зрозуміння й згоду.

* * *

В березні 1924 р. я кандидував на П. Русі. Повернувся до Праги послом після тяжкої виборчої боротьби. Пан президент закликав мене на реферат. Коли доповідь я кінчив, він виявив бажання, щоб відпровадив його на виставу російського мистецтва, що була вряжена в Мистецько-промисловім музеї. Був я трохи в розпачі й зазначив те, що виборча боротьба на П. Русі дуже зла, далеко особисто гостріша, ніж найгірші вибори в Чехах та на Мораві, а тому саме не було б добре, якби його тепер допроводжував і тим його експонував. Масарик до того сидів, але коли я сказав ті слова, встав і з гострим рухом кинув: „А саме тому!“

Так з ним ішов і по дорозі далі розповідав докладно про виборчу боротьбу на П. Русі. Його все те дуже цікавило.

В останнє бачив дорогого президента й говорив з ним в Ланах 17. липня ц. р. Вже тоді було виразно видно, що Масарик, президент-Визвольник, універсальний дух, великий мислитель, державник і людина, визнаний цілим світом, відходить по малу у безконечність. Одначе полишиться над нами й надалі. З ним і в безконечности будуть зв'язані незаможні й гноблені люде. Ніколи Масарика не забудуть та не лишень говоритимуть про нього, але й намагатимуться виконувати його програму.

В дні великого смутку прийшли на Град та до Лан тисячі співчутливих телеграм зі всіх кінців світа. Один з них сердечний та красний прийшов від президента Рузвельта. Чув я мин. року в розмові з Рузвельтом, як посуджує той найбільший

американець про нашого першого президента. Кожний чехословак від того зрадіє... Перед Масариком та його смертю схиляють голови авторитети й великі душі всіх частин світа. Згадують при тім Чехословаччину та викликають до неї зацікавлення в цілім світі. Так і мертвий Масарик служить своєму народові та своїй республіці.

З'їзд соціал-демократії в Хусті — 20. IX. 1936.

ПОДРУЖНЯ ЛЮБОВ.

— Прошу ввічливо зайти до середини, ласкава пані! — запрошував кіновий портієр молоду паню до кіна. — Саме йде „Подружня любов“.

— Ах, я не маю навіть двох родин часу.

— Вистане, ласкава пані, вона й так довше не тривав.

С. Довгаль:

ДВІ ЯЛИНКИ

1.

І прийде вечір.

Засяє місяць з далекої високости, виблискуючи веселими барвами на снігах. Затріщить мороз, вишше чарівні визерунки на вікнах хиж.

Деся буде так тепло й утільно. Горітиме ялинка, граючи барвами золотих та срібних оздоб, запахне смачно вечеря з добірних страв, янтарем і рубінами заблищать вина. На великій тарільці простягнеться присмаглий короп з бульками від гарячого масла, мальовничо будуть розкладені смачні печива та солодоці...

І затруситься сміх над столом, розсиплеться по кутках теплих і чистих покоїв радість. А діти щасливих родин будуть мати гарні дарунки й очі їх зорями мигтінимуть. Для них народження Христа принесло втіху, чергову розвагу, милу забаву. З вікон палати лється світло, плине радісний гомін.

Для них Христос несе щастя, сам одягнений в золоті ризи, веселою усмішкою покрив своє лице. Йх Христос не знає журби, не має печалі...

2.

Вохким мороком наповнена хата. В куті голий, чорний стіл, а за столом згорблений батько сидить. Батько сердитий, грізний. Він забув смак хліба й тому люттю дише. При батькові діти мовчать. Вони сидять у запічку й мовчки позирають на німу постать його. Світла в хаті нема. У темі пораяється зпрацьована мати. Вона дала дітям по бульбі й ті давно проковтнули її. Хліб їм сниться по ночах, як казка. Очі їх блищать, мов догораючі свічки. Вони обдерті. На дворі бігають по снігу босі. Кров їх холодне, не грає на щоках червоними квітами. Вони бліді й зелені.

Ялинка їх дець у лісі росте. Покрив її іней та сніг. Грає місяць перлами на ній, вітер обтрушує сніжинки, що безшумно падають долу. Там панує мертва тиша. Хиба що дець закричить сова, ридуючи над звором. Мерехтять високі гори, котиться місяць по них. Освітлює мільони ялинок мільонів голодних робітничих селянських дітей.

А по вершинах гір проходить давно скатований Христос. Він обдертий, як його убогі вірники. Голими ребрами світить на люд. Зводить змучені очі на храми хули, де в його імени катують працюючих людей. А храмів тих багато так, у кожному селі стоять. В храмах тих перед розп'яттям

Його зневажають, його наново розпинають. І гримить він лють-
тю робочого люду:

БРЕХНЯ!

БРЕХНЯ!

Я не родився, я не страждав для втіхи панів! Моя наука кричить про трудящих і гноблених. Пощо до мене йдуть визискувачі й гнобителі? Геть їх від мене!

Я з тими, що працюють і страждуть. З ними довершу соціальну революцію. З ними встановлю правду на землі та вигану з церков панів з фарисеями, як колишніх торговців вигнав на брук.

І діти робочого люду оздоблять тоді нову ялинку, одержать нові дари. Залунає тоді сміх радості і в селянській хаті.

Тоді буде наше справжнє Різдво.

Зїзд
соц. дем.
в Хусрі
20. IX 36.

В. Дундр:

Масарикова участь у боротьбі робітників

В травні 1912 року був оголошений страйк робітництва в фабриці на вагони в Копшівниці після того, як власники фабрики відкинули домагання робітництва. Боротьба та була накинена робітникам. Майже 1500 робітників домагалися вищої платні, впорядкування працівних умов та чемного поводження.

В тій боротьбі дирекція фабрики вживала всіх засобів, щоб страйкарів перемогти. Твердили, що провадиться боротьба національна, що її викликали чеські професійні організації проти німецької фірми Було закликано декільки сотень страйколомів з Німеччини, насильно було виселено з фабричних помешкань більше сотні родин робітників-страйкарів, а дирекція мала в своїм розпорядженні поверх сотні жандармів. То була велика соціальна боротьба, в якій виразним та гарним способом була виявлена солідарність всіх страйкарів. Не було дивно, що та боротьба викликала зацікавлення серед всього робітництва й широких кол громадянства. Зі страйкарями були в сталім звязку два послы до державної віденської ради: Т. І. Масарик, котрий заступав Валащину та Ян Прокеш, застудник Мор. Остриви.

Пригадую їх виступи в обороні робітників, що мали для страйкарів велику моральну ціну. Брали участь на зборах та маніфестаціях страйкарів, котрі своєю організованістю та достойним поводженням імпонували урядам та викликали в усіх респект. На прилюдних зборах в Копшівниці промовляв Т. І. Масарик. В своїй промові визначив завдання страйку, що бореться робітництво за вищу платню та за впорядкування працівних умов. Та боротьба була означена Масариком справедливою. Закликав він страйкарів до солідарности та витривалости.

Коли йому були заявлені скарги на поступовання урядів та жандармів проти робітництва, то Масарик перевів інтервенцію в окружнім уряді в Новім Ічині та в міністерстві внутр. справ у Відні. Я взяв участь з председником страйкового виділу в тій делегації, з якою Т. І. Масарик перевів в Новім Ічині протест. Тоді пізнав, як докладно поінформований Масарик про тяжкі відносини, в яких провадився той страйк, як рішуче домагався усунення перешкод робітництву в його боротьбі. Переконався з якою пошаною до нього ставилися вже тоді робітники та як з ним числилися та респектували уряди.

Не тільки на зборах гірників-страйкарів в Кладні в січні 1900 р. де я взяв участь як металоробітник, але й Копшівниці між робітниками Т. І. Масарик доказав, що мав повне порозуміння потреб робітництва а також і відвагу стати в їх обороні та в охороні робітничих оправнених домагань. Тому його робітники завжди любили та шанували.

Співайте пісню праці

Весняне сонце грає на золоті сурми. Встала природа від зимового сну й співає гімн життю. Зеленими килимами покриті поля й гори, бурлять потоки й поспішають в далекі моря.

А з далеких гір і долин ідуть люде. Сірі свитки-в'уаші покривають їх широкі плечі. Ідуть бадьорими кроками, несуть червоні прапори. Сонце золотить їх лица, запалює завзяттям серця. Стиснені п'ястуки мозолистих рук несуть погрозу.

Що підняло цих людей до чину? Куди вони йдуть?

Ідуть славити всемогутню працю. Працю, що все творить, видобуває з під землі багатства надр. Працю, що перетворює безформну матерію в річі людської потреби, запалює чарівне світло електрики, пускає в світи радіо музику. Всемогутню працю, що кує плуги, трактори, оре землю й плекає плоди матери природи.

В цей день не курять димарі, стоять мовчки фабрики. Творці засобів життя славлять свій труд, віддають честь праці.

В цей день ідуть робітники фабрик і полів на майдани, на вулиці й виголошують могутній протест проти людської злоби, проти людського егоїзму. Протестують проти грабунку капіталістичних хижаків, які відбирають щодня-щогодини продукти праці робітників. Протестують проти устрою, який забезпечує за ними право грабунку.

Маніфестують робітники в цей квітневий ранок народження нового суспільного устрою без рабів і гнобителів, коли всі матеріальні дібра будуть належати їм — творцям тих дібр, коли людина стане господарем землі та всіх споруджень на ній.

А цей устрій іде ходою непереможної армії труда. Гнеться земля від важких кроків робітничих мас. Цілий світ тремтить від важкої ходи визискуваних і голодних.

Тремтить трухлявий світ. В останній агонії передсмертній корчиться капіталістичний хижак і пускає з огидної пащі отруйні гази, витворює страшні знаряддя війни, що винищують людський рід. Капіталістичний хижак всю науку й техніку поставив проти людини, повернув на винищення культури, мистецтва, моралі. Той хижак не має почуття, не має сумління. Він увесь поринув у своє важке дебеле тіло, захилинається в егоїзмі. Він в своїй ненажерливості пожирає сам себе, підточує скелю, на якій побудував своє панування.

Росте п'ястук, повисає над головою капіталістичної потвори. П'ястук могутній, все вище й вище підноситься вгору, щоб з більшою силою розторощити огидну потвору.

1, Травня — день, коли в серцях і свідомості мільонів могутній думка про новий лад. 1. Травня — день великої мрії, що зусиллям мільонів буде перетворена в життя.

Та мрія — соціалістичний устрій. Той устрій горить золотим сонцем над землею, він кличе, вабить всіх гноблених і

голодних в прекрасну далечінь, де нема нужди й горя, де буятиме щасливе життя.

За той устрій гинули мільони лицарів, за той устрій на полях палкої Іспанії мруть соціалістичні вояки...

Той устрій прийде. Він уже стоїть на порозі нового дня, що горить сходом багряного сонця.

Робітники зелених Карпат! Голосно співайте Інтернаціонал! Співайте пісню всемогутній праці!

І готуйтеся зустрічати новий день, що йде залізним кроком неминучости.

С. Д-ль.

С. Черкасенко :

СВЯТО.

Сьогодні нашої весни

Ясне, зеленозолоте Свято.

Нехай кричать нам ще: розпни! —

Вже наша сила — нас багато...

Ми вже не схилим голову

Під тіль ворожого прапору,

І хто скує наш дух живий,

Коли летить він буйно вгору!

На крилах дужчих із низин

Нас мчить він гордо до верховин,

І робітник і селянин

Жаданням бою нині повен.

Нас не злякає вже тепер

Хижацьких сил мара днедавня:

У душах наших страх помер,

І сяє Волі 1-ше Травня!...

ПЕРЕД ВЯЗНИЦЕЮ

— Гей, шофер, зачекай тут, я за дві минуточки вийду.

— Нема дурних! Платить і йдять на скільки хочете. Я привіз сюди одного, то вже чотири роки чекаю і ще не вийшов...

*

„Тату, чи можу я йти сьогодні до кина?“ запитав малий шкот

„Що, до кина?! Так ше не є тому два місяці, як ти дивився з горища на затьму місяця. Ти все думаєш тільки про забави!“

А. Кекус:

Завдання самоуправи

Значіння громадської самоуправи вимагає зусилля всіх політичних партій, щоб мали в сільських заступництвах, окружних та краєвих представників, які на основі своїх ідейних засад могли б боронити свою політичну програму. Коли це нам ясно всім, тим більше мусить робітництво та незможне селянство зважати на силу громадської самоуправи.

Зі сторони багатьох чуємо, що вибори до самоуправних органів а головне до сільських є неполітичні та в виборчій боротьбі людей переконають, щоб вирішали всі ці справи з погляду місцевих відносин і догодилися на спільних кандидатках. Такі заклики до неполітичних виборів, головне до сільських рад, є нещирі та ховають намір, щоб в радах мали владу заможні люде й виключили від впливу робітників та селян. Ми стоїмо на тій засаді, що всякі вибори є політичні, бо при них виявляється воля народу і то навіть при виборах до сільських заступництв.

Самоуправа сільська, окружна й краєва є безпосереднім управлінням та господарським складником, регулятором відносин на терені своєї діяльності і врешті в державі, бо держава, як вища організація, опирається більше, як на 15.000 громад, котрі мають майже 15 мільонів населення, яке залежить від громадської самоуправи.

Самоуправа виростає з волі люду й всі народи вибороли її від абсолютизму, котрий диктаторським способом керував державою та диктував усе громадам. Створення самоуправи дало основу до того, щоб громадянство після своєї волі, після своєї свідомости та на свою відповідальність керували долею своєї землі на підставі існуючих законів на користь загалу й чого держава, як вища й віддалена організація, виконувати не могла.

Чим більше розвивається господарське та соціальне життя, тим більше зростають завдання самоуправи і трудова класа на П. Русі пізнала важливість того органу, хоче мати в нім охорону свого розвитку, як виконавця соціальних завдань, хоче

Антонин Кекус
краєвий секретар соц. дем. партії
й краєвий посол.

бути в нім рівноцінним чинником. Трудові верстви, робітники, незможні селяне, ремісники, як найбільші консументи, не можуть бути в самоуправі безправними платниками, але домагаються заступлення, де б могли переводити модерну комунальну політику проти домагань привілейованих клас.

Мусимо визнати, що самоуправа на П. Русі не є ще на тій височині, як на землях історичних і тому чсл. соц. дем. роб. партія віддає надзвичайну увагу вихованню самоуправних працівників та намагається усунути байдужість значної кількості громадянства до важливих завдань самоуправи. Ту ціль нам вдається поступово досягати. В 162 громадах чсл. соц. дем. роб. партія має заступлення з 260 членів заступництва, з котрих 92 членів в громадських радах, 11 старост та 18 містостарост, котрі педеводять соц. дем. засади комунальної політики на П. Русі. Праця та є тяжка й вимагає надзвичайних жертв. Наші заступники не приходять до самоуправи без підготовки. Багато з них керують дружествами, майном політичних, професійних та культурних організацій і мають за собою добру школу своєї власної професійної самоуправи й тому з правом домагаються, щоб влада в громадах перейшла від нотарів до вибраних заступників. В окружних заступництвах партія має 33 заступники, 12 членів виділів та 16 членів окружн. фінансових комісій. В краєвм заступництві маємо 2 члени, з котрих один є членом краєвого виділу, а один членом бюджетної комісії.

Наше заступлення в самоуправі має велике значіння й тому маємо відповідальність, від котрої не втікаємо. Самоуправа на П. Русі має велике завдання не лишень по стороні господарській, але й моральній. Нам не байдуже те явище, що зі сторони відповідальних чинників не було нічого зроблено для виховання самоуправних працівників. Не було тут доброї волі для влаштування спеціальних курсів, викладів та не видано потрібних підручників. Самоуправа сільська а подекуди й окружна є полишена в руках нотарів, котрі вирішують кожний проблем на основі волі та бажання урядової бюрократії, без огляду на потреби села та округу. Фінансова рівновага в селах та округах досягається викресленням з бюджету призначень на власне підприємництво самоуправи, чим вноситься безладдя, породжується непослідовність відносно самоуправних працівників. Нашим завданням є ті недостатки усувати вихованням свідомих працівників та відкриванням прихованого бажання маєтних верств пошкоджувати самоуправу, щоб вигідно для себе могли розв'язувати справи проти незможного люду.

Ми є свідомі того, що самоуправа помагає демократії в боротьбі за свободу. Свобода, як і мир, не є забезпечені. Для свободи треба кожного для працювати, за неї боротися, її поглиблювати та забезпечувати. Демократична свобода мусить бути запевнена культурною та політичною зрілістю громадян,

їх здібністю керувати, вирішати, володіти й нести відповідальність та скупити свої сили до дисциплінованої співпраці.

Самоуправа є школою тих властивостей та є опорою демократії. Ті завдання чл. соц. дем. партія на П. Русі усвідомлює й буде за них боротися та їх досягати.

ДМИТРО НІМЧУК
секретар і редактор часопису „Вперед“

Про довги земледільців і безробітних.

Деякі довги земледільців і безробітних є хоронені мораторіями. Слово „мораторіум“ значить, що обов'язок заплатити довг є відсунений на пізніший час та що при сплачуванні того довгу є деякі полекші. Мораторіум відноситься лиш на деякі старші довги, котрі у земледільців повстали перед 9 маєм 1923 а у безробітних перед 28 лютого 1934. Відносно земледільців і безробітних з округів, котрі були навіщені великим неврожаєм, постановляє закон, що мораторіум відноситься на ті довги, котрі повстали перед 31 децембра 1935. Такі округи на Підкарпатті є: Берегово, Іршава і округ мукачівський (без міста Мукачева).

Закон дозволяє земледільцеві сплачувати довг, на котрий відноситься мораторіум, рівними піврічними ратами все 1 априля і 1. октябра кожного року так, щоб цілий довг був заплачений до 1 октябра 1944, зглядно в округах хоронених до 1. октябра 1945. Крім рат, треба правильно платити також відсотки з решти довгу. Якщо довг був вже скаржений (правочений), то відсотки й кошти, сплатні по 9. V. 1933 (в округах хоронених по 31. XII. 1935) треба заплатити нараз, бо на ті відсотки не відноситься мораторіум і за них можна вести проти земледільця екзекуцію та ліcitaцію. Як довг є вексельний, то треба все вчас вексель пролонгувати (продовжити кожних 3 місяці,) бо хто мимо упінення векся не пролонгує, тратить право на мораторію.

Хто мав довг більший чим Кч 10.000, був повинен зголосити вірителеві (приміром банкові) до 1. окторба 1936, що уважнює мораторіум. Хто того не зробив, то на той довг мораторіум не відноситься.

Піврічні рати (сплатки) повинен земледілець точно платити все 1. априля і 1. октябра кожного року. Рата вичислиться так, що до довгу причисляться довжні відсотки й кошти, котрі сталися сплатні до 9. мая 1933 (в округах хоронених до 31. децембра 1935) а відтак то все поділиться на рівні часті. Рата виносить найменше Кч 200. Крім рати належить платити від решти довгу відсотки, про що вже вище була мова. Хто не заплатить рати вчас або на візвання вірителя до 6 тижнів, тратить право на мораторію і тоді цілий довг можна видобувати екзекуцією згл. ліcitaцією.

Мораторіум не відноситься на домагання службовців довжника з титулу служби або праці, на аліменти, котрі довжник є обов'язаний платити (дитині, жінці), на домагання асекурацій (житевих, проти огню і т. д.) а також на державні податки й оплати.

Подібні постанови відносяться й до безробітних. Безробітним є після закона той, хто по 28 фебруара 1931 бодай 3

місяці мав службу згл. працю, котра підлягала забезпеченню в касі хорих а відтак ту службу згл. працю стратив і хотая старається в уряді посередництва праці про службу або працю, не може такої дістати і не має доходу, котрий вистарчив би на виживу його та родини. Також є після закона безробітним такий купець, ремісник або підпривмець, котрий в часі по 28. фебруара 1931 бодай через 3 місяці вів свій sklep, робітню або підприємство, не мав доходу більше чим Кч 15.000 річно а був примушений в наслідок господарської кризи зректися своєї чинности так, що не має доходу, котрий вистарчив би на виживу його та родини. Також безробітний може сплачувати свій довг ратами. Рати є чвертьрчні, мають бути плачені все 1. януаря, 1. априля, 1. юлія та 1. октобра кожного року, а не сміють бути менші, чим Кч 20. Довги, на котрі мораторієм не відноситься, є такі самі як вище згадано при земледільським мораторію з тим, що рішаючою датою повстання довгу є час перед 28. фебруаром 1934, згл. в округах хоронених час перед 31. децембром 1935.

Для охорони земледільців був виданий ще закон о земледільським вирівнанні. Земледілець, котрий є перетяжений довгами, може у приналежного кравого суду подати просьбу про земледільське вирівнання з тої причини, що не є в стані запла-тити в цілости всіх своїх довгів. При земледільським вирівнанні розходиться о то, чи ті вірителі, котрі не є інтабульовані на недвижимостях земледільця, або котрі є інтабульовані в далекій черві по інших вірителях, приймуть місто цілого свого дома-гання, лиш часть, то є лиш 35-45% свого домагання. Поданням земледільського вирівнання можна зискати відложення на якийсь час екекуції згл. ліцитації. Просьби о земледільське вирівнання можна подавати іще до 31. 3. 1938.

Безробітних хоронить перед ліцитаціями розпорядок влади число 77 з дня 31. марта 1936. Після того розпорядку влади може безробітний просити окружний суд, щоб ліцитація річей движимих або недвижимох була відложена на час по 30. VI. 1938. Таку просьбу треба подати найпізніше 8 днів перед лі-цитацією. Не можна просити о відложення ліцитації, коли розходиться о аліменти, коли розходиться про домагання асеку-рацій, коли домагання повстало по 28. фебруарі 1934 (в округах хоронених по 31. децембра 1935), коли розходиться о домагання службовців довжника з титулу служби або праці та коли роз-ходиться о державні податки й оплати.

Всі вище наведені законні постанови відносяться також і до чужинців, то є до осіб, котрі не мають чсл. державного горожансва, оскільки держава, до котрої чужинець належить, уділяє у себе подібні полекші чсл. державним горожанам.

Юлій Ревай, посол НЗ.

Освіту селянам і робітникам

Життя, то неперестанна боротьба!

Боротьба робітництва й селянства за кращу долю, за ліп-ший кусень хліба, за політичні права й свободу тяжка та ви-

Ю Л І Я Н Р Е В А Й,

посол сѣд. дем. партії за Підкарпаття

магає впертої праці. Щоб селянство й робітництво осягнуло своєї мети, мусить на чоло боротьби поставити своїх най-кращих товаришів. Боротьба ця вимагає, щоб ті, котрі ведуть її, мали широку освіту та могли з певністю здобувати для ро-

бітництва й селянства дальші вимоги та забезпечили їм ширші соціальні та господарські права.

Тоту працю для широких мас нашого народу можуть виконати однак лише люде, що мають певну освіту та в'їдаються службі працюючого народу. Під освітою не треба нам розуміти лише покінчені школи Коли не більше, то бодай таку вартість має самоосвіта. Є сотки робітничих функціонерів, що не мають високих шкіл, але своїм широким політичним та господарським розглядом дорівнюються тим.

Самоосвіта — веде до практичного життя та подає нам все те, що потребуємо в боротьбі за соціальні та господарські права.

До середніх та високих шкіл не може дістатися кожен робітник і селянин, але високу самоосвітню школу кожний може здобути. Такою самоосвітньою високою школою є: читання часописів, книжок, участь на всяких корисних курсах, участь в політичному та професійному організаційному житті.

Такої освіти може кожний досягнути і з наших робітників та селян. Самоосвіта не буде багато коштувати, але подасть нашим товаришам усе, що потребують у боротьбі.

Ми дуже часто нарікаємо. Нарікаємо на бідноту, на уряди, на демократію, на свою бідну долю, на несправедливості та кривди, що робітникам і селянам діються.

Але чи є з нас много таких, що задумалися над тим, як би то все усунути? Чи є такі, що хотілиб пожертвувати свій вільний час на працю не лише для добра свого, але і для добра всіх?

Ми часто нарікаємо, що в республіці найбільше плачелим робітником є робітник на Підкарпатській Русі. Ми часто нарікаємо, що нашого товариша селянина на кожному кроці стараються політичні або інші гешефтьєрі обдурити.

Але що зроблено проти того? Що зробили ми всі проти того? Не свобідно чекати, що то має зробити секретар, або посол, або не знаю хто. Всі, всі як один, маємо боротися. А чому не є то в нас так?

Коли розглянути причини, то знайдемо велику колоду на дорозі. Через тоту колоду не можемо поступати дальше. Не можемо здобувати для соціально слабих, не можемо розширяти права працюючих. Чому то так?

Недостаток освіти. То є та велика колода. Мусимо її усунути. А коли тоту колоду усунемо, все піде вперед, всі підемо разом.

Недостаток широкої освіти є причиною, що наші організації слабкі, або що їх нема взагалі.

Недостаток освіти є причиною, що селянин (незаможник, безземельник, малоземельник), його брат робітник, та інші не можуть зрозуміти, що їх місце є лише в тій партії, що організувала працюючих нашого народу для оборони своїх прав.

Недостаток освіти є причиною, що нема у нас доста відповідних функціонерів, котрі би з певною рукою вели їм повірені організації.

Недостаток освіти є причиною, що члени не завжди витривали. І так можна би продовжати ще дальше й дальше.

Із того, що нагорі написано, випливає таке поучення: задармо бидемо в центрах воювати за народню культуру, за соціальні й господарські права працюючих нашого народу, коли в низах не буде повного порозуміння та підпертя.

Все досягнемо, коли самоосвіта-ця духовна потреба кожної культурної людини-стане безумовно у вісх другою поживою.

Бо освіта додасть сили, додасть одваги, додасть розуму до дальшої боротьби не лише за соціально-господарські права, не лише за повний культурний розвиток нашого народу, але й за політичну демократію в нашому краю.

В рамках соціал-демократичної партії ширення освіти належить головню до програми Робітничої Академії, не значить однак, щоб політичні та професійні організації тою справою не занималися. Не має бути громади, де би при політичній або професійній організації не була заложена Робітнича Академія.

Нашим гаслом най буде:

Через самоосвіту за кращу долю працюючих мас нашого народа!

У Ж О К

ИОСИФ БАЛЛА,
сенатор соц. дем. за Підкарпаття.

Василь Сурмач:

Як капає піт з чола

На мості

На вежі вибиває монотонно пята година... Небо чисте — ані хмариночки не побачиш... Радісні проміні раннього сонця весело червонять понурі ужгородські будови і яскраво відбиваються у водах Ужа. Легонький вітерець гладить по лиці.

Все спить...

Навіть Уж по середині міста заснув. Найменша хвиля не зморщить його сонного спокою... Люде, мури, вулиці із своїм міським гамором, з туркотом авт, із криками, — все спить, тихо... В далині виставляє свої позолочені два роги до блакитно-червоного неба капітула... Спить, здається, найтвердшим сном.

Стою один.

По моїй правиці спить Уж, підперезаний недокінченим мостом.

Але міст не спить...

По його худих, деревляних ребрах вже лазять робітники.

Вони обліпили міст, наче ті муравлі дручок, котрий був запханий до їхнього муравлиська.

Тут панує гамір-вереск-робота іде прямо карколомним темпом. Обсамглі, худі лица, запалі очі, насуплені брови, замозолені від важкої роботи руки, обшарпана одіж, виднів кругом, куди поглянеш.

Шарудіння лопат, що набирають шутер перемішуються із стукотом вагонірок, з криками, з прокльонами, з дзвоном сокир, молотів...

Підходжу ближче, — приглядаюся їхній роботі. От, зараз коло мене, чи властиво підомною два робітники пильно викидають лопатами шутер. Рівномірно раз-пораз викидають вони лопатами, наче машини. Хоч не в гаряче, але піт з них котиться градом і перемочує їх драні сорочки.

Ось, другі робітники важко тручають з камінистого острівця, що стоїть по середині Ужа, до берега вагонірку, наповнену шутром. Дорога до берега іде доволі стримко вгору і коштує багато сил, щоб вивезти її на беріг. Ось п'ять, напруживши свої останні сили, витягують важку вагонірку на беріг... Жили на руках і на голові з потуги їм мов вузли навязалися. Їх лица покрив густий, брудний піт. М'язи їхні понапружувалися так, що, здається ось-ось, тріснуть.

— Ще, ще трошки, ну! — заохочує їх по мадярськи старший робітник, бачучи, що сила опускає його товаришів. З напруженням останніх сил витручують вагонірку на вершок. Потім її обертають і зпорожнюють.

А там, на вершку мостового суку на маленькій, прикріпленій збоку дощинці на самім-самім крайочку її, неначе приліплений стоїть робітник, вирівнюючи лук молотом. Здається ось, ось впаде в глибину, полишивши за собою жінку й дітей. Кожний рух його сліджу переляканим зором, думаючи, що ось-ось впаде і розіб'ється на кусні...

І кругом, куди не глянеш, всюди злазять, вилазять по якихось драбинах, линках, всюди бачиш працю повну небезпек, всюди бачиш важку напругу... І тоді не здивувшись, що бачиш кругом грізно посуплені брови, запалі очі, чорні, худі, непривітні лица...

Приходжу до найближчих робітників, здоровкаюся з ними...

Глядять на мене грізно, не привітно мовляв, чого я хочу від них. Я мовчу і дальше дивлюся на їхню мозольну роботу. Приступаю ближче.

— Від котрої години вже працюєте? Дядько на мене подивився, але це, що я до нього проговорив українською мовою, йому мабуть сподобалося.

— Від п'ятої! відповів коротко, опершись на лопату, котрою перед тим гортав шутер.

— А кільки годин працюєте на день, бачі?

— По сім годин! —

— А кільки заробляєте за годину?

— Дві корони! Ага! Ви, пробачте, звернувся я до нього, щоб зискати собі трошки більше довіря — що я так вас ви-

Тарас Шевченко

Кожного року український народ, на всіх своїх землях і в світі розселений святкує річницю народження й смерті найбільшого свого співця й генія Тараса Шевченка.

79 років його нема між живим нашим людом, але хто може сказати, що Тарас Шевченко не бере участі в боротьбі за визволення трудових мас? Його участь у цій боротьбі є найбільша з усіх, які живуть і жили в минулому.

Його слова й могутні поклики живуть у серцях мільонів поневолених робітників і селян, його життєвий приклад — боротися й терпіти за трудовий люд — є й досі ідеалом кожного чесного оборонця працюючих мас. „Вставайте, кайдани порвіте!“ — це заповіт робітникам і селянам, що його полишив Великий Поет всьому людові. І заповіт цей маси виконують, поступають в боротьбі вперед, лишають великі жертви, кривавляться, але не хочуть терпіти неволі, не хочуть носити ланцюги капіталізму на своїх руках.

І на оновленій землі
Врага не буде, супостата,
А буде син, і буде мати
І будуть люде на землі.

Трудові маси йдуть до цієї оновленої землі й тому будуть соціалізм, щоб знищити кризи й війни, щоб знищити визиск людини людиною, щоб панувала людська любов на землі, а не лють та ненависть.

Ви розбійники неситі,
Голодні ворони!
По якому правдивому
Святому закону
І землю, всім данною
І сердешним людом
Торгуйте?

Поет ставить грізний запит до володарів природних багатств, які належать усім, хоч ними користуються одиниці, багаті.

І скрізь на славній Україні
Людей у ярма запрягли
Пани лукаві. —
Гинуть, гинуть у ярмах лицарські сини...

В наш час великого терпіння трудових мас, коли шаліє голод, безробіття й нужда, а то все стається з вини „панів лукавих“, які ще й тепер не змінилися від часу кріпаччини, а лишень змінили форму визиску та панування, слова Поета мають революційне значіння, вказуючи завдання пригнобленим людям.

Невичерпальна криниця мудрости, піднесення й завзяття

лине музикою від Великого Кобзаря. Хай і наш край, його трудові маси приєднаються до світової громади, яка згадує 9—10 березня „не злим, тихим словом“ того, хто творив, терпів і страждав за визволення з неволі класів і націй. Хай пісні Великого Поета дійдуть до найдалших закутків краю й захоплять люд до нової боротьби.

С. Д.

ВАСИЛЬ СТЕФАНИК

великий письменник, співець селянської неволі, громадський і політичний діяч. помер дня 7. грудня 1936 р. в своїм ріднім селі Русові, маючи 65 років. Як письменник великого таланту, Небіжчик від початку своєї творчости й до кінця свого життя працював для трудового селянського люду. У своїх творах письменник поринав в таку глибину селянської психіки, що мабуть ніхто її так не збагнув. Оповідання його — це короткі новели, але в них так зконцентроване почуття, що після перечитання маємо найсильніше вражіння.

Герої його новель — селяне, люде, великої нужди, яка гніздить в наших селах. В серцях його героїв палає гнів, соціально ненависть, зневіра і безпросвітність. Селяне Стефаніка суворі, як життя, що витворює свідомість тих людей. Але герої його новель — це не видумані люде, це є живі істоти наших сел, що їх письменник малює нам з глибоким знанням їх життя, їх біди, їх психіки.

Письменник був скупий на слово, не вживав він слів намарно. Кожний його вираз був такий продуманий, що багатьма словами його не перекажеш. Перли його літературної творчости такі як „Синя книжечка“, „Камінний хрест“, „Дорога“, „Моє слово“, „Земля“ полишаться в нашій і світовій літературі оздобою на вічні часи. Як великий майстер слова, він умів використати гуцульський діалект до такої міри, що перед нами стоять його герої живими постатями.

Для нас його праця має ще ту вагу, що він був переконаний соціаліст і все своє свідоме життя віддав громадській праці в рядах радикально-соціалістичної партії Зах. України. Був довголітнім її головою, за австрійських часів був послом до віденського парламенту, а року 1918 був членом делегації на святі злуки українських земель у Києві. Пролетарят і трудове селянство Підкарпаття, сини Гуцульщини і низу перейняли великою пошаною й любовю до Василя Стефаніка і з його творів учаться пізнавати самих себе.

С. Д.

РОБІТНИКИ, СЕЛЯНЕ, УЧИТЕЛІ!

Пишіть дописи до Впереду!

Адреси найважливіших установ :

Кравий секретаріат чсл. соц. дем. роб. партії на Підк. Руси
Ужгород, пл. Корятовича ч. 1. тел. 182.

Районовий секретаріат чсл. соц. дем. роб. партії в Мукачеві:
Біскупська ч. 2.

Все професійний секретаріат чсл. проф. союзу ОСЧ:
Ужгород, Самовольська ч. 2. Тел. 557.

Районовий секретаріат чсл. соц. дем. роб. партії та секретаріат
проф. союзу хліборобських та лісових роб. в Хусті:
Коменського ч. 9.

Районовий секретаріат чсл. соц. дем. роб. партії в Берегооі;
Орослань-двір.

Районовий секретаріат чсл. соц. дем. роб. партії та секретаріат
Союзу лісових і хліборобських робітників у Рахові.

УЖГОРОДСЬКА ФАБРИКА НА МАРГАРИН А. Сп.

В УЖГОРОДІ

В и р о б и :

Долли-Маргарин,
Родін-100% кокусовий товщ.

ЗМІНИЛА ПІДПИС.

Дівчина, що була неграмотною, діставала гроші в банку і все підписувалася знаком хреста. Одного дня замість хреста зробила кол сцятко.

— Що це є? питає урядовець — чому ви не робите хрестика, як звичайно?

— Чому? — відповіла вона. — Бо я вчора вийшла за муж і змінила своє назвико.

УЧИТЕЛІ, РОБІТНИКИ, СЕЛЯНЕ!

Закладайте Робітничу академію, щоб у кожному місті був відділ, у кожному селі був довірник Р. А.

Соляні копальні в Солотвинських Копальнях

У ШКОЛІ

Учитель: Петрусю, який то буде час, коли скажу: „Я буду їсти“.

Учень: Неозначений.

Учитель: Чому?

Учень: Бо ми їмо обід часом в першій годині, а часом у третій.

*

СПОКІЙНЕ ПОДРУЖЖЯ

Мати: „Отже, моя донечко, скажи мені, як тобі поводитись у подружжі?“

Донька: „Не можу нарікати, мамусю. Відколи ми побралися, минуло вже хіба більше як пів року — ми всього один раз сварилися“.

Мати: „Невже? Коли то було?“

Донька: „Три дні по наших весіллі Від того часу не говоримо до себе ані слова“.

ВОНА — ЗЕМЛЯ

То як Семен із заходом сонця вернув до дому, то застав на подвірі пять кованих возів, набитих всіляким добром, ще й колиска наверху була. Коні коло возів добрі. А на приспі сиділи старі й молоді, самі незнайомі. То Семен, старий і босий, з черевиками через плечі, сказав:

— Славайсу Христу, люде добрі! Відки ви і як вас маю звати?

— Ми буковинські, война вигнала нас із дому; я є Данило, а це коло мене моя жінка Марія, стара вже; а це мої дві невістці з дітьми, та донька, також з дітьми; та хочемо у вас переночувати, як приймете.

— Ночуйте, та будьте гостями. Сяду я коло вас, та побалакаю з вами, а жінка най зварить вечерю. Вона в мене друга, молода і годна, як схоче.

— А це в мене перша, уже пятьдесят років, як за мною, та тепер здуріла, та поховаю я її дес на роздорожу, бо розум свій загубила під колесами. Доки ще з фіри виділа наше село, то плакала та з воза тікала, та невістки здоганяли, а як не вздріла вже свого села, то заніміла. Та сидит отут німа межи внуками...

— Бадю Даниле, не дивуйте! Вона лишила слова свої на вікнах, та на золотих образах в свої хаті, то вони як пташечки бьот сі по порожній хаті, як сироти. Молитви щебечут по вуглах, а баба без них німа буде... А підіт ви до великої хати та перед светим Николаєм проведіть її молитву; може народит си в ні слово.

То оба старі затягнули бабу перед образи й голосно говорили молитву. Та баба мовчала.

— Загубила вона свої слова коло своїх светих тай там їх відшукає.

Знов на приспі.

— Не моє діло питати, але чого ви кованими возами, та вороними кіньми, та з дітьми молодими землю свою покинули?

— Бадю Семене, на вороні коні та на вози ковани я склав свої діти, аби їх на наругу не подати. Як попа з попадею скували та повезли в гори, як професора взели в ночі, Бог вість куда, а віта повісили серед села і поклали жовніра, аби хто не поховав, то я відрік си землі тай кров свою наклав на ковани вози, аби ніхто єї не споганив. Цар православний, а ми православні, тай зрада. Це раз; а другий раз — москаль іде і сонце залягає. І Хина і Сибір та дикий нарід з цілого світа; старих ріжут, молоді жінки гвартують та цицки відрубують, а малі діти ведуть у колію та розкидають по пустих землях у далекім царстві... Та вікна в селі посліпли, а дзвони заніміли. Кара божа спустила си на нас за гріхи цілого світа. І від

тежкої руки Господа милосердного я пробував кров свою, діти мої, забрати в мир хрещений.

— Кличут вечеріти, Даниле, а Бога не гнівить своїм нерозумним жалем.

* * *

— Іжте та досьгайте ви, птахи, що летите, не знати куди. А ми, Даниле, оба покушіймо цеї гиркої та може старі наші плечі від землі відвернут си в гору.

Вечеря не була нікому мила, лиш оба діди попивали горівку та також страви не брали в рот.

— Ідіт ви, діти, спати зі своїми дітьми, най вам Бог ясні сні намалює, а ми старі ще побудемо.

— Даниле, кобисте не гнівали си, то я би щос сказав вам.

— Я розум і гнів лишив на своїм подвірью; можете мене і вібити, бо я, видите, старий птах та без гнізда.

— Старий птах най гнізда старого не покидає, бо нове збудувати вже не годен. Бо ліпше, або єго голова у старім гнізді застигла, як у яру при чужі дорозі.

— Правда, Семене, правда, за це слово я вам декую...

— Та куда ви си вібрали? За панамі і за жидами? Цісар має для них касу отворену, а вам каса заперта. Як увідете у чужий язик, у великі студені мури, то доля розфуруєє вас по каміню і лиш снити си вам буде наша красна земля, а руки закаменілі будут з непамети сіяти на сміх панам, що спацірують, яру пшеницу по каміню. Бог не прийме вас до себе з того каміня, але віде перед свої ворота, як вас убьот на ваші землі. Вертайти си на свою мнєконьку землю, а там буде вас Бог благословити і на шибеници...

— Грішний я, Семенку, грішний перед Богом і перед вами. А то в мене ниви, як вівці добре годовані, чорні та кучервві. Я зараз завертаю вози до схід сонця, аби Бога не гнівити...

— Наше діло з землею; пустиш єї, то пропадеш, тримаєш єї, то вона всю силу з тебе вігортує, вічерпує долоннями твою душу; ти припадаєш до неї, горбиш си, вона з тебе жили вісотує, а за то у тебе отари, та стада, та стоги. І вона за твою силу дає тобі повну хату дітей і внуків, що регочут си, як срібні дзвінки, і червоніют, як калина... Не йди, Даниле, з панамі та з жидами, не шукай царя, бо тобі царя не треба; все якис прийде до мужика, аби податок брати...

— За ваше слово, Семене, най вам Бог даст усе найліпше, я вертаю до дому, най си діє Божа воля.

Тай баба Марія заговорила:

— Ідім, Даниле, до дому, ідім.

— Ат сука баба, як вішло на єї, то зараз заговорила!

— А тепер пиймо на „будьте здорові“; дай Боже абим лиху годину перебули, а як пімремо, аби нагі кости зогнивали в наші землі.

І пили оба діди, тай стара баба з ними, та співали. Баба сиділа в середині та кріпко обіймала обох руками та проводила пісні:

Лишень моя мила
Як голубка сива,
Вона спати не лягає!
Дитину колише,
Дрібне листя пише,
З буйним вітром розмовляє...

Та так вони співали до зорів, а на зорях ковані вози заклеютили і Данило вертав до дому.

А як сонце сходило, то оба діди прощалися, цілували себе в чорні руки, а червоне сонце кинуло їх тіни через межі, далеко по землі

П. Р. Е.

Подкарпатурські електрарні, акц. сп.
в Ужгороді,

Проводять систематично елекризацію на Подкарп. Руси.

Центральна канцелярія:

У ЖГОРОД, набер. Плотені ч. 7.

ТЕЛЕФОН: 234, 235.

Завод: Ужгород, Тел. 75

Інспекторати:

Мукачово, телефон 29

Берегово, „ 46

Севлюш, „ 21

Експовитури:

Хуст, телефон 33

Тячово, „ 30

Ясіня

Волове

Чого вчить життя...

Більше людей починає журитися здоров'ям тоді, коли його вже втратили. Д-р Німаєр.

*

Погода духа, наскільки не є перебільшена, походить усе з добра; зате смуток походить усе з лиха. Чим більше річей наша душа розуміє, тим більше наближаємося до ідеалу. Пітагор.

*

Більше варт щасливий лікар, ніж учений

Італійська приповідка.

*

Не виноси на яв твоїх почувань, бо терпіння, біль чи гнів — це твоя таємниця. Чи хочеш бути сам своїм зрадником?

Елвонора Штернберґ.

Ружена Кекусова:

Завдання жінки в демократії

Кожний рух суспільних груп, коли хоче мати успіх, мусить поставити собі ясну й точну мету, до якої мають прямувати не тільки провідники того руху, але й усі інші учасники, котрі мають перенятися повинністю до праці.

Робітничі Руханкові Товариства також ідуть до ясно означених цілей. Намагається скупити молодь, яка працює фізично й душевно, в колектив рівних собі на засадах демократії. В умовах тіловиховання ті товариства намагаються дати фізичне підсилення та освіження своїм членам, наповнити їх новим змістом, підперти їх сильним характером, що впливає з соціалістичної науки.

Нажаль спостерігаємо ще й тепер дуже часто, що велика кількість працюючих жінок не виявляють зрозуміння всіх тих завдань. На 90% належачи до соціально слабих і визискуваних, те жіноцтво стоїть осторонь від громадського життя саме так, як і в часи, коли жіноцтво не мало рівних прав з мужчинами. Тепер жіноцтво користується рівними правами з мужчинами й нема жадних причин бути пасивними та лишень придвлятися до громадського життя. Раніше багаті верстви а головно клір, попівство дбали про те, щоб жіноцтво перебувало під повним їх впливом, вони були власниками їх душ. Але республіканський демократичний устрій всі ті недостатки усунув. Жінку поставив на один правний рівень з мужчинами, відповідальність за все на жіноцтво спадає однакова, вирішати громадські справи вони мають однакові можливості.

Але право лишається правом. Фактичний стан зовсім інший, бо жіноцтво ще й досі перебуває пасивним, за малими винятками, вони ще й досі не осмілюються виступати на полі громадської праці побіч мужчин. Час демократичного устрою надто короткий і ще він не встиг перемінити психіку та звички маси жіноцтва. Жінки лишень працюють в домашнім господарстві й не усвідомлюють того, що мусять працювати спільно з мужчинами для зміни суспільного устрою, щоб він був справедливий. Шкода від того не лишень для самих жінок-матерів, але й для дітей, бо матері виховують ту байдужість і в своїх дітях, підриваючи в них віру, творчість та здібности, які достойність людини.

Тим вони поневолюють працюючі маси та консервують теперішній стан надалі.

Приклади лихого виховання бачимо навколо себе. Не в одній державі дісталися до влади фашистівські диктатори при допомозі несвідомих жінок, ті диктатори від початку своєї діяльності видають закони на шкоду працюючих мас, нищать культурні здобутки поступових кол і врешті відбирають від жінок рівні права, що їм принесла демократія.

Відомо, що фашистівські устрої намагаються знищити гідність людини, роблячи з нього сліпе знаряддя.

Все те мусило б бути для нас осторогою. Необхідно масам жіноцтва брати участь у всіх громадських організаціях, у політичних партіях, тіловиховних, освітніх та професійних організаціях, щоб гуртом боронитися перед великою небезпекою.

Ми мусимо не лишень готуватися до оборони, але й працювати в усіх напрямках, щоб здійснити великі ідеали соціалізму, досягнути соціальної рівності, людського щастя й вільного життя.

Школа безробітної молоді в Ужгороді,

Иосиф Кеніг:

Розмова про посередництво праці

ВАСИЛЬ: Що є з тобою Іване, ходиш в повішеною головою, ніби ціле життя тобі надокучило. Може хорий?

ІВАН: Але де там? Маю лихий настрій, бо виджу, що Степан, Михайло й інші мають працю, але я не можу дістати жадної роботи.

ВАСИЛЬ: А на посередництві праці тобі не порадили?

ІВАН: До того віконця ходити є цілком зайво. Так мені кажуть і інші мої приятелі. Коли туди й підеш, то однаково праці не дістанеш.

ВАСИЛЬ: А в професійній організації тобі не порадили, що маєш роботи? Думаю, що ти є членом Союзу лісових та хліборобських робітників. Прецінь ти є лісовий робітник.

ІВАН: Але не говори мені про ту організацію. Чоловік там мусить платити, але з того нічого не має. Був уже кілька разів членом різних організацій, недавно в аграрників, перед тим Народн. здружені, але жадна мені не помогла. Де ж я можу тепер платити членське щ: тій професійній організації, котра н про кого не старається? Не хочу вже більше нігде організуватися. То є само гунцутство.

ВАСИЛЬ: Маєш правду. Та аграрна організація й народне здруження є само гунцутство, бо вони не хочуть боронити робітничих інтересів. Але чому ти не був організований в Союзі лісових та хлібороб. робітників? Там би тобі дали правильні інформації про те як дістати працю. На зборах про те не раз було реферовано, що на працю можеш дістатися лишень через посередництво праці.

ІВАН: Але не говори, де вони там можуть мати працю про кожного. Я вже кілька років ходжу до підприємців, але вони також не можуть дати мені роботу. Яку ж працю може мати посередницький уряд?

ВАСИЛЬ: Видиш, якби був у нас організований, то знав би, що жадний підпривмець не може приймати робітників сам, лишень через посередництво праці. Про те пише закон від 1. жовтня 1936. Коли хтось прийме на працю сам, то його можуть покарати аж до 50.000 Кч. Але й ти будеш покараний, коли приймеш працю без посередничого уряду.

ІВАН: Не говори мені цього, коли там будуть зголошуватися всі робітники, то коли прийде на мене черга на

працю? Там мусив би ще довше чекати, ніж без приголошення. То є несправедливо. А чи мусять там зголошуватися всі робітники, чи тільки лісові?

ВАСИЛЬ: Всі мусять зголошуватися.

ІВАН: А підприємці можуть собі вибрати кого хочуть? В тім разі він знову вибере кого сам захоче, а я можу й далі красно чекати цілі роки аж доки котрий підприємець врешті й мене може взяти.

ВАСИЛЬ: І тепер не маєш правди. Посередництво праці повинне в першу чергу посередничати й дати працю для тих, які дістають підпору з державним приплатком.

ІВАН: А хто має на ту підпору право? Я не діставав ні разу такої підпори.

ВАСИЛЬ: Дістають члени професійно організовані, котрі заплатили найменше 52 рази членські внески.

ІВАН: Що є, властиво, та професійна організація? Хоч я й був уже в кількох, але мені там не розяснили нащо вона є.

ВАСИЛЬ: Професійні організації є добровільне об'єднання, ліпше сказати союз, що об'єднує робітників для оборони інтересів працюючих людей.

ІВАН: А що спільного має та професійна організація з посередничим урядом праці? Має вона якийсь вплив на той уряд?

ВАСИЛЬ: Зрозуміло, що має. Видно, що ти своїми власними інтересами ще не займався. Професійні організації дають підпору своїм членам з державним приплатком. Себто в інтересах держави, щоб можливо менше мала платити підпор. Держава дає й інші підпори, напр. харчову акцію провадить, дає бони на Кч. 10 тижнево.

ІВАН: Але коли я зможу врешті дістатися до праці?

ВАСИЛЬ: Лишень тоді, коли вже не буде безробітних, котрі дістають підпору від держави, тоді можуть дати працю й робітникам неорганізованим. Приголосися в посередництві праці, а коли дістанеш працю, виповни негайно приголошення до Союзу лісових та хліборобських робітників, тим ти позбудешся безробіття

ІВАН: Тепер я розумію. Організовані, значить, мають всюди перевагу. Зараз іду приголоситися до посередництва й як тільки дістану роботу, вступлю до професійного союзу. Дякую тобі за пораду. До побачення!

ВАСИЛЬ: До побачення! Але не забудь про професійну організацію!

ІВАН: Не забуду.

Водозбір Стоговець

Гудулки в Ясіню

Палажка.

Палажка була жінкою неграмотною. Навіть свого назвища не вміла підписати.

А муж Палажки був відповідальним радянським працівником. І хоч був він чоловік простий, зі села, але за п'ять літ побуту в місті, як видно, виробився. І не тільки назвище своє підписував, але хто зна, чогоб він не потрапив.

І дуже він журився тим, що жінка його була неписьменна.

— Навчися, Палазю, хоч назвище своє підписувати — говорив до Палажки. — Таке легеньке маю назвище, лише з двох складів, — Куч-кін. а ти не потрапиш.. це дуже сумно..

А Палажка, знаєте, рукою махне й відповідь:

— Навіщож, Іване Миколаєвичу, воно мені здалось? Літа мої йдуть. Рука не дуже то й вигинається. Навіщож мені тепер на старість вчитися букви складати? Хай краще молоді піоніри вчаться, а я й так літа переживу.

Муж Палажки був чоловік дуже зайнятий і на жінку багато часу не міг витратити. Покивав лише головою — ей. Палажко, Палажко... І замовкне.

Однак раз Іван Миколаєвич приніс спеціальну книжку.

— Це — каже — Палазю, найновіший буквар-самоучок, зложений на основі останніх метод. Сам — каже — тобі показуватиму.

А Палажка, усміхнувшись, взяла буквар у руки, покрутила ним і сховала до комори: нехай — каже — дітям, чи там і внукам здасться.

Але раз якось взялася Палажка до роботи. Треба було зрепарувати одяг Івана Миколаєвича, бо рукав протерся.

Сіла собі Палажка при столі. Взяла голку. Впхала руку в одяг — щось шелестить.

„Може гроші?“ — подумала Палажка.

Дивиться — лист. Гарна й чиста коверта, букви дрібненькі, ще й папір кольонською водою чи парфумами пахне. Здавило серце в Палажки.

„То це — подумала — Іван Миколаєвич обманює мене? То він листовно романсує собі з порядними дамами й кпить собі з мене, з дурної анальфабетки?“

Глянула Палажка на коверту, добула листа, розгорнула — ані руш, звісно неписьменна.

Перший раз у життю жалувала Палажка, що не втне читати.

„Хоча — думає — чужий це лист, але я повинна знати, що в нім написано. Може моє ціле життя від того зміниться й краще було б на село, до селянської роботи їхати?“

Заплакала Палажка, стала пригадувати собі, що Іван Миколаєвич останніми часами якось змінився — про вусики став дбати й руки частіше мити.

Сидить Палажка, глядить на листа й ревно поплакує. А листа прочитати не може. Чужомуж показувати — сором.

Сховала Палажка листа до скрині залатала одяг і стала нетерпеливо ждати Івана Миколаєвича.

Як прийшов, Палажка нічим себе не зрадила. Навпаки рівним і спокійним голосом розмовляла з мужем і навіть натякнула йому, що рада б навчитися письма, що їй остогидло вже бути темною й неписьменною бабою.

Дуже зрадів цим Іван Миколаєвич.

— Знаменито! — сказав. — Букви я сам тобі показуватиму.

— Ану, покажуй! — озвалась Палажка.

І пильно глянула на рівно підстрижені вусики Івана Миколаєвича.

Два місяці день-у-день вчилася Палажка письма. Терпеливо складала слова, писала букви й училася цілих речень. Кожного вечора витягала з комоди таємний лист і пробувала відгадати його скритий зміст.

Було це не зовсім легко.

Аж у третім місяці розкусила Палажка того горіха.

Раненько, як Іван Миколаєвич пішов до роботи, витягла Палажка зі скрині листа й почала поволеньки відчитувати.

З трудом відчитувала делікатне письмо; додавав їй охоти ледви чутний запах парфуми.

Лист був заадресований до Івана Миколаєвича.

Палажка читала:

„Шановний Товаришу Кучкін!

Висилаю Вам замовлений буквар. Думаю, що Ваша жінка за два-три місяці присвоїть собі зовсім ці мудрощі. Намовте її й поясніть їй, що сором бути неписьменною бабою.

Зробіть це конечно, Іване Миколаєвичу.

З товариським привітом

Марія Блохіна“.

Палажка два рази прочитала той лист і, стиснувши до болю зуби, ніби чуючи якусь незнану близьке кривду — розплакалась.

РОЗМОВА В КОРЧМІ,

Чи ти знавш, що вчора в бою під Мадридом було забито 824 італійських вояків, 742 німецьких і 1 еспанського вояка.

Так тому еспанцеві й треба, хай не мішається до чужих справ!

*

— Яке найбільше місто на світі?

— Мадрид.

— Чому?

— Бо військо генерала Франка вже марширує рік, а ще й досі не дійшло до центра.

Автономія Підкарпатської Русі

Вже на склоні XIX. століття соц. демократія (Кавтський, Бавер, Реннер, Жорес) прийняла засаду права кожної й найменшої нації на самоозначення. Жан Жорес у своїй голосній праці „Батьківщина й робітництво“ ствердив: „Пролетаріят, у своїй найглибшій істоті ніколи не погодиться з наукою національної неволі. Пролетаріят, який би зрікся боронити національну самостійність а тим самим боронити свій власний свободний розвиток, не буде мати ніколи сили побідити капіталізм; а коли він, двигаючи вже ярмо капіталу, візьме ще на себе ярмо заводника, то не почує в собі ані охоти піднести свою голову.“

Як Підкарпатська Русь добровільно приключилася до нашої республіки й творилася тут соц. дем. партія, перший її довірник неб. Пуза довго стояв на тім, аби наша партія звала себе автономною соц. дем. партією. Опісля також довголітній наш посол з Підкарп. Русі інж. Нечас при кожній нагоді настаював, щоб соц. дем. партія взяла ініціативу в боротьбі за автономію

* * *

Підкарпатська Русь — є край малий, але своїм гео-політичним положенням незвичайно важний. Є це одинокий міст, що лучить землі Малої Антанти в одну цілість, є одиноким випадом нашої республіки на схід, котрий щойно готується до вирішального бою економічного, політичного а відай, і мілітарного. Вороже наставлення Мадярщини, гнів Польщі мають свою найважнішу причину в тісній сполуді Підк. Русі з нашою республікою.

Підкарпатська Русь тепер має 12.653 кв. км. простору (остаточні границі будуть ще устійнені § 3. уст. 9. зак. ч. 121/1920.)

При сильнім природнім зрості населення й спиненні еміграції доходить тепер число жителів до 1. міліона

Тим чином Підкарп. Русь творить 1/11 часть простору й 1/15 часть населення республіки.

Відповідно тому повинна мати Підкарп. Русь в держ. соймі 20. послів, в сенаті 10. сенаторів

Нажаль, фактичний стан є на половину менший.

Автономні права Підкарпатської Русі спираються на міжнародні договори (Сан Жермен) і основний конституційний закон республіки з 29. II. 1920. ч. 121.

Цей закон в §. 3. постановляє:

1. Територія Чсл. республіки творить одну й неділиму цілість, котрої границі можуть бути змінені лиш основним законом.

2. Невіддільною часткою цієї цілости є а то на основі добровільного приключення після договору можи головними й

здруженими державами та Чсл. республікою в Сан. Жермен з дня 10. IX 1919. самоуправна територія Підкарп. Русі, котра буде забезпечена найширшою автономією, злучительною з єдністю Чсл. республіки.

3. Підкарп. Русь має мати власний сойм, котрий собі вибирає предсідництво.

4. Сойм Підкарп. Русі є компетентний рішати о законах в ділах язикових, навчальних, віроісповідних, самоуправних, а також і в інших ділах, котрі би на него перенесли закони Чсл. республіки. Закони одобрені соймом Підкарп. Русі, якщо провають з ними згоду президент республіки своїм підписом, оголошуються в окремії збірці й підписує їх також губернатор.

5. Підкарпатська Русь має бути в Народнім збранні Чсл. республіки заступлена примірим числом послів (сенаторів), після приналежних законів чсл.

6. На чолі Підкарп. Русі є гувернер, іменованій президентом Чсл. республіки на внесення влади, який є віддв'чальний також перед соймом Підкарп. Русі.

7. Урядництво Підкарп. Русі буде по можливости вибране з її населення.

8. Подобиці, зокрема право виборче до сойму, нормують окремі, постанови.

9. Закон Народного зібрання, котрий установить границі Підкарп. Русі, творить частку конституційної грамоти.

* * *

Минуло 17 літ від коли конституц. закон республіки є в силі. Здійснення автономних прав, передбачених цим законом, зустріло поважні міжнародні й внутрішні перешкоди, котрі непроминули й до нині.

Щоб згадаги тільки, повільне збирання території, спершу від румунів, відтак дочасно від словаків; внутрішнє віроісповідне, політичне й партійне розбиття населення та роздроблення на чимало національних напрямків, при чім корінне населення само ірравітує до 3. нац. напрямків а віроісповідно ділиться на гр. католиків й православних, не числячи дрібних сект.

Нема сумніву, що центральна влада республіки могла б далеко більше причинитися до консолідації хаотичних відносин на Підкарп. Русі, якби мала сталу напрямну цієї консолідації. Влада республіки однак спирається на коаліції кількох партій і ще довго буде лиш коаліційною а тим самим не має й мати не може сталої напрямної на Підкарп. Русі а ходить шляхом компромісів.

Жива сила корінного населення мусить сама побороти всі деструктивні складники, віднайти свою провідну зірку, оздоровити й скріпитися.

Праця чекає нас ще довга й не легка.

Республіка законом з 26. червня 1937. ч. 172. о тимча-

совій управі правного поставлення гувернера Підкарп. Руси складає тую працю з більшої частини в наші руки.

Згідно з §. 3. уст. 6. основ. закону постановляє §. 1. зак. ч. 172/1937, що на чолі Подкарп. Руси стоїть губернатор, котрого іменує й одкликає президент республіки на внесення влади. Гувернер є одвічальний владі, чого в конст. законі не предбачувалося а по створенні сойму Підк. Руси, також перед соймом.

Яко порадне тіло гувернера твориться губерніяльна рада на час, доки буде установлений сойм (§. 17.) а ця рада складається:

- а) з всіх членів краєвого виділу,
- б) з 9. членів вибраних краєвим заступництвом,
- в) з 9. членів, котрих іменує й одкликає влада на внесення губернатора. (§. 19.)

Гувернер може скликати раду, коли це визнає потрібним а мусить її скликати 4. рази на рік. (§. 21.)

Губерн. рада має лиш дорадчий голос а її пораду повинен гувернер засягнути в основних питаннях язових, навчальних, віроісповідних, або місцевої адміністрації (§. 20.) Заступником гувернера є віцегувернер, котрий є державним урядником, має правне поставлення краєвого президента й є зокрема начальником краєвого уряду в Ужгороді. (§. 9.)

Гувернер має вплив на управу Підкарп. Руси, подаючи владі внесення у всіх питаннях, що торкаються переважно цієї землі й може бути в тій цілі призваний на засідання влади (§. 4.) а також йому прислужить:

1. предсідати з'бранням земського заступництва й виділу;
2. спільно підписувати всі листи, котрими вирішується діла з круга ділання цього заступництва;
3. спільно схвалює рішення цього заступництва;
4. дає свою згоду на розпорядки земського виділу;
5. спільно схвалює рішення зем. виділу;
6. дає згоду на застановлення рішень зем. заступництва й зем. виділу.
7. подає опінію о кождім призначенню служб. міста в політ. адмін. Підкарп. Руси. (§. 5.)

Гувернер рішає:

1. о домаганнях сторін у віроісповідних (культурних ділах), про котрі досі рішав зем. уряд в Ужгороді;
2. о презенті на катол. приходи (патронат), котра прислужувала держ. культурній управі, або державним підприємствам;
3. о затвердженню функціонерів всіх інших церков і віроісповідних громад, державою признаних на Підк. Руси, з виїмком функціонерів, котрих круг ділання обіймає всю землю або її переступає;
4. о призначенню старостів гор. Ужгорода й Мукачева на внесення зем. уряду;
5. о потвердженні старостів в громадах Підкарп. Руси на внесення зем. уряду;
6. о зарядженнях на внесення зем. уряду про дочасну

управу в тих громадах (городів з маїстратами) Підкарп. Руси, котрих заступительства були розпущені;

7. в догоді з віцегувернером іменує й перекладає на інші служ. міста сільських й обводних нотарів, коли це не є застережено владі або президентові республіки, та може установляти кандидатів і давати до пенсії;

8. рішати відклики в ділах адміністраційних громадських, котрі дотепер вирішував зем. уряд;

10. рішати про схвалення з язової сторони учебників, списаних в яз. руським (малоруським) а призначених для шкіл на Підкарп. Руси;

11. подавати центр. урядам внесення й опінії в язових питаннях, що відносяться до землі Підкарп. Руси;

12. по приготованні діла рефератом мін. шкіл. й нар. освіти а) наставляти, перекладати та давати до пенсії учительські особи держ. нар. шкіл і захоронок;

б) звірювати професорам або учителям функцію шкільних інспекторів для прямого догляду над школами народними й приділювати сили тим інспекторам;

в) кінчити, о скільки йде о установлення учительських сил на недерж. школах, дотеперішну правовладу держ. адміністрації;

г) установляти, перекладати й давати до пенсії держ. професорів, держ. учителів, ти інших держ. службовиків в середніх школах, учительських заведеннях й школах фахових, — о скільки не йде о особи, котрих іменування прислужить владі або президентові республіки.

А за згодою м-ства земледільства виконувати ті самі права супроти державних професорів, учителів й інших службовиків на школах земледільських, та установлювати директорів и учительські сили на господ. школах народних;

д) опініювати установлення держ. учит. осіб та інших державних службовиків на школах та їх переложення, як також установлення зем. шкільн. інспекторів або держ. інспекторів землед. шкіл та госп. шкіл народних;

е) давати згоду к всім адмін. зарядженням шкільного реферату;

ф) давати згоду на внесення, котрі шк. реферат подає мін. шк. й нар. освіти в ділах створення, організац. перемін, будованя, розвитку шкіл і підмог про тії та в ділах освітної й мистецької опіки як також в ділах соц. опіки над студентством. (§. 6. 7.)

Ті діла полагаджувє гувер. канцелярія, котрої службовики числяться державними урядниками. (§. 11.)

* * *

Як бачимо, теперішня автономія Подкарп. Руси є лиш шкільна й культурна й то в дуже обмеженій мірі. За високе шкільництво не є ні слова. А в середніх і народніх школах — лиш форма навчання — язик є предметом автон. впливу, в ніякім разі дух і напрям навчання.

Про політичну та господарську автономію
А все це далеко відбігає од того, чого жадали зєдинені руські народні ради при приєднанні Підкарп. Руси до республіки.

Тоді ставилося засаду, що спільними ділами будуть тільки фінанси, військо й заграничні діла; — всі інші діла мав автономно вирішувати підкарпат. сойм,

Але як зрівняємо долю Підкарп. Руси з долею всіх наших земель поза границею Чсл. республіки, мусимо признати, що по довгих, довгих злиднях доля усміхнулася до Підкарп. Руси й що кров її синів за світової війни не проливалася даремно.

Наше національне існування, що було тут близьке загибелі, врятоване й від нас самих залежить, як його далі буде плекати.

Пастухи на полонинах.

ШКОЦЬКІ АНЕКДОТИ.

Відомо, що шкоти є дуже скупі. Один молодий шкот віз свою наречену до міста на бричці. На майдані продавали гарячі ковбаски, які дуже смачно пахли.

— Ах, мій милий, — сказала дівчина — ті прекрасні ковбаски! Відчувавш як вони смачно пахнуть?

— Пахнуть справді чудово — відповів шкот — я тебе підвезу ближче тропи, щоб могла ліпше нюхати.

В. Куба, професор:

Робітники й освіта

Президент Масарик, що його пам'ять недавно вшанували з такою жалобою, завжди підкреслював значіння освіти. Радив, щоб увесь ланцюг питань господарських, соціальних та культурних, котрі хочемо розв'язати ми соціалісти, був уважно продуманий, простудійований та вирішений на основі наукового пізнання.

Освіта для робітників неминуче потрібна, як також необхідна дрібна усвідомлююча праця, розумна та розважна політика, яку провадить соціал-демократія, щоб допомогти робітничій класі.

Тільки самоосвітою, тільки оволодінням різними сплеченими господарськими та соціальними справами здобуде робітництво для себе відповідну участь у вирішенні тих справ.

Від зрілості, себто освідомлення Підкарпатського робітництва залежить поліпшення його господарського та соціального стану. Багато законів та забезпечень, що їх досягла соціал-демократія на користь трудової класи, на Підкарпатті полишилися без використання. Чому? Бо робітництво збаламучене обіцянками, фразами й агітацією чи то комуністів чи різних радикальних автономістів та націоналістичних демагогів забуває цікавитися щоденними господарськими та соціальними питаннями, не інформується про вигоди, які випливають з тих законів, забуває їх домагатися.

На прикл. у справі безробіття: було та ще й досі в безробіття. Але лишень невеликий процент уживає тих підпор і то тому, що багато робітників про ті вигоди нічого не знає, не є професійно організоване, а то значить, що й не має права на підпору.

Так само й інші закони як ось напр. закон про 8 год. праці в день, нічний та недільний спокій, відпуска, підпора в час хвороби и т. д. полишається в багатьох випадках лишень на папері тому, що робітництво не присвячує належної уваги, не читає робітничих часописів, не шукає підтримки в професійних організаціях соц. дем.

Скільки освітньої праці ще стоїть перед нами! Робітникам і трудовим селянам Підкарпаття не допоможуть фрази та обіцянки, не pomoже з господарської сторінки й автономія, що має інше завдання, допоможе робітництву тільки освідомлення та культура. Муси треба вивести з під впливу зполітизованих полів та виновників національного цькування. Народові потрібні добрі школи (державні), котрі своїм станом будуть дорівнюватися школам історичних земель, потрібно вибудувати сильні професійні й політичні організації соц. дем. секції молоді, роб. руханкові товариства, організації жінок, роб. академію. Підкарпатський робітник участю в тих організаціях працює для під-

вищення своєї освіти, працює для підвищення свого життєвого й культурного рівня, для поліпшення своїх господарських і соціальних відносин.

Говориться про соціалізацію знарядь виробництва. То є в програмі нашої партії, до того мусить врешті прийти. Але то передбачає вищу освіту робітників. Робітництво мусить пізнати цілий виробничий процес, мусить оволодіти всіми справами, що з тим зв'язані. Тому повинністю усіх свідомих робітників є цікавитися тими питаннями, студіювати їх в часописах, книжках, влаштовувати лекції, дебатні вечори. То повинні робити не тільки для себе й для своїх родин, але й для майбутніх поколінь.

Так як перед 30—40 роками соц. демократія тяжко боролася за 8 год. день праці, за соціальне забезпечення, за загальне право голосування, що тепер вважаємо саморозум'лим, так і ми повинні працювати для ліпшого майбутнього робітничої класи, мусимо, стало вчитися, вчитися аж до смерти, готуватися до дальшого кроку для здійснення соціалістичної програми, для здійснення справедливого, соціалістичного ладу, в котрім не буде гноблених та понижених.

Навиває основу для килима в Ганичах.

ВСЕ В МІРУ

- Чи ти завжди всім людям говориш правду?
- Всім ні, бо треба ж і приятелів мати!

ТАРАС ШЕВЧЕНКО

ЗАПОВІТ

*Як умру, то поховайте
Мене на могилі
Серед степу широкого,
На Вкраїні милій,
Щоб лани широкополі
І Дніпро і кручі
Було видно, було чути,
Як реве ревучий!*

*Як понесе з України
У синєє море
Кров ворожу, отоді я
І лани і гори,
Все покину і полуну
До самого бога
Молитися. А до того —
Я не знаю бога!*

*Поховайте та вставляйте,
Кайдани порвіте,
І вражою злою кровю
Волю окропіте!
І мене в сім'ї великій,
В сім'ї вольній новій
Не забудьте спомянути
Незлим, тихим словом!*

60 років праці й боротьби

Весною цього 1938 року чсл. соціал-демократична партія довершить 60 років свого існування. В березні 1878 року перші організатори робітничого соціалістичного руху на чеських землях скликали зїзд і заклали партію, якій історія приготувала славний шлях боротьби й перемог.

60 років боротьби — то не короткий час. В наш час різні політичні партії дуже скоро повстають і також скоро зникають. Наша партія від перших днів свого заложення й до сьогоднішнього дня робить неперервний поступ, збільшується кількісно членами, зростають її впливи серед прихильників, робітництво Чехословаччини й цілого світа знає славне ім'я чсл. соціал-демократії й горде, що вона зростає в своїй силі.

Навіть в час зросту фашистівських авантюристів, які своєю фальшивою пропагандою розкладають народний організм, наша партія в Чехословаччині успішно відбиває напади й серед чсл. пролетаріату зуміла своєю розумною тактикою паралізувати впливи націоналізму. В Чехословаччині лишень серед частини німецького населення фашизм запустив своє коріння, але серед чеського, словацького й українського населення фашизм — це чуже й вороже поняття.

Пореживаємо добу кризи, добу великої біди й терпіння трудових мас. Наша партія в обороні працюючого населення виборола визначні допомоги, виборола опіку безробітними, чого ми не бачимо в інших країнах. Партія будує соціалізм не на словах, не тільки провадить пропаганду, але реальною підтримкою робітництва та розбудовою його соціальних, господарських, культурних, тіловиховних та ін. організацій закріплює позиції соціалізму.

Заслуги партії в будівництві республіки є історичні і всіми визнані. Сміливо можемо сказати, що якби не соціал-демократія, то чехи, і словаки ще довго були б в національній неволі.

Напротязі 60 років партія була провідницею пролетаріату в боротьбі на всіх ділянках громадського, політичного, господарського й культурного життя. Була політичною школою для мільонів тих, що живуть і тих, які вже вмерли. Коли політична культура робітників Чехії й Моравії є дуже висока, то лишень треба завдячувати чсл. соц. дем. роб. партії, яка зуміла відбити демагогію зліва та авантюризм зправа.

Тому святкування 60 літнього ювілею є найбільшою подією 1938. року. Святкуймо, бо маємо чим похвалитися. Пролетаріат і весь трудовий люд влаштує всюди ювілейні свята, щоб ім'я нашої партії всюди знайшло прихильність та активну підтримку.

В квітні місяці 1938. року партія влаштує святкування річниці установчого зїзду. Наші місцеві організації мають завчасно готуватися до святкування в своїх селах і в означені

дні скликати свої збори та влаштувати виклади про значіння тої річниці.

Але найголовніше святкування відбудеться 4, 5 й 6 червня на зїзді партії в Празі. Всі складові частини партії візьмуть участь і тому цей зїзд партії буде найславніший, який коли був.

Тому всі політичні організації чсл. соц. дем. роб. партії мають вже тепер обговорити форми святкування 60 ліття в себе в селі, а також обміркувати план участі можливо більшого числа членів у зїзді партії в Празі.

Зразкові програми святкування ще краввий секретаріат розішле всім організаціям. Ми тут тільки звертаємо увагу трудового громадянства на цю подію, щоб пам'ятали всі й готовилися до гідного відзначення великої річниці. Максим Пружко.

КВАСНИИ

ДАРЕМНЕ ПИТАННЯ

- Ірко, якщо вас поцілю, покличете свою маму?
- Маму? Хіба ви її також хочете цілувати?

Плавці на Тисі

Цього року здається ніхто на цілім Підкарпатті не чекав з такою тугою весни, як Юон Лупу, керон дарабів. Кожного дня вилізав зі своєї хатки, що високо придулилась до гір під румунською границею над Апшою, й зупиняв зір на околишніх гірських великанах, котрі ще відпочивали під сніговим покровом.

Юон був у біді. Був як медвідь після довгого зимового сну, слабкий та зголоднілий, а в горлі, що його вже довго не промочив погаром горілки, мав таку огидну засуху, що аж язик плилипав до піднебення. Переживав найчорніші дні з цілого року, не було ні грейцара на паленку. В усіх корчмах був задовжений, а в торговців деревом, котрим кожного року сплавляв дараби, вже також кредит вичерпав. Тому з такою тугою виглядав сонця та чекав на весну.

Але врешті прийшов його день. Сонце засвітило, стопило сніг з боків гір, зрушилась Тиса. Юон в сміливій настрою зійшов на низ до Бичкова, щоб перебрати дараби, котрі мав спускати по Тисі далі до Мадярщини. Не йшов сам; вів з собою товаришів, мускулистих румунів з твердими долонями, мов дубове дерево. То були його помішники, котрих наняв до тяжкої та небезпечної праці.

Юон Лупу був фахівцем в спусканні дарабів, на тім виріс і набув такої зручності, що викликав довіря серед жидівських заступників ріжних деревоторговців. Вмів калькулювати й працював тільки акордово. То для нього було найвигідніше, бо, звичайно, обдирав своїх неграмотних товаришів та помішників, а гроші потім пропивав.

Його безоглядність і ненаситність викликала часто сварки та бійки, в котрих Юон був майстром. З незадоволеним так

ВАЦЛАВ МАЛИЙ,
журналіст і письменник

розправлявся, що той мусив обовязково кілька тижнів полежати. Але біда й голод примушували одначе з заплаканими очима просити праці в Юоновій партії.

Дарабники переглядали дараби, Юон купував харчі, — хліб, солонину та кукурузу, перебрав від заступника спілки плоти, щоб їх по хижій ріці спускати аж на місце призначення.

Легко підписав умову трьома хрестиками та відтиском пальця й пішов ще сам подивитися, чи все вже приготовлено. З великою втіхою побачив, що стан води після весінніх дощів є найкращий, а внутрішньо зігрів себе надією на тучні заробітки.

Тиса, хижка й не загнуждана ріка, гучала єдиним міцним акардом, з котрого линула сила, гнів, мстивість, злобність та лукавність, женучи дико каламутні води, спішила кудись в далечінь, без цілі, мов невтомний подорожній, що посварився з природою й людьми. Скакала через каміння, рвала скелі та береги, щоб їх викинути зі злобою на іншим місті, де людська рука своєю дбайливою працею витворювала з землі свою поживу.

Юон знав напруження Тиси, знав де скали та мілини, де вири, де небезпека або спокій. Бачив перед собою вали каламутної води, на ній ряди дарабів, котрими бороздив безпечно ріку, як володар її хвиль, керував громовим голосом, подаючи напрямок дарабам. Голос його глушить гуркіт ріки, дає накази де треба відбити, приготувитися, усунути перешкоди, уникнути небезпеки, підвищити увагу, а де набити люльку тютюном.

Але таких місць на Тисі є мало. Небезпека загрожує на кожному кроці. Не один дарабник віддав своє життя в жертву хижому струму, проковтнутий був студеними хвилями. Не один скалічений або розторощений сутичкою дарабів.

— Дурні! — каже собі Юон, — щож не дав їм бог сили та рук, як то маю я, чому розуму та зручності їм хибить? А врешті, вмерти всі мусимо!

Помалу йшов від Тиси до Бичкова й держав напрям на корчму. Мусить підписати з робітниками та товаришами умови, то буде тяжка праця, знає наперед. Вступив до корчми. Брудна кімната, облуплені стіни, випари спиртових напоїв містить повітря. Старий, сивий жид з пейсами сидів за ґратами вичепу й читав якусь побожну книгу. Товариші сиділи навколо довгого столу. Всі статечні, сильні, в широких новагицях домашнього виробу, в сивих вуяшах з такогуж сукна, шірокі капелюхи, на ногах постолы власного виробу. Здорові сини гір, з запаленими лицами, вигладженими вітром та дощем, з довгим, назад зачісаним волоссям, іскристими очима — всі однакові, як Юон.

Пили горілку й гучний говір свідчив про те, що пили багато. Юон присів до товаришів, замовив собі також погар паленки й розговорився про працю. Подав коротко про працівні умови, вирахував, скільки коштували закуплені харчі, скільки кожний з своєї платні мусить за них заплатити, як також з жалем додав, що підприємець знову зменшив акордову

платню. Незадоволене бурчання дарабників, котре ще в час розмови Юона було чути, перейшло в обурливий рев, коли Юон кінчив. Цей рев для Юона був ясний.

— За тих умов не працюємо!

Гарячий Михайло Поп накинувся на Юона й назвав його злодієм, негідним, п'якою, ще гіршим, ніж жид, котрий своїм тваринам хоче шкіру здерти. А Йолаї, ще не досвідчений молодик, котрий тільки тепер уперше йшов на дараби, закричав зхвильованим голосом, в котрім містився плач, що радше піду до дому, ніж би працював під таким ненажерним злодієм.

Юон загорівся злістю, очі залилися кровю. Таке недоношене щеня може його назвати лайдаком, Юона, котрий безліч разів спускав дараби по Тисі, старого досвідченого провідника, такий парубок! Схопив його за горло й закривав:

— Я лайдак, ти, ти свине, ти... забю тебе, язик тобі вирву! Кидав їм об землю, під стіл, а за хвилину всі дарабники були в однім клубку.

Удари Юонових кулаків падали на голови дарабників, як удари молота. Волосся його дико гойдалося, тяжко віддихав, очі горіли хвилюванням. Тепер дістав удар Михайло Поп, закрутився й упав на стіл на струменти, що їх дарабники взяли з собою до корчми. Намацав сокиру, тяжку, велику, певніше її стис і обережно підійшов до Юона. Зі всієї сили вдарив по його голові. Юон захрипів і скотився. З розкудоченого волосся вибух на брудну, поплывану підлогу потік крові.

Того дня Юон Лупу не відплив з дарабами. Старий вовк лежав під столом біля молодого щеняти Йолая.

Щоб любити свій народ, для того не треба ненавидіти іншого народу. Любов, що живиться ненавистю, не є шляхетна.

М а с а р и к.

Опівночі вертається чоловік до дому. Жінка відразу питається його гостро:

— А ти де був так довго?

— Я ходив із приятелем ще дещо купити.

— Гм, гм. то дивно, — каже жінка. — Навіщож ти до слова „пити“, давш іще на початку „ку“?!

*

НЕ ПРОДАСТЬ — ДАРОМ ДАСТЬ

— Я читала, що абісинці продають своїх жінок. Чи ти мене також продаси?

— Ніколи, серденько, я тебе радше подарую.

Іван Франко:

АНТОШКОВІ П.

Аще і явкы ангельскыи глаголю, любве же не імам кая ми естъ польва.

Діалект, чи самостійна мова?
Найпустіше в світі се питання,
Міліонам треба свого слова,
І гріхом усяке тут вагання.

Міліонам треба світла, волі,
Треба вміти як їх добиватись,
Поки стогнуть кволі, мерзнуть голі,
Нам в Параски ласки дождитись?

Як твій брат із голоду вмирає,
А його ти накормити вступиш,
То чи ждеш, аж срібну ложку купиш,
Чи береш букову, що він має?

Як твоя у річці тоне мати
І кричить: „Ратуй мене, Антошку“,
Будеш ти на гарний човен ждати,
Чи їй кинеш першу-ліпшу дошку?

Зви се діалектом, зви жаргоном
Тую дошку, ту букову ложку,
А вона лунає відгомоном
В міліонах серць живих, Антошку.

Хай та мова вбога в славнім роді,
Хай московська польська, чеська краща
Поки служить Матері в пригоді,
То вона культурі не пропаща.

Хоч в сусіда там пижа богацька
У порфірі сяє та атласі, —
На чуже богацтво ми не ласі,
Ласа лиш твоя душа жебрацька.

Бідні ми, як коні на припоні,
Збагатить нас труд на рідній ниві,
В діалекті, чи хочби в жаргоні,
Будемо багаті і щасливі.

Діалект, а ми його надишем
Міццю духа і огнем любови,
І нестертий слід його запишем
Самостійно між культурні мови.

Це відповідь Ів. Франка на статтю Антонові П. в москофільським дневнику „Галичанин“, котрий виходив у Львові, п. в. „Тщетная работа сепаратистов“ в році 1902. ч 222.

Національне та інтернаціональне

Ми вже згадували кілька разів про те, що ріжнobarвні реакціонери виступають лише тоді проти інтернаціоналізму, коли їм розходить ся про дeмaгoгію проти соціалістів. За те всі фашистівські націоналісти, клерикали й інші реакціонери дуже зручно промовчують факт, що вони самі є зорганізовані на інтернаціональній основі. Бачимо, що ріжниця між соціалістами та реакціонерами полягає між іншим також на тім, що соціалісти одверто признаються до своїх поглядів, коли тимчасом реакціонери мають інші погляди для себе, а знову інші погляди голосять для несвідомих людей.

З другого боку наші фашисти й клерикали підчеркують на кожному кроці, що вони проти інтернаціоналізму, а за то нібито обстають лише національну традицію української нації. Вожаки реакціонерів роблять навмисно таку плутанину в розумінні національних і інтернаціональних справ, а несвідомі люди беруть те баламутство сліпо на віру. А тимчасом ці справи виглядають так:

Культура розвивається і поступає вперед в одного народу часто під впливом культури та поступу інших народів. Іншими словами: Поступ національної культури якогось народу є можливий головню на основі інтернаціональної виміни здобутків науки, мистецтва, людської думки і цивілізації. Національна традиція є добра річ лише о стільки, о скільки плакається пошану для позитивних здобутків духа попередніх поколінь. Колиж хтось говорить, що він є взагалі проти інтернаціонального впливу, а за виключним удержанням національної традиції, то він це каже виключно для дeмaгoгії або з дурного розуму. Колиб ми мали справді відкинути те, що ми прийняли до нашої національної культури від інших народів, то тоді ми виглядалиб так: 1) Ми мусілиб тоді вернутися до нашої суто національної віри — Перуна, Велеса, Дажбога і т. д. Християнської релігії в нас не моглоб бути, бож її наш нарід прийняв від чужих — від греків, котрі в свою чергу прийняли її від жидів. 2) Мусілиб ми також перестати вчитися й писати, бо письмо те не є наш культурний вимисл, а прийняли ми його від греків. Таким чином наш нарід дальше робивби всі свої записки тільки карбами на одвірках чи палицях, бо це був одинокий спосіб письма наших предків, заки вони прийняли письмо від греків. 3) Не інакше булоб з усею наукою, котра є також здобутком інших старших від нас народів. 4) Також увесь технічний поступ мусілиб ми відкинути геть: селяни мусілиб вернутися до деревляних плугів, викинути геть усі машини парові й електричні і т. д.

Одним словом: такий „традиційний“ українець повинен молитися до сонця і вогню, вірити в богині й чарівниці, спльовувати по три рази, як перебіжить дорогу заяць, духовник або „законниця“, ходити лише в погано виправленій шкірі з кожухом до гори і т. д. Ніхто з нас тепер такого „традиційного“

українця віде не стрічав. Навіть всі ті, що дeмaгoгічно кидають громи на інтернаціоналізм, ходять у французькій одежі, пишуть письмом від греків, визнають релігію, яку передали через греків, жида та взагалі вчаться інтернаціональної науки, не гидуєчи при тім ні інтернаціональною залізницею, телеграфом чи телефоном і радієм, чи навіть інтернаціональною фашистівською ідеологією.

Під цім оглядом, треба сказати, ми не є гірші від інших славянських народів. Ріжниця лише в тім, від кого перебрали найбільше здобутків культури інші словянські народи. Отож москалі і білорусини перебрали ту саму грецьку культуру, але за посередництвом нашого народу, а чехи і поляки розвивалися під впливом римської культури, передаваної їм через німців. Ішов і до нас вплив римської культури, але не в такій мірі, як із Греції. Очевидно що ті чужі культурні здобутки, приймаючися в нас, дещо змінялися, пристосовуючися до наших відносин.

Як бачимо, то ніяка розумна людина не може бути проти здорових інтернаціональних впливів, котрі причиняються до морально-духового і матеріального розросту нації. Розумна людина, котра відчуває справді по національному, буде лише проти тих чужих впливів, котрі підкопують цей здоровий розвиток нації або ломлять її змагання до рівноправности з іншими народами, коли та нація є поневолена.

М. Стахів.

ЮЛІЙ ГУСНАЙ,
голова сог. дем. партії
на Підкарпатті.

РОНДЕЛІ

I.

Іду з роботи я з завада
маніфестацію стрічать
В квітках всі вулилі кричать:
нехай, нехай живе свобода!

Сміється сон з небозвода,
кудись хмарки на конях мчать...
Іду з роботи я з завада
маніфестацію стрічать.

Яка весна! яка природа!
У серці промини згучать...
— Голоту й землю повінчать! —
тоді лиш буде вічна згода.
Іду з роботи я з завада.

II.

Мобілізуються тополі
під хмарним вітром на горі...
Уже давно ми на порі,
давно всіх кличемо: до волі!

До волі, бідні, босі й голі!
не час сидіти у норі!
Мобілізуються тополі
під хмарним вітром на горі...

Гукнем же в світ про наші болі!
Щоб від планети до зорі —
почули скрізь пролетарі
за що ми бемся тут у полі!
Мобілізуються тополі...

Др. РОМАН СТАХУРА, адвокат

веде канцелярію в Ужгороді,
площа Масарика ч. 9.

Будуча війна та оборона цивільного населення

Трійливі прикмети боєвих газів

Боєві гази, розпилені у повітрі в виді газових частинок або малесеньких краплинок, з відходом дістаються до віддихового проводу і спричиняють затроєння організму. Деякі з тих газів шкодять організмові не тільки через віддихові проводи, а також впливають шкідливо на очі, викликаючи сльози.

Споміж сціпенілих боєвих газів визначається особливо одна група, що крім діяння на віддихові проводи й очі ще впливав і на всю поверхню тіла, себто на шкіру. Ті гази називаються парючі. Інші гази без тої прикмети називаються не-парючі.

Ступінь затроєння організму незабезпеченого маскою залежить від роду й кількості боєвого газу, впровадженого до організму. Кількість газу впроваджена до легенів підчас віддихання, залежить від часу віддихування затроєним газом і від кількості того газу у повітрі, себто від ступня насичення. Той сам ступінь затроєння повстав при короткому віддихуванні великою кількістю боєвого газу (сильне насичення), або впродовж довшого часу при меншій насиченні.

При дуже малих насиченнях віддихування впродовж кількох хвилин, а навіть і довше, не викликає очевидних відемних наслідків, однак устійнення тих нешкідливих насичень боєвого газу у повітрі в практично трудне, а звичайно навіть неможливе. Можуть при тому трапитися нещасливі випадки, супроти чого незалежно від насичення повітря боєвим газом треба передовсім забезпечитися газовою маскою, щоб охоронити органи найвразливіші на ділання боєвих газів, себто віддихові проводи й очі.

Обяви затроєння організму виступають зараз по зіткненню з боєвим газом, або по кількох хвилинах, а деколи аж по кількох годинах. З огляду на підступне діяння боєвих газів, т. зн. з огляду на появу наслідків затроєння з опізненням, треба зараз в атмосфері боєвого газу забезпечитися газовою маскою, не ждучи аж на шкідливі наслідки.

Парючі гази крім ділання на віддихові проводи й очі можуть спричинити на поверхні шкіри зачервоніння, а при сильнішому опаренні також міхурі (опаренину). Парючі гази тим сильніше ушкоджують шкіру, чим більша їх кількість у виді речовини дісталася на поверхню шкіри і чим довше на ній находиться. Парючий газ діє на шкіру тільки тоді, коли зіткнеться з нею безпосередньо, або коли шкіра зіткнеться з якимсь предметом обіллятим парючою речовиною (газом). Ділання парючого газу в виді пари на шкіру наступає тільки у виїмкових умовах, а саме, коли перебуваємо на недавно затроєному терені довше як дві години та підчас теплої погоди (при температурі

повітря повище 15° Ц). Зимою шкірі не грозить опарення парючим газом. Обяви попарення шкіри показуються з опізненням від кількох хвилин до кільканадцять годин і тоді не відчувається шкідливих наслідків опарення газом.

Попарення поверхні тіла парючим газом у стані плиннім, а тим більше в стані газовім, не загрожує життю, хіба що попарення займає більше як одну третину всієї поверхні шкіри. Говняна попарених місць требає навіть кілька тижнів.

Присутність боевого газу у повітрі відчуваемо нюхом і звичайно навіть такі кількості, що ще не шкодять організмові. Запах бовних газів буває дуже різноманітний, бо кожний газ має свій питомий запах. Лише деякі боеві гази в малих насиченнях завдяки своїй подібності в запаху зі свіжо порушеною землею даються тяжко відчуті, а тим самим відкрити. Тільки окис вугілля (себто чад) не має запаху, тому не можна його відкрити нюхом. До того вживають спеціального апарату. Та того саме газу дотепер ще не уживали до вовнних цілей з причини технічних труднощів.

Підчас світової війни до викривання парючих плям із іпериту — німці й американці вживали деревляних дощочок, покритих білою або жовтою фарбою. Ті дощочки, покладені на землі або на предмети затроєні іперитом, змінювали свій колір на червоний або на чорний, що й було доказом присутності того газу.

Як вже вище згадано, непарючі гази впливають шкідливо тільки на віддихові проводи, на очі й на слизні оболони носа. Себто коли ми забезпечимо віддихові проводи, очі й ніс, газомаскою, тоді наш організм вповні забезпечений перед того роду газом.

Непарючі гази, відповідно до їх прикмет, т. ділання на організм людини, ділимо на: задушливі гази: хльор, фосген, двофосген, хльоропикрина й ін.; отруйні гази: окис вугілля або чад, пруська кислота, акролеїна, хльороціан і ін.; слизні гази: бромоацетон, бром ксилілю, каміт, хльороацетофон; гази, що дразнять горішні віддихові проводи, слизні оболони, себто стерніти: двофенильохньороарсина, двофенильоціяноарсина, адамсит і ін.

Парючі гази впливають найсильніше на віддихові проводи, очі, а також на шкіру. А що протигазова маска хоронить тільки віддихові проводи й очі, то для охорони решти тіла треба надягнути спеціальний імпрегнований одяг і відповідне взуття. Парючі гази діють із довшим опізненням наслідків, нпр. іперит, і також негайно, або з коротким опізненням, нпр. люзит.

Кожна отруя може затроїти організм тільки в якихсь означених кількостях. Чим менша кількість газу може викликати затроєння, то настільки та отруя сильніша. Ту саму прикмету мають також бовні гази. т. зн. вони впливають на організм тоді, коли є у повітрі у відповідній кількості. Найменша кількість газу в повітрі, що вже може зашкодити організмові, на-

живається напасним насиченням. Коли те насичення чимраз меншає, то тоді газ стає нешкідливий, хоч він усе ще є у повітрі. Це значить, що наскільки насичення газу є менше, настільки сильніший той газ, бо вже мала його кількість шкодить людському і звіринному організмові. Те насичення можна обрахувати, беручи за основу кількість боевого газу в 1 м.³ повітря. Практично кажутся, що насичення є велике, пересічне, а врешті зі слідами газу.

Відповідно до ступня газового насичення повітря обдумують протигазову оборону. (14).

ДОБРА РАДА

Було в селі багно на оболоні,
Де все топилися корови й коні,
Бо як залізли в це багно прокляте,
То треба було шнуром витягати.

Аж раз народ зійшовся на нараду
І Сень, справник, таку їм дав раду :
„Коли ми знаєм вже кооперацію,
Возьмімся всі тепер за меліорацію“.

Послухала громада і зробила,
Не пожаліла коштів, труду й сили
І як гуртом хопила за лопати,
Пропало геть багно прокляте.

І там, де перше було топелище.
Нині коса в траві аж свище,
Сліду не стало, де стояли води,
Що тільки людям приносили шкоди.

ТЕПЛОТА СОНЦЯ.

На основі точних наукових pomірів показалося, що на землю допадає тільки соняшної теплоти на 1 квадрат. см. за мінуту, що можна б нагріти 1 грам води на 2 ст. Цельзія вище (1.94 ст. Ц). Здасться, що це дуже мало теплоти сонце посилав нам, але ми могли б вчислити, що ми мусіли б спалити 200 тріліонів тон вугля, щоб ми могли за один рік додавати землі цю теплоту. В дійсності на цілім світі викопується вугля всього на всього тільки 2 міліярди тон річно, значить сто міліонів разів менше. Техніки стараються використати соняшну теплоту безпосередньо для порушування двигунів, але ще ніяка проба не пощастилася. Можливо, що колись в майбутности сповниться те, що тепер неможливе і винайдуть ще „соняшні машини“.

(Б.)

ШАНУЙТЕ ЧУЖУ ПРАЦЮ

У затишку, далеко від дороги
Своє житло зробили мурашки,
І день і ніч трудилися небоги,
Таскаючи і стебла й патички.

Коли котрийсь захромив з них на ногу,
Скалічився, чи зсунувсь до води,
То кожний біг йому на допомогу
І рятував товариша з біди.

Аж ось забрив до них один хлопчище,
Що під ліском свої корови пас,
Встромив патик у тихе муравлище
І розвалив ціле житло нараз.

Пропала праця довгих днів і ночей,
Та муравлі розпуці не дались:
Зібрався вмить увесь народ робочий
І знов житло повстало, як колись.

Та знову хлопчик розвалив їм хату,
І знов вони поставились назад,
Аж як їм того було за багато —
Порадились зробити з хлопцем лад.

Недовго ждали на таку нагоду,
Застали раз збиточника як спав...
Далиж йому тоді за свою шкоду,
Котрий де міг, там його кусав.

Зрепетував хлопчина із просоння
Та як не дасть до дому драпака
Через корчі поля і оболоння,
Не раз не два давав і сторчака.

Від того дня збиточник відмінився:
„Шануйте труд!“ казав до всіх в селі
„Як сам пошани тої не навчився,
Аж раз мене навчили муравлі“.

„Для науки і розваги“.

РОБІТНИКИ Й СЕЛЯНЕ,

ходіть на виклади Робітничої академії!

Основні кооперативні засади

Господарські підстави

I. Вільне і добровільне членство — означає, що членом Союзу може стати кожний без обмежень і без огляду на краску тіла, расу чи віру, як рівнож кожний має право свobodно рішення, чи він хоче вступати в члени кооперативи чи ні.

II. Демократичне управління — запевняє кооперативі необмежене право господарського самоозначення і свободу розвитку. Ця свобода може бути обмежена лише державними і законними постановами. Підставою кооперативного устрою є провідна думка демократичного самоуправління „один член — один голос“ — без різниці полу.

III. Звороти від закупів — цею засадою кооперація виключає мотив зиску із торгівлі і промислу та визиск узагалі. Коли ми цю засаду узагальнимо і сформулюємо як поділ кінцевої надвишки із господарки кооперативи поміж членів, тоді одержимо не лише підставу кооперативного господарства, але рівнож і практичні методи, якими ця господарка різниться від капіталістичної.

IV. Продаж за готівку — є суттєвим чинником не лише фінансової сталості і ліквідності кооперативного підприємства, але також є внутрішньою опорою кооперації; вона підносить господарську мораль, вириває споживачів із кігтів довжничого рабства, та вчить їх штуки ощадного господарювання.

Моральна і соціальна сторінка

V. Політична і релігійна толеранція — супроти всіх, які бажають стати членами, як рівнож і на зборах та у ділових рішеннях кооперативи. Ця засада забезпечує кожному членові рівність і незалежність та хоронить єдність у товаристві. Вона дає можливість кооперативному рухові звертатися до всіх, які бажають для нього працювати, та гуртувати всі їхні сили для осягнення господарського й соціального ідеалу.

VI. Обмеження відсотків від уділового капіталу — не є засада, яка в основі заперечує право капіталіста на зиск, хоч і не заперечує винагороди за вживання капіталу, вважаючи таку винагороду елементом „справедливої ціни“. Обмеження дивиденду підриває ґрунт лихві у кожній її формі.

VII. Підпирання кооперативного виховання — гарантує духовий і моральний розвиток членів. Враз із зростом і поширенням організації виховує в них почуття відповідальності за свої обов'язки як громадян держави. Стає також понукою для життя зм'стового в товаристві. Це все підносить членів до вищого степеня культури.

С. Черкасенко :

ПРОЛЕТАРСЬКА ПІСНЯ

Пролетарі усіх країн,
Раби часу, раби машин!
Розбиймо вщент тяжкі кайдани,
Нехай тремтять кати-тирани!

Пролетарі усіх країн,
Мешканці тюрем і низин!
На світ, на світ, за темні стіни! —
На нас чекають верховини!

Пролетарі усіх країн!
В огнях пожеж і хуртовин
Гартуймо дух, гартуймо сили,
Що в рабській праці знемощили!

Пролетарі усіх країн,
Єднає нас девіз один:
За вільний труд і за свободу
Для щастя вільного народу!

КОНСЕРВУВАННЯ ОВОЧІВ НА ЗИМУ

Літо — це час пригожий, в яким треба уміло і старанно зберегти овочі і ярини на зиму. Замало є спожити плоди землі літом, але дуже важне і економічно заховати літні плоди на такий час, коли земля мертва. В першу чергу займемося перешовуванням овочів на зиму.

Є різні способи консервування овочів на зиму. Але покищо ми будемо говорити тільки про найдешевші.

Мармоляди

Мармоляди робимо в той спосіб, що смажимо перетертий чистий овоч. Смажимо так довго, аж мармоляда згустне до такого ступня, що можна ложкою робити борозди і вони не сходяться. При кінці смаження додаємо потрібну кількість цукру (на 1 кг перетертих овочів — 25 дкг трісікового цукру).

Мармоляду вкладаємо ще горячу до кам'яних горшків, або до слоїв. Повне начиння вставляємо по хлібі в піч чи в руру, щоби на верху мармоляда засохла. Засушену, вистиглу мармоляду обв'язуємо пергаментним папером і виносимо до комори в холод.

ЗАЗДРІСТЬ.

— Слухай, Моріц, — каже пані Кон — я чула, що ти цілував підчас моєї неприсутности нашу служницю? Правда це?
— Ну, якби тобі це сказати — говорить заклопотаний Кон. — Я впав жертвою привида... Вона проклята одягнулась у твою суконку, черевики, взяла твою перуку, штучні зуби, пантофлі... і я думав, що це ти..

*

— В д коли я Вас знаю, товаришу, Ви ще ні разу ні на однім засіданні не отворили уст.

— Ну, так, та Ви забуваєте скільки то разів я позіхав, коли ви говорили!

*

— Чи ти віриш у це? Нині я був на відчиті. Викладач доказував, що цілувати дуже шкідливо;

— Я також вірю в те! Я поцілував директорову дочку то за це втратив два зуби і посаду!

ДЖЕРОМ-ДЖЕРОМ В АМЕРИЦІ.

Англійський гуморист був у Нью-Йорку. Він дуже не любив американців. Одного разу пішов він із трьома приятелями до ресторану.

Обід проминув без ніякого інциденту. Одначе на другий день господар ресторану дістав такого листа:

„Дорогий пане! Дозвольте подати до Вашого відома, що вчора подали нам у вас яєшню в якій було всього дві мухи. А яєшню замовили на чотири особи. Не вважаєте, що на майбутнє булоб раціональніше подати по цілій мусі на кожную особу, або не подавати їх зовсім?

З глибокою пошаною і т. д.

Підтримуйте свою

РОБІТНИЧУ ПЕКАРНЮ в Ужгороді

Наша пекарня виготовляє хліб і різні печива найкращої якості за вигідні ціни.

Хліб і різні печива доставляє на помешкання безплатно. — Замовляйте в усіх крамницях наші вибори.

УЖГОРОД, Доманинська ч. — ТЕЛ. 694.

Дрібні лікарські поради

Голова болить.

Коли голова гаряча, прикладати холодний оклад, коли зимна, прикладати теплий. Голова може боліти також від „забурення“ в кишках. У тім випадку зажити рицинового олію.

Майже в кожному випадку діляють добре таблетки Тоґаль, що їх заживають по 3 рази.

Пчихавка.

Ноги треба вимити в гарячій воді і пожитися до ліжка. На пчихавку треба ще нюхати білу табаку. Щоб запобігти катарові носа, треба в початках випити склянку води, додавши до неї одну каплю йодину.

Заживаємо по 3 таблетки Тоґаль. 3 рази денно.

Зуби болять.

Зіпсутий зуб треба або вирвати або запльомбувати. Та для успокоєння болю можна полкати уста теплою водою або пеналювати йодиною.

Поручають заживати таблетки Тоґаль, в давках по 3 таблетки, 3 рази денно по їдженню.

Блювоти кровю.

Сейчас пожитися до ліжка горілиць. Кров може походити з легенів — або у хоровитих на шлунок, — з вереду шлунка. В першому випадку треба полкати студену воду з сіллю, а на груди приложити зимний оклад. При кровотоку зі шлунка нічого не їсти. В обох випадках треба в'язати лікаря.

Вибух крові в легких.

Нехай хорий лежить горілиць напів сидячи в ліжку, — в кімнаті мусить бути тихо. На груди давати мішочок з ледом або студену шматку. Давати пити зимну воду з сіллю. Не вільно йому говорити. Зараз в'язати лікаря.

Блювоти зі шлунка.

Можуть походити від зіпсутих, несвіжих страв, або й як

об'яв тяжкої іншої хвороби, або прим., як хтось перший раз забагато накуриться. Також з переїдження і перепиття. Блювоти звичайно приносять полекшу. По них виполокати уста і пожитися. Коли вимети є вперті, піти до лікаря.

Розвільнення.

Як є розвільнення (бігунка), а не болить, то почати дієту (не їсти мяса, ані тяжких страв), тримати тепло ноги, покласти на черево гарячий оклад, добре напитися соку з борівок або чаю. Коли при бігунці дув і болить, зажити рицинису, або гіркої соли з водою, а щойно по цілковитим випороженню приймати ліки на здержання. Найліпше лежати в ліжку і брати гарячі оклади на черево, при строгій дієті. Коли бігунка мучить дитину, або коли в відходах є кров, зав'язати лікаря.

Затвердження.

Масувати живіт. Взяти на прочищення ложку рицинису. В крайнім випадку дати леватину. Натіце випити склянку перестоялої або й теплої води. Взяти ложку меду. Або випити гіркої соли, пушку в склянці теплої води.

Кров в носа.

Лягти горілиць, на шию (карк) дати зимний оклад.

Як не мож лягти, то сісти, голову нагнути взад і через кілька хвилин стискати пальцями ніс та віддихати устами глибоко і спокійно. Дати студену мокру хустину чи полотечне на шию і на ніс. Якби це не помогло, кликати лікаря.

Ячмінь на оці.

Це є запалення повіки. Прикладати теплі оклади з чистих шматок, замочених в гарячій воді. Або в чисту шматку завинути гарячої пішоняної каші, звареної в молоці й прикладати. Вважати на чистоту. Коли ціла повіка пухне, а ячмінь не мякне і не тріскає, треба піти до лікаря, щоб прорізав.

Затравлення грибами.

Викликати воніти (рвоти), зажити рициновий олій, пити чорну каву з румом, або в іншим алькоголем.

Затравлення вовчою ягодою, тютюном, алькоголем.

Викликати рвоти (пальцем у горлі), зажити рицинису, притім гризти ялівець.

Затравлення крові.

(Чорнилом, брудним ножом, або від укушення овода): вимити ранку гарячою водою, залити амоняком, обвинути газою. Як пухне, давати оклади з квасної води й післати по лікаря.

Як вкусить скажений пес.

Робити так, як при укушенню гадюки, і зараз відіслати вкушеного до лічення.

Попарення.

Насмарувати оливою, вазеліною, олієм, боровою мастю або чистим (несоленим) маслом або й смальцем. Попарення якоюсь кислотою треба поливати вапняною водою з оливою. Заживати чорну каву або алкоголь. Як на людині займеться одежа, не гасити водою ні руками, а кинутися на землю і качатися, а ще ліпше кинути на себе грубий коц (плащ і подібне) і качатися, аж огонь задушиться.

Спрага пече.

Взяти їдомої соди на кінець ножа і зажити.

Як хто зімліє.

Щоб кров приплила до мозку, кладемо зімлілого так, щоб голова була нижче від решти тіла. Як хто чує, що мліє, найліпше лягти на підлогу чи на землю — і ноги покласти на щось вище, або сісти, а ноги поставити на вище місце, голову подати взад. По хвилі омління відійде. Напитися води. — Коли хорий скоро не приходить до себе, скропити лице водою, дати нюхати етер або амоняк, порозціпати одяг, відчинити вікно (як це в хаті). Як і це не pomoже, робити штучне віддихання і післати до лікаря.

Гадина вкусить.

Рану треба сейчас вискати, а ще ліпше випалити гарячим валізом або гранею. Повище рани завязати міцно, щоб здержати обіг крові з затроеного місця. Хорому подавати алкоголь: пиво, вино, горілку й їхати сейчас до лікаря.

Робітники й селяне

мусять читати тільки свої новинки. Часопис „ВПЕРЕД“ боронить інтереси трудового люду. Замовляйте „Вперед“, купуйте-передплачуйте й поширюйте всюди свій часопис, щоб кожний мав у своїй хаті й рідну новинку.

Річна передплата тільки Кч. 12.— Замовлення шліть: Редакція Впереду УЖГОРОД, площа Корятовича ч. 1.

ЦІКАВІСТЬ

— Цієї ночі приніс тобі бузько малу сестричку. Хочеш її може побачити?

— Ні, я волю побачити бузька.

В ШКОЛІ

Учитель розказує дітям, що колись було дуже багато медведів, але цивілізація їх винищила.

— А скажи, но мені, хлопче, що то таке цивілізація? — питає по хвилині одного учня.

— Це така пошесть, що від неї медведі гинуть — каже учень.

РАДА

— Він не знав мене майже й хоче зо мною одружитися. Іди за нього... заки ще він тебе пізнає.

НЕ ДОПИТАВСЯ

— Слухай, хлопче, ти ходиш до школи?

— Ходжу.

То відповідж мені на таке питання. По ставі плавав сім качок. Скільки лишитья на воді, коли три підуть нурка.

— Не знаю, бо в нас нема качок, лише гуси.

— Ну, то скільки гусей лишитья, коли три підуть нурка?

— Не знаю, бо гуси не йдуть нурка...

РАДЯНСЬКІ ДОТЕПИ

ШЕФ І. П. У.:

— Чи я застав у хаті товариша Ворошилова? Маю його заарештувати.

ЖІНКА Ворошилова:

— Ні, нема його в хаті. Ярказ пішов шукати вас, щоб вас заарештувати.

ЗЛОВИВСЯ

— Я беру тільки готівку, навіть від рідного брата не приймаю векслів.

— Очевидно, ти знавш свою рідню найкраще.

Як угадати погоду?

Все, що довкола нас — звірята, рослини, хмари, сонце, місяць, зорі — все те природа. Для людини, що вмiє глядіти на природу, в поодинокі її явища дуже добрим помічним засобом предвидіти, яка буде погода. Цю штуку, з поодиноких явищ природи передбачувати погоду, що прийде, найкраще опанував нарід і нижче подаємо, як саме нарід за признаками природи розпізнає, яка буде погода.

НЕБО.

На погоду: В день ясно-блакитне. Вночі чисте, зоряне. Прозорий, сірий ранок.

СОНЦЕ.

На погоду: Після дощового дня ясно на заході. Після зоряної ночі ясний схід.

На дощ. Червоний захід. Увесь день затьмарене. Захід блідо-жовтий. В зимі подвійні сонця ворожать сніг та мороз.

МІСЯЦЬ.

На погоду. Місяць ясний, а коли на небі пів, його ріжки гостро закінчені. В зимі це признаки морозів.

На дощ: Місяць затьмарений, коли в повні — довкола нього видно ясний обруч. Коліровий обруч — це признака слоти. Червоний місяць ворожить вітер.

ЗОРІ.

На погоду: На небозводі багато іскристих зір. В зимі це ознака морозу.

На дощ: Зорі не миготять, вони закриті гейби імлюю.

ХМАРИ.

На погоду: Легкі, високі, білі та прозорі. Коли після дощу хмари опадають низько над землею, або при заході сонця золотяться й поволі зникають — це ознака погоди.

На дощ: Хмари великі, чорні, що поволі збираються одна над одною й разом нависають на небозводі; також малі білі хмаринки, що, пересуваючись біля сонця, змінюють свій колір на червоний або жовтий — ворожать дощі. Вовнисті хмари — ворожать дющ на кілька днів. Взимі такі хмари заповідають сніг. Дуже ясна або подвійна васелка — дощ неспвидно ущухне.

ДОЩ

На погоду: Коли дощ іде перед самим сходом або зараз по заході сонця — це знак, що пополудні буде погода.

На дощ: Коли підчас дощу повстають на баюрах баньки, а над землею уноситься гейби порошок — це признака, що дощ

їтиме довше. Дощ кілька годин після сходу сонця або пізніше — йтиме до вечора.

МРЯКА.

На погоду: Коли мряка стелиться низько над землею — ворожить погоду.

На дощ: Коли підходить угору й то вранці — буде дощ. В осени мряки зранку ворожать слоту.

РОСА.

На погоду: Роса зранку й ясно небо — буде погода.

БЛИСКАВКИ

На погоду: Блискавки над круговидом при ясним небі ворожать погоду.

На дощ: Блискавки взимі ворожать сніг і бурі. Якщо гремить вранці, буде вітер, вполудне — дощ, вечером — буря.

ВІТЕР.

На погоду: Слабкий північний або східний вітер — це признака гарної погоди. Коли підчас дощу вітер змінює напрям — буде погода.

На дощ: Коли при затьмареному небі повіває вітер — знак, що буде дощ. Західні або південно-західні витри заповідають дощ і слоту.

ЗВІРЯТА.

На погоду: Жайворонки й ластівки літають високо, жаби мовкнуть, лилики скоріше вилітають увечері. Коли в часі дощу озивається сова, або кряче крук — знак, що буде погода. Коли п'явки лежать у слою звинені на дні — знак, що в літі буде постійна погода а взимі морози. Комарі, що по заході сонця літають громадами й не докучають людям — погода.

На дощ: Ластівки літають низько при землі, птиці неспокійні, кертиці риють великі купини землі, жаби рахкотять, бджоли ховаються у вулики, а комарі дошкульно кусають.

РОСТИНИ.

На погоду: Більша кількість мякуша під корою на деревах навесні, це признака довшої погоди.

На дощ: Повій і ще деякі рослини замикають перед дощем свої чашечки.

ІНШІ ВОРОЖБИ.

На погоду: Дим, що стелиться високо — знак погоди.

На дощ: Усякі відгомони і крики перед слотою чути краще, як звичайно. Перед слотою далекі гори й ліси видно виразніше.

Брехня в зброю слабих, досить часто також насильників — не людей сильних.

Масарик.

Дрібні практичні поради

Чим склеїти розбите скло?

До свіжого сира, перетертого крізь сито, дати трохи негашеного вапна й один сирий білок та добре вимішати. Цим дуже добре склеювати скло і глиняну посуду.

Кропива на шиби.

Жменю кропиви замочити в воді й терти нечисті шиби. Колр не допоможе від першого разу, то терти знову свіжою, а потім змити чистою водою. На шибі не буде ні одної плямки.

Найдешевша отруя на мухи.

Купити в аптеці за 3. Кч. формаліни (цього стане на ціле літо) й додавати кілька краплин цього плину до солодкого молока в плиткому черепку в тому місці, де найбільше мух. Мухи від формаліни дуже гинуть. Вважати, щоб не їли того коті, або й малі діти.

Спосіб на швабів.

Змішати 10 дека бораксу з 20 дека частинами горохової муки з цукром і цим засипати скрізь щілини та розсипати по хаті. Робити так який тиждень. Вигинуть шваби (прусаки) всі до одного, старі й малі. (Вважати, щоб того не їв дріб, або пси й коті).

Як точити коси, ножі, бритви!

Зробити слабкий розчин звичайної соли (2 пушки на горня води) і затопити в цей розчин на пів години вістря, що треба відточити. Вийнявши з води, перевести кілька разів по бруску, а бритви по ременю. Вістря вигострюються швидко й значно легше, ніж звичайно. Спробуйте!

Як зберігати мотузи?

Мотузи дуже нищать через вогкість. Коли їх помазати дьогтем, вони робляться міцніші і триваліші, але разом із тим втрачають свою гнучкість. Найкраще передтим, як брати мотуз до вжитку, намочити його добре в розчині синього каменя (мідяний купервас), кинувши до літри води 5 дека каменя. Потім висушити добре й ще раз вимочити у миляній воді.

Як успокоїти корову?

Деякі корови не даються доїти не через те, щоб у них на вимени чи на дійках були якісь боляки, а просто тому, що норовисті. Ні криком, ні бійкою цьому лихові не поможемо. Найліпше в таких випадках на голову їй накладати мокру шматку. Стоятиме спокійно.

Як примусити свині жити в згоді?

Дуже часто куплені молоді свині не зживаються з іншими в хліві. Щоб свині не билися, привязувати ті, що вже зжилися з хлівом за одну ногу, але так, щоб вони мали доступ до корита. Тоді настане згода.

Як засвітити сірник без коробки?

Часто буває, що в під рукою сірник, а нема коробки. Щоб засвітити сірник, треба взяти його пальцями близько до головки (щоб сірник не зломився) й швидко чиркнути ним по склу у віконній рамі, сильно притискаючи. Сірник засвітиться.

До чого сіль добра?

Як вогонь пригасає, сипить трохи соли, зараз розгориться. Сіллю добре вичистите залізко й інші подібні предмети.

Коли кинути сіль до води, то поволіше кипить. Сіль зі содою добре прикладати, як ужалить бджола чи оса.

Сіль з теплою водою (до склянки) знаменито полокати хворе горло, — і викликає блювоти, коли їх треба навмисне спричинити, напр., при затровнях. (Полокати глибоко в горлі, або пити таку теплу солону воду).

Розігрітою сіллю можна витерти пляму з ясної матерії.

Як у соленій воді переполокати білля, то не замерзне на морозі.

Як з ринки чи пательні виприскує смалець або масло, посолити трохи.

Як вичистити бочку?

Коли бочка має прикрий запах, всипати до неї кільограм негашеного вапна та наповнити бочку до трьох четвертин водою. Це все добре колотити чверть до пів години, а потім нехай ще так добу побуде. По добі той плин вилити, бочку вишурувати й сполокати студеною водою.

Зеркало

добре вичиститься шкіркою, крейдою (на шматку) або мокрим газетним папером (а потім змити).

Залізну посуду

(коли потріскає) добре замастити (потріскані місця) тістом з мілкого деревного паперу, додавши трохи соли й глини. Замісити на густо.

Плекання волосся в літі.

В літі все наше тіло дуже часто в вогке, чи то від купання чи просто спочене від горячі.

Тому може корисно буде саме тепер пригадати тим, що дбають про своє волосся, що довга вогкість для волосся в дуже шкідлива і може спричинитись, як у рослин, до підгниття корінів, а з тим і до випадання. Це випадання не виступав відразу, але звичайно аж десь в осени — ось чому мало коли відгадують правдиву причину цього лиха.

Щоб уникнути цієї прикрої недуги волосся, зовсім не треба відмовляти собі приємности довгих купелів із плаванням чи ховатись від сонця, щоб не спотитися. Вистачить тільки пам'ятати про деякі зберігаючі заходи, а саме кожного разу як змочимо голову, чи то при плаванні чи з якоїнебудь іншої причини — треба якнайшвидше його висушити, чи то витираючи рушником чи обвіваючи його віялом, чи виставивши на легке сонце. Потім добре розчесати гребенем або щіткою, уважаючи, щоб волосся не липло до голови, або не злипалося смугами. У вечері добре втерти до шкіри спеціальну рідину, що в ній в алкоголь. Таку рідину найліпше дати зробити собі в аптеці, порадившись із лікарем-спеціалістом, або бодай із добрим фриз'єром.

Плями в живиці.

Плями з живиці, як рівнож зі смоли, найліпше відперуться коли спершу їх намастити мішаниною з масла, смальцю і нафти, а потім випрати в добре теплій воді, якщо це колірві матеріяли, або в зовсім гарячій при річах білих.

Коли засмолиться темне вбрання або вовняне, то найліпше відразу витерти кусничком цитрини, а прасувати, як уже висохне.

Плями на полотні. Зварити фасолю без соли і натирати плями виваром, а ще ліпше в тому виварі, але зимному, намочити на якусь годину-дві, а потім заварити і випрати в оцтовій воді. Так пускають і плями досить вперті. Можна також намочити поплямлену річ у квасному молоці, а по кількох годинах відмочування переполоскати в гарячій воді, або так як і бавовняні речі напнути на банячок та проливати гарячу струю води.

Плями на бавовняних матеріях. Напинаємо поплямлене місце над банячком і поливаємо струєю гарячої води, або й гарячим молоком. Можна також плями покропити цитринним соком, а потім переполоскати в дощівці.

МІЖ ЩИРИМИ КУМАМИ.

Перша: Знавте, кумонько, я дуже не люблю гостити. Це моя смерть.

Друга: Зі мною те саме. Коли хто до мене прийде, зараз до вас втікаю.

ГУСТАВ КОТУЛЕК,
краєвий секретар О. С. Ч.

Як обчислити „кубик“ дерева

$1 \text{ м}^2 = 100 \text{ штрівів} - 1000 \text{ дециметрів}^3 \text{ або} = 1\,000.000 \text{ см}^3.$

1. „Кубик“ кантового дерева

Кубик (об'єм) кантового дерева наприклад кантового кльоца, або дошки, або лати, обчислюється так, що множиться його ширину через довжину і висоту. Маємо приміром оброблений кльоц: 18 см широкий, 12 см. високий і 5 м. (то в 500 см) довгий, то його кубик буде: $18 \cdot 12 \cdot 500 = 108.000 \text{ см}^3 - 108 \text{ дециметрів кубічних, то в заледво } 1/10 \text{ (одна десята часть) метра куб.}$

2. „Кубик“ кругляка

Кубик круглого дерева, що його кінці в округлі, і не кантоні, обчислюється вже при помочі „кльоупи“. І на підставі рахункових правил. В практиці це виглядає так: 1) Міримо довжину такого дерева. (Прим. довге на 14,5 м.).

2) Міримо грубість дерева „кльоупою“. (Прим. грубе на 30 см.).

3) Ділимо грубість на половину. $(30:2=15).$

4) Множимо ту половину грубини через неї саму $(15 \times 15 = 225).$

5) Множимо цей добуток через постійне число 3,14 $(225 \times 3,14 = 706,50).$

6) Множимо цей другий добуток ще через довжину. $(706,50 \times 14,5 = 10.244,250 - 1 \text{ куб. метер і понад } 2 \text{ штрівів}).$

Отже, коротко сказавши, кубик кругляка обчислюємо так, що половину груботи множимо через неї саму, добуток з цього множимо через число 3,14, а добуток з цього через довжину того кругляка.

Кльоупою міряємо грубину звичайно по середині дерева.

3. „Кубік“ дерева на паливо

Масу дерева на паливо обчислюємо так: Коли дерево колене або тонке кругле, то складаємо в стос, 1 м. широкий, 1 м. високий і 1 м. довгий. Це не є властивий „кубік“ маси лише простірний, бо опалове дерево не прилягає до себе. Тому такий кубік (метер) дерева є дешевший від одностайного кубіку.

4. „Кубік“ колоди

Коли маємо неформенну колоду, то обчислюємо її кубік так: Міримо грубість у половині (по середині) колоди і множимо її через неї саму (наприклад 1 м. = 1 м.), те, що вийде, множимо через довжину колоди (напр 1×3), в то число, що вийде, множимо ще через постійне число: 0.7854. ($3 \times 0.7854 = 2.3562$ м²).

Весна на горі Піп Іван.

РОЗПУКА.

До великого товарного дому приходять якийсь молодий чоловік і йде до відділу, де міняють закуплені предмети. На його лиці малюється безмежна розпука.

- Я купив тут перед двома днями заручині перстені.
- Так, це правда. На що хочете їх замінити?
- На револьвер.

Як опікується держава, край та суспільство дітьми на П. Русі

Коли господарська криза та її страшні наслідки (безробіття, біда цілих родин, зменшення народжень, підірване здоров'я молоді, моральний занепад і т. д.) помалу зменшуються й господарське життя знову пробуджується, полишається тут з попередніх семи бідних років жахлива руїна, страшна пустеля.

Але найбільше шкоди зазнали діти, бо прийшли до доби занепаду в віці, коли їхнє тіло не тільки мало вирости для майбутнього життя, до боротьби, але творитися характер, їх моральне переконання їх оптимізм, їх почуттєвий розвиток... Шкода для майбутнього покоління, є така велика, що не зможемо її уявити.

В усіх людей доброї волі зріє переконання, що молоді треба помагати в першу чергу, бож молодь то є наша будучина, наші діти є майбутні президенти, міністри урядники, вояки, робітники, ремісники, хлібороби нашої держави та краю. Праця для охорони майбутности нашої республіки мусить бути широка й метоставна. Наряду з державною опікою організується цілий ряд великих товариств для охорони загроженої молоді. В першу чергу є то Краєва опіка молоддю на Підк. Русі, як також і цілий ряд окружних опік молоддю. Здорова генерація та ін. орган зації. Опіка молоддю нашого краю має завдання опікуватися дітьми від колиски аж до пори, коли молоді люде стануть самі здібними до праці.

Відділ порад для матерів та для дітей поставив собі завдання сприяти приросту населення, зменшенню смертності дітей й досягти повного здоров'я до старшого віку. Опіка дітьми безробітних, опущених, нешлюбних, погано відживлюваних, неодягнених, необутих і т. д.

В літніх колоніях дітям дається змога використати сонце, чисте повітря й добру страву. В державних закладах знайшли собі діти притулок, щоб направити тіло й дух. Правної охорони вдіяла опіка молоддю громадськими опікунами, приділенням дітей до заможніших родин, заступленням дітей перед судами для молоді. Підручки робітничі, учні та діти хліборобів були вмещувані до праці, або в науку, або принаймні були приділені до притулків на зимову пору,

В тому цілому ряді опікування, зрозуміло, було багато прогалин та недостатків. Не маємо й досі на Підкарпатті виховничого закладу для дітей морально zagrożених, як також і нема досі належного посередництва на працю для дітей та підростків. Але при зусиллі громадянства та ріжних організацій вдасться ще більше зробити для молоді. Бож Краєва опіка молоддю почала в р. 1924 з п'ятьма тисячами Кч. але тепер має на всі згадані видатки біля 1.3/4 мільонів річно Підтримка з кожним роком зростає й приділюється дітям без огляду на національне походження та на віру.

Зрозуміло, що такий край, як Підкарпаття вимагає значно більших приділень. Тут біда досягає нечуваних розмірів. Соціальна опіка тут мусить засягати до всіх родин, бо 90% населення перебуває в дуже нужденному стані. Тому всі організації мусять дбати про радикальну підтримку й не задовольнятися дрібним підпиранням, яке хоч і приносить користь, але далеке від справжньої допомоги.

Соціальна опіка в нашій країні ще й досі далеко полишається позад в порівнанні з опікою в інших землях. Неминуче потрібно обновити чи замінити апарат, який би ближче брав до серця положення незаможних дітей, як також неминуче потрібно притягнути ширші кола громадянства до співпраці.

ZEMSKÁ BANKA
(ПЕРЕЖЕ ЗЕМСЬКИЙ БАНК ЧЕСЬКОГО КОРОЛІВСТВА)
філіялка в Ужгороді

Площа Жатковича ч. 2.

Рахунок у Поштової щадниці ч. 87.800.

Телефони ч. 681 та 682.

Централа: ПРАГА — філіялка для Словаччини: БРАТИСЛАВА.

Основні фонди	Кч	48,000,000.—
Резервові фонди	Кч	202,000,000.—
Вклади на книжки, касові перекази та поточні рахунки	Кч	4,402,000,000.—
Стан позичок	Кч	2,904,000,000.—
Депозит	Кч	12,714,000,000.—

Вклади на книжки та поточні рахунки. Угоди. Інкасування. Акредитиви. Рівні ВУРСОВІ та ДЕВІЗОВІ ТРАНСАКЦІЇ. Міняльня. Купівля й продаж цінних паперів та валют. Інкасування купонів та зльосованих цінних паперів. Депозит приватний, судовий та сирітський.

ЕМІСІЯ ТА ПРОДАЖ 4 1/2% комунальних позичкових вписів, виданих на основі позичок, виділених на Словаччині та Підкарпатській Русі. Ва вобов'язання Земського банку ручиться Чеський край.

РОБІТНИЧА АКАДЕМІЯ

навчає трудовий люд громадського будівництва на основі соціалістичної науки. Підтримуйте Робітничу академію!

Петро Безруч:

ОСТРАВА

*Сто років в шахті я мовчки жив,
сто літ копав чорні перли,
мязи у залізо ствердли:*

*Вугельний порошок зір мені вкрив,
в горлі від вугілля стисло,
з голови, вусів, рісниць і брів
вугілля всюди повисло.*

*Хліб з вугіллям беру до праці,
з роботи йду на роботу,
стирчать над Дунаєм палаці
з крові моєї й поту.*

*Сто років в шахті я мовчки жив,
хто тих сто літ мені верне?
Коли ж молотом я загрозив
дехто сміявся із мене.*

*Якби мав розум, копав би знов, —
обдиравсь на панів далі —
підняв я молот-потекла кров,
враз-кров на Польській Остраві!*

*Всі ви на Шлезькові, як там вас е
Петре чи Павле, — до бою!
Груди прикрийте в панциря сталь,
тисячі кличте з собою.*

*Всі ви на Шлезькові, всі, кажу, ви
власники шахтів проклятих,
бе вже із під землі полум'я й дим —
час надійшов для розплати!*

Переклав М. Обідний.

ДУМКИ РОЗУМНИХ ЛЮДЕЙ ПРО АЛЬКОГОЛЬ

- Алькоголь петься смачно, але потім кусає мов гадюка.
- Не пий ніякого алькоголю, бо він затемнює розум.
- Як на столі зявиться алькоголь, зникає сором, розум і характер.
- Алькоголь спричинив людству більше шкоди, як усі війни, пошесті і голод разом.

ГУМОР

ОЙ ДІТИ...

- Мамусю, чи ангели можуть літати?
- Але ж так моя дитинко.
- А наша служниця, чи може літати?
- Ні, звідки таке питання в тебе?
- Бо татко казав учора до неї: мій ангелику!
- Ну, як так, то вона завтра вилетить від нас.

*

В СУДІ

Вломник жадає, щоб суд відложив його розправу, бо нема його оборонця.

Суддя: Вас зловили на гарячому вчинку й також ви до всього призналися, то що тут може сказати оборонець?

Підс.: Власне тому я цікавий, що він скаже.

*

Молодий шкот одружився й поїхав у весільну подорож. По дорозі купив для своєї молодої жінки цукорки. Коли приїхали до Парижа, дав їй одну цукорку. В Берліні їй дав ще одну. В Римі його просила молода жінка: „Дай мені ще цукорку!“ Але молодий муж сказав: „Вже не дам, моя люба, решту лишимо для майбутніх наших дітей.“

*

ВГАДАВ

Лікар: Ви граєте в дутій оркестрі, так? Отже ваша хроба професійна, легені занадто роздуті від вічного грання. А на чім ви граєте?

Пацієнт: На бубні.

*

ФАНТАЗІЇ НА РІДКО

У Крупських хвора донечка. Має гарячку, дрокі й т. д. Приходить лікар, оглядає та питає:

— Чи вона вже фантазувала?

А пані Крупська:

— Так, пане докторе, але лише на рідко...

*

— Пишу тепер мої спомини.

— А чи ти вже дійшов до 28 грудня 1937 року?

— Чому саме до того дня?!

— Бо тоді я тобі позичив 100 корон і ти ще мені їх досі не віддав.

КНИГА

„Книга є душею чоловіка. Але тільки добра книга. Скажи мені, що читаєш, а я скажу тобі, хто ти є. Хто не купує книг, новинок і хто їх не читає, той належить до людей неосвічених“.

*

Т. Масарик.

„Коли б не було книжок, були би ми дикунами“.

*

А. Коменський

„Дім, в яким нема книжок, подібний на того, хто не має душі“.

*

Цицерон.

„Книга — то є вартовий, котрий ідучи на одиночок, передає свою службу своєму товаришеві, який приходить на зміну“.

*

Герцен.

„Завоювати майбутнє pomoже нам книга“.

*

Ефремів.

Книги — морська глибина:
Хто в них пірне аж до дна,
Той хоч і труду мав досить,
Дивнії перли виносить.

*

І. Франко.

Служи республиці, служи її людові, служи людству.

*

Масарик.

Боротися за правду значить для правди працювати, працювати духом і правдою.

Масарик.

Наш патріотизм мусить бути поступовістю, наша національність — людськістю.

*

Масарик.

Зміст життя це не лиш те, що бачимо, але головно, що робимо.

Масарик.

ЕМІЛЬ ВАХА

Спеціальна оптична крамниця, де
вигідно купите фотографічні прилади

УЖГОРОД МАЛОМОСТЕЦЬКА ВУЛ. Ч. 2. (Біла лодь)

Найстарша фірма! Великий вибір!

Шома Балаж

книжна торгівля та продаж
паперу

УЖГОРОД

Корзо

Тел. ч. 335

Найдешевший продаж канцеляр-
ських та шкільних приладів. Най-
модерніший альбом на картки, фо-
тографії та марки. Золоті повнені
пера від 18 Кч.

ЦУКРАРНЯ

Листа

КАВАРНЯ

Велика торгівля вином
УЖГОРОД-ЖИВНОДОМ

МІСЬКА ЩАДНИЦЯ НА КОРОЛЕВИХ ВІНОГРАДАХ

ФІЛІЇ:

УЖГОРОД - МУКАЧЕВО - ХУСТ - РАХІВ

Вклад Кч 1.060.000.000.-

Заручний фонд: Кч 39.000.000.-

Необмежена й невідклична записка головного міста Праги.

Парфумерні й косметичні вироби та
фотографічні потреби дістанете найдешевше в

ПАРФУМЕРІЇ КЛЮГМАНОВА

УЖГОРОД, КОРЯТОВИЧОВА ПЛОЩА Ч. 10.

М. Карбованець:

Земельні книги

При кожному окружному суді суть заведені ґрунтові земельні книги. На Підкарпатті всіх окружних судів є 12. Ґрунтові книги, це такі книги, де записані всі нерухомості. Кожний власник нерухомості має свій виказ. Викази записані порядком за числом. У нас на Підкарпатті, що до ґрунтових книг правосильні ще старі малярські закони з року 1871-74.

Організація ґрунтових книг така: Кожна нерухомість творить т. зв. „гіпотечне тіло“ в головній ґрунтовій книзі дістає окремий „виказ“ гіпотечний й „із порядковим числом. Кожний гіпотечний виказ мусить мати 3 карти, а саме А. Б. Ц.

До цих карт урядовці на основі рішення суду записують усі зміни, що настали з нерухомістю.

Карта А зветься ще й „картою стану посідання“. Туди записуються всі парцелі (пасовиська, ораниця, город, дороги і т. д.) що належить до одної нерухомості за числами. Крім неведених парцель вписують ще на карті А всі річеві права іншої нерухомості.

На приклад: Петро та Максим мають парцелі, що лежать одна коло другої. Колись ці обі парцелі творили одну цілість. На парцелі колишній власник побудовав дім. Пізніше дім з парцелю продав Максимові, а другу вільну парцелю Петрові. Дім, що належить Максимові, опинився на межі й творить границю між нерухомістю Петра й Максима. Дім треба опрацювати. Попередній власник дозволив Максимові доступ до хати. Це річеве право, воно є вписане в гіпотечному виказі Петра на карті А.

Друга карта-це карта власності- означається буквою Б. Тут вписують і інші рішення суду, що відносяться до особистого обмеження власника. На прик., що він ще малолітній, або що є під конкурсом, а це тому, щоб остеретися, евентуально купця, що власник сам не має права розпоряджатися своєю власністю. Це є дуже важний виказ, бо дуже часто трапляються випадки, що дехто купить нерухомість, гроші виплатить, власник з грішми відійде-умре, а купець зістане без грошей і нерухомості.

Третя карта — це карта тягарів, означена буквою Ц. На цій карті записані тягарі, що впливають з обов'язків власника. На прик. борг, обов'язок доживання. Це означає, що я побудував хату, передав її своєму синові а в цій карті вчас інтабуляції застеріг собі право доживальщини.

Крім наведеної головної книги знаходяться в судах ще й інші книги:

А) „Збір документів“ — книги, де переховуються всі документи, або їх урядові відписи, що на основі цих переведено впис у головній книзі. Є це легалізовані підписи договорів, судових рішень і т. д.

Б) „Парцельовий протокол“ спис всіх парцель порядку якоїсь громади. В тому протоколі означено ще рід парцелі (ораниця, пасовисько, парцеля, огород і т. д.) Її величина та число гіпотечного виказу, до котрого парцеля належить.

В) „Помічний спис“—це азбучний спис власників, в яким при кожному прізвищі зазначено число гіпотечного виказу. Всякі зміни переводяться на основі судових рішень. Є три роди вписів до ґрунтових книг, а саме:

1. Рішаючий впис“ є це впис, який має право власності до якоїсь нерухомості. У вписі викреслено право застави.

2. „Тимчасовий впис“—купнопродажний договір. Записується тимчасово до книги. Діється це тому, бо трапляються

випадки, що власник протягом короткого часу продасть і іншому купцеві туж саму нерухомість. Щоб запобігти цьому перший купець урядово дає вписати свою претензію на куплену нерухомість. Після доповнення потрібними документами, уряд переводить дефінітивну реєстрацію.

3. „Заувага“—це впис якоїсь важної події для нерухомості. На прик. установлення курателі, ліцитації, зазначення спору за власність нерухомості. Це потрібно тому, щоб ніхто на міг сказати, що він того не знав.

Ґрунтові книги заведені для добра народу, бо знеможливають всякі спекуляції та крутіства при інтабуляціях, тому ґрунтова кореспонденція підлягає такій засаді.

1. „Засада легальності“—то є до ґрунтових книг можуть бути вписані всі вписи тільки з дозволом суду.

2. „Засада явності“ — ґрунтові книги може переглядати і записки собі робити кожна людина. За урядовий опис (витяг) треба платити урядову оплату, тепер по Кч. 8. з кожного арху.

3. „Засада в'родостойності“ — все те, що в книгах записане, мусить бути правдою.

4. „Засада примусового впису“. — Щоб набути права власності над якоюсь нерухомістю, мусить бути вписано в книзі.

5. „Засада першенства впису“ — тут рішає час, година, коли подання передано суду. Хто приніс скорше, то то право вписується на першій місці (перед тим, хто приніс після нього). Виїмок творить державна претензія, т. є держава має першенство перед всіма приватними вірителями.

Ґрунтові книги ведені так, що в них не вільно перекреслювати або витерти жадного впису, коли уряд хоче зазначити, що когрийсь впис не існує, такий запис підкреслює червоним.

З оглядом на застарілість ґрунтових книг на Підк. Русі, переводиться нова реєстрація всіх нерухомостей. Переводить це окрема комісія, яку назначує суд. Комісія зветься вложкарською комісією.

Ця комісія працює переводить в дотичнім селі. Село повинно на поміч цій комісії вислати двох (або більше) громадян, які добре ознайомлені з обставинами своєї громади.

Цей спосіб переведення нових реєстрацій є найпрактичніший і найдешевший.

Нова реєстрація мусить перевестися в присутності дотичного властителя нерухомості.

Інтересом кожного громадянина є, щоб його нерухомості порядочно і точно були зареєстровані.

НІ ЗЛЕ, НІ ДОБРЕ.

„Здоров, брате! — А, здоров!
„Що-ж ти так змінився?“
— А не диво, брате, мій,
Бо я оженився!

„Слава богу!“ — каже той.
— Ні, не слова богу:
Моя жінка і бридка,
І крива на ногу.

„То зле, брате!“ каже той.
— Ба ні, не зле, брате!
Бо за нею я як чорт
Зробився багатий. —

Славну хату збудував,
Ходив у дарогу!...
„Слава богу!“ каже той,
Ні, не слава богу!

Воли згинули в Криму,
До дому вернувся, —
Аж і хата у вогні,
І хати позбувся...

„То зле, брате!“ — Ні, не зле!
Як хата горіла,
То і жінка там моя
У вогні скипіла.

Степан Руданський

Числа неграмотности

Наука велика річ. А все таки, хоч уже сьогодні двадцятий вік, таких людей, що не вмють читати і писати, дуже багато.

На одну тисячку мешканців припада неграмотних: у Франції — 59, Південній Америці — 60, Чехословаччині — 74, Белгії — 75, Естонії — 108, Мадярщині — 130, фашистській Італії — 268, Литві — 327, Польщі — 327, Болгарії — 397, Естонії, де панували клерикали 430, Росії 527, в Англії, Швейцарії, Фінляндії і Норвегії нема анальфабетів.

Микола Цуперяк:

Дещо про соціяльне забезпечення.

Закон памятає про два роди соціяльного забезпечення:

1. Забезпечення (асекурація) на випадок хвороти,
2. Забезпечення на випадок інвалідства і перестаріння.

І. Забезпечення на випадок хвороти.

Після закона ч. 221/1924 зб. з. і розп, доповненого дальшими законами і розпорядженнями, кожний, що виконує працю або службу на основі умови і не виконує їх як побічне заняття або принагідно мусить бути забезпечений. Отже всі, що працюють за платню (акордову, годинову, тижневу чи місячну), крім декілька категорій, як різники, залізничники, поштові службовці, публичні службовці, як забезпечені інакше.

Забезпечення повстає днем, коли забезпечений вступив до служби і зникає днем його виступу зі служби, відголошенням зі забезпечення, або коли настала обставина, що звільняє його від повинности бути забезпеченим.

Кожний, що приймає другого до роботи чи до служби, мусить до 6 днів приголосити його, інакше він має право сам приголоситися.

Кожний робітник чи службовець відповідно до висоти свого заробітку приділюється до платничих груп, яких 6 10. заробітком уважається увесь прихід за умовлену працю, на примір і т. зв. трінкельд, ренумерація, всякі придавки і премії, ба і суми плачені роботодавцем за свого службовця й натуральні нагороди вчисляються до заробітку. Учнів і практикантів, що не мають жадної платні заділюється до першої найнижчої групи.

Відповідно до висоти заробітку, респ. до вищенаведених 10 груп, в вимірені внески премії за забезпечення, які денно виносять од 18 сот. до 2 Кч 16 сот.

Половину цих внесків за забезпечення платить роботодавець а другу половину робітник чи службовець. За службовця, що платні не дістають, платить роботодавець цілі премії.

Претенції ві забезпечення на випадок хвороти

а) Право на лікарську поміч і ліки. Німому за док хвороти каса хорих повинна дати забезпечено; ані поло- лікарську поміч і лікування, ліки і лікарські засобняття і в тім лікарську поміч мають право крім забезпеченого і така сама, як родини; цеб-то особи, що стало живуть вкупі зі 6 переважно відказані на його заробіток, а тодіську або ста- муж), діти, законні і незаконні, невласні і причили 17 рік, нале- внуки і родичі, посільки жили зі забезпеченим на кожду таку перед тим, чим захворіли. Каса хорих муситдержавного додатку. від дня, коли захворів, до днявилікування, и до 17 року їх життя. одного року від виступу зі служби або в

б) Право на підпору. Кожний забезпечений має право на випадок хвороти на підпору, висота якої є інша для кожної групи а то: I. група Кч 2.70, II. група Кч 5.—, III. група Кч 7.50 IV. група Кч 10.—, V. група Кч 13.—, VI. група Кч 16.—, VII група Кч 18.—, VIII. група Кч 20.—, IX. група Кч 22.—, і X. група Кч 24.— денно.

Підпора виплачується від 4—20 дня хвороти, найдалше однак протягом одного року, т. є. 365 днів Нежонатий забезпечений підчас лікування в лічниці на кошти каси хорих не має право на підпору, а жонатий має право лише на половину підпори.

в) Право на поміч в материнстві. Забезпечені жінки й жони забезпечених мужів мають право на поміч в материнстві а то: при породі даром поміч породної баби, в случаю потреби і поміч лікаря, при чім замість цієї помочі може жадати грошеву поміч. Крім того каса хорих дає і підпору на протязі 6 тижнів перед а 6 тижнів по породі, але тільки забезпеченим жінкам, не жонам забезпечених мужів. Висота підпори рівняється висоті підпори на випадок хвороти як вище під б).

Забезпечені жінки, що самі кормлять дитину, мають право на придавок за кормлення у висоті половини підпори на випадок хвороти (вище під б)) а то на протязі 12 тижнів по породі).

г) Похоронне. На випадок смерті забезпеченого, родина його має право на похоронне, що рівняється середньому денному заробіткови помножену на 30, і яке чинить у: I. групи Кч 150.— у II. групи Кч 240.—, у III. групи Кч 360.—, у IV. групи Кч 480.—, у V. групи Кч 600.—, у VI. групи Кч 720.—, у VII. групи Кч 810.—, у VIII. групи Кч 900.—, у IX. групи Кч 990.—, а у X. групи Кч 1.080.—. На випадок смерті члена родини: дитини до 2 літ — погрібне чинить Кч 60.—, дитини до 14 літ — Кч 180.—, особи старшої — Кч 250.—

Судівництво про забезпечення.

Коли каса хорих відкине частинно або зовсім домагання завильно признає підпору, знизить або відбере, або коли зовнішня справа маютья уділені підпори звернути, яке не вийде вище уведених домагань (під а)-г)) мусить так зробити за рішенням. Проти того рішення можна подати позов до судової каси хорих в осідку каси хорих. Справа подається у двох примірниках і долучити писемне подання до каси хорих. Всі подання до каси хорих, до суду і прикладуються.

Наука веліть розсудку розвмною суду можна подати до 15 днів, таких людей, що розсудку, відклик (апелацию) до асекурацій-

На одну тисячу

Південній Америці

108, Мадяриці — 134

— 327, Болгарії — 397, які мали перегляд, як довго і де були за- Англії, Швейцарії, Фінляндії введени були легітимації (чорні книжечки),

які видає даром та каса хорих, у якої в перший раз був робітник чи службовець приголошений. За дуплікат легітимації треба платити Кч 4.—, за дальший дуплікат Кч. 10.—

II. Забезпечення на випадок інвалідности і старости.

Забезпеченню цьому підлягають всі ті особи, що підлягають забезпеченню на випадок хвороти. Виняті ті, що вперше вступили до служби, коли вже докінчили 60. рік і ті, що ще не закінчили 16. року свого життя, та що вже побирають інвалідну або старечу ренту, а в кінці всі ті особи, що підлягають пенсійному забезпеченню.

Забезпечення це повстає днем вступу до праці, поскільки забезпечений був вчас приголошений, в другому випадкові днем, коли приголошення прийшло до каси хорих, респ. днем, коли приголошення було подано рекомандовано на пошту.

Внески (премії) вимірені однак на цілу державу. Забезпечені є заділені до 5 груп, відповідно до їх заробітку, причому до групи Аа належать групи 1. і 2. забезпечення на випадок хвороти, (диви вище!) до групи Аб належить група 3, до групи В належать групи 4. і 5., до групи С належать групи 6. і 7. а до групи Д належать групи 8, 9. і 10. Висота внесків чинить від 38 сот. до 1.20 Кч денно. Половину внесків платить роботодавець а другу половину забезпечений.

Претенсії зі забезпечення на випадок інвалідности і старости.

а) Право на інвалідську ренту. Рента починає днем, коли наступить інвалідність то є нездібність до праці, причина якої полягає в загальному тілесному послабленні забезпеченого, і триває до його смерті або до дня виздоровлення. Складається ця рента з основної часті у висоті Кч 550.— річно, державного придавку у висоті Кч 500.— річно із частей додаточних, які чинять за кожний тиждень (7 днів), протягом якого триває забезпечення, у групі Аа Кч 0.60, у групі Ав Кч 0.85, у групі В Кч 1.15, у групі С Кч 1.40, а у групі Д Кч 1.75 річно.

б) Право на старечу ренту. Стареча рента належиться кождому забезпеченому, що докінчив 65. рік свого життя без огляду на те чи він є або не є спосібний до праці. Однак лише тоді, коли він не виконує жадну працю, при якій підлягав би забезпеченню на випадок хвороти. або пенсійному забезпеченню, або коли при такій праці не заробить ані половини того, що здоровий службовець в тім самім занятті і в тім самім окрузі може заробити. Висота цієї ренти така сама, як із ренти інвалідської

Поскільки ті особи, що побирають інвалідську або старечу ренту, утримують діти, що ще не закінчили 17 рік, належить їм придавок на виховання, який чинить на кожду таку дитину одну десяту часть самої ренти без державного додатку. Сироти внуки мають також право, як і діти до 17 року їх життя.

в) Право на вдовичу (вдовецьку) ренту. На цю ренту має право вдовиця, якої муж до своєї смерти побирав інвалідську або старечу ренту, або мав право на одну з цих рент, поскільки сама станеться або є інвалідною, або поскільки сама докінчила 60 рік свого життя. Далі має право на цю ренту і вдова, що не є інвалідного ані не докінчила 60 рік, поскільки старається про двох або більше дітей, які побирають сирітську ренту.

Вдовича рента рівняється половині ренти забезпеченого, без додатків на виховання дітей. Державний додаток до цієї ренти виносить Кч 250— річно.

Коли б вдова, що побирає вдовичу ренту віддалася, має право на нагороду раз на все у висоті трьох річних вдовичих рент, без державного додатку.

г) Право на сирітську ренту. Ця рента належить дітям до 17 літ на випадок смерті їх забезпеченого батька, або забезпеченої матери, поскільки їх померший родич побирав інвалідську або старечу ренту, або мав на неї право. Це право мають і незаконні діти, поскільки своє батьківство узнав померший забезпечений.

Висота цієї ренти чинить у односторонній сироти $\frac{1}{5}$ ренти і Кч 100— державного додатку на рік, у обосторонній сироти $\frac{2}{5}$ ренти і Кч 200— державного додатку на рік.

Ренти інвалідська, стареча і вдовича побільшуються о половину, як забезпечений є стало такий хворий, що потребує сталого догляду.

д) Право на вивіновання. Забезпечена, яка віддалася по скінченні чекаючої доби, має право на виплачення нагороди раз на все а то і групі Аа у висоті Кч 400—, у групі Ав — Кч 450—, у групі В — Кч 500—, у групі С — Кч 550—, а у групі Д — Кч 600—

Права цього треба домогатися до двох літ від дня повінчання, інакше це право промовчується.

е) Право на нагороду раз на все. Як помре забезпечений ще перед тим чим би минула чекаюча доба, а о його родина має право на нагороду раз на все у групі Аа у висоті Кч 550—, у групі Ав — Кч 600—, у групі В — Кч 650—, у групі С — Кч 700—, а у групі Д — Кч 750—

І цього права треба домогатися до двох літ від дня смерті забезпеченого, бо інакше промовчиться.

Чекаюча доба.

Всі вище наведені під а) аж д) права належаться забезпеченому або його родині лише тоді, як забезпечений був приголошений до соціального забезпечення на протязі повних 100 тижнів (т. є 700 днів). Хто не був приголошений протягом цієї доби, не може домогатися цих прав. Ця доба зветься добою чекаючою.

Як виплачується рента?

Ренти із забезпечення інвалідського і старечого виплачуються в місячних ратах кожний місяць наперед.

Доба промовчання.

Право домогатися ренти промовчується по 5 роках від дня коли наступило право домогатися ренти. Право домогатися місячної рати (сплатки) промовчується по одному році від дня, коли мала рата прийти, але не прийшла.

Каренційна (охоронна) доба.

Права з інвалідського і старечого забезпечення заховуються і по відголошенні забезпеченого зі соціального забезпечення, але тільки на протязі четвертини тої доби, підчас якої забезпечений був приголошений, найменше однак на протязі 24 місяців (2 років).

Як треба домогатися своїх прав?

Вище наведених прав треба домогатися просьбою у тої каси хорих, де забезпечений був послідній раз приголошений. Ця каса хорих скаже також, які прилоги до просьби треба долучити.

Асекураційне судівництво.

Проти рішення Центральної Соціальної Асекуровні, яким було відкинене домагання забезпеченого, або яким рента була неправильно вичислена й вимірена, або яким рента була знижена, або відобрана, можна подати позов асекураційному суду при краєвому суду, в окрузі якого знаходиться каса хорих. (У нас на Підк. Русі є чотири каси хорих: в Хусті, Берегові, Мукачеві і Ужгороді. Роземні суди каси хорих є при окружному суду в Хусті й Ужгороді. Асекураційні суди є при краєвих судах в Хусті й Ужгороді).

Позов треба подати до 60 днів від дня доручення рішення Ц. С. А.

Проти розсудку Асекураційного суду можна подати відклик (апелацию) до Вищого Асекураційно суду в Празі. Апелациа мусить бути підписана адвокатом і подана Асек. суду у двох примірниках.

ЦЕНТРАЛЬНИЙ КРЕДИТОВИЙ ЗАКЛАД
(ÚSTŘEDNÍ ÚVĚRNÍ ÚSTAV)

В УЖГОРОДІ

всілякі банкові операції панцерована скриня.

Рятуйте тварину від пошестей

Що робити, як вибухне пошесть?

Пошесні тваринні недуги — це досить часте явище по наших селах. Ці пошесті нераз масово поширюються через незнання суті повстання і поширювання заразливих недуг. Через те настають дуже діймаючі втрати, які нераз доценту руйнують бідніших господарів. Цьому лихові можна загами ветеринарній науки.

Пошесні недуги, як недуги взагалі, спричинюють дрібні животики — бактерії. Вони найкраще розвиваються там, де є мірна теплота, відповідна для них вохкість, де є темно і де ці бактерії мають подостатком поживи — рослинної, чи тваринної. Дятого саме темні, душні, забруджені й занечиснені тваринні приміщення (хлів, стайні) — це правдивий рай — огнище для розвитку хороботворчих бактерій.

Лекше запобігати всяким недугам, зокрема пошестям, як їх лікувати, чи вигублювати. Дятого треба удержувати взірцеву чистоту в тваринних приміщеннях. Часто провітрювати, викидати-щоденно гній, зробити добрий вплив на сеч. Щорічно під осінь і весною треба докладно побілити тваринні приміщення, як на зовні, так і внутрі. Конечно зроби́ти усюди якнайбільші вікна, душники для продуву повітря, бо соняшні проміння, свіже повітря — це вороги багатьох родів бактерій. Час від часу треба обмити посудину, жолоби, стійла міцним лугом. Згодовувати м'які корми лише у кількостях, що тварина зараз спожив. Рештки усувати. — При виїзді брати зі собою ведро, власну опалку, щітки до чищення тварин, коци й т. п. Не поїти в дорозі зі спільних жолобів чи ведер. — Якщо вибухне у селі пошесна недуга, замкнути своє об'їстя перед тваринами, а навіть людсьми з заражених господарств і самому до загрожених обор не ходити. А коли треба вийти, то до обслуги тварини перебиратися в іншу обув і одержу, бо ними розносяться пошесні заразки.

Наколи у котрогось господаря вибухне тваринна пошесна недуга, то треба в першу чергу зголосити це в гміні, або в поліційній станиці. Бо за незголошення таких недуг слідуєть високі кари. Господар, що зголосив появу пошесті в своїй оборі, може дістати в деяких випадках державне відшкодування за погибши штуки і за здорові, коли їх на приказ адміністраційної влади мусить вбити.

Як заразлива недуга появилася, то треба хору тварину зовсім відокремити. Здорові штуки вивести на свіже повітря і за той час, як стайно будемо обеззаразнювати, очищуємо шкіру тварини з порошу і бруду та обмиваємо цілу поверхню тварини, зокрема найбільше загрожені місця обеззаразнюючими засобами 2 до 3%-им розчином креоліни, одоформу, лізолю, лізоформу й т. п.

Зачумлені пошесними заразками стайні, хлів (свиношники) та курники треба докладно провітрити, очистити й обеззаразнити. Поступаємо так:

Приготовляємо усі засоби, що потрібні до дезинфекції як 8%-у карболеву кислоту, або 3%-ий розчин креоліни, вапно, хльорове вапно, міцний 5%-ий луг зі соди, чи поташу, крезолеву 2 і пів %-у воду, 3%-у формаліну, терпентиновий олії, смари на шкіру, як до полякування заліза і т. п. Не мусимо брати усі тут подані засоби — якщо беремо креоліну, то вже не треба карболевої кислоти і т. п. Що треба буде постарати, дізнаємося з пониже поданих способів дезинфекції.

Відповідну міць розчинів карболевої кислоти, креоліни, формаліни скажім собі приготувати в дрогерії, чи аптиці. — До виготовлення лугу беремо на 10 літрів води пів кільограма соди, або поташу. Луг мусить бути гарячий. — До виготовлення крезолової 2 і пів %-і води беремо на 50 частин води 50 частин крезолової води, або на 5 частин крезолового мила 95 частин води. — Вапняне молоко: на 1 частину згашеного вапна беремо 3 частини води. — Хльорове вапно: на 1 частину хльорового вапна 5 частин води — Сублімат (до миття рук і дезинфекції тіла — страшна трутина, дістати можна тільки за дозволом влади) продається в пастильках, і пастилька розпускається в одній літрі води.

З тваринного приміщення усуваємо підстилку — відразу спалюємо. Також гній спалюємо, або глибоко закопуємо, коли його багато і булоб шкода. Гній треба в таким випадку ранше на добре обгородженім місці розкинути, щоб на сонці просох. Щоб дощова вода не розносила заразків, висипаємо докруги вал зі землі, або викопуємо вузький глибокий рівчак.

Якщо долівка в стайні зі землі, то землю вибираємо на яких 15 до 20 см. глибоко і вкидаємо до глибокої ями. Потім посипаємо густо негашеним вапном, або зливаємо хльорковим вапном — вистарчить пів кі. вапна на ведро води.

Деревляну підлогу зіскорбуємо з бруду і нечистоти, а потім вимиваємо гарячим лугом, при помочі щітки рижівки. Як підсохне, намазуємо (зрошуємо) 3%-им розчином карболевої кислоти, або 3%-им розчином креоліни.

Камінну або цегляну долівку обмиваємо лугом, потім посипаємо на якого пів см. грубою верствою на сухо згашеного вапна.

Стіни зіскорбуємо, обмиваємо гарячим лугом, зливаємо (зрошуємо) карболевою кислотою, або креоліною і по висхненню докладно білимо. До зрошування карб. кислотою або креоліною можна уживати городних сикавок. Праця йде справніше, докладніше і виходить дешо дешевше.

Усі деревляні частини тваринних приміщень, як двері, клітки, драбини, жолоби і т. п. обмиваємо лугом і по висхненню намазуємо карболіною.

Залісні чи металеві частини приміщення, або прилади

пропалюємо в огні. Якщо це неможливо зробити, то обмиваємо докладно гарячим лугом і по висохненню лякуємо ляком до заліза.

Шкіряну чи полотняну упряж — хомути, шлеї і т. п. докладно з бруду очищуємо, обмиваємо в гарячій лузі й як висохне, то шкіру намазуємо спеціальним ляком до шкір, а частини з полотна (гурти) запускаємо карболовим олієм. Також можна упряж на кілька мінут потопити в гарячій лузі, потім обмити в карболовій кислоті, чи креоліні й на сонці просушити. Врешті упряж можна насмарувати дьогтем.

Коли-б прийшлося хоре звіря добити, то ніж обеззаразюємо через вкинення до гарячого якогонебудь олію і залишаємо так довго аж олій вистигне. Або вкидаємо на чверть години до терпентинового олію.

Керницю обмиваємо і білимо, подібно, як у приміщеннях, а до води вкидаємо хльоркове вапно. Розуміється, що через якийсь час води не можна брати

Руки мивмо добре милом і теплою водою, з додатком креоліни, або одоформу. Чоботи також треба обмити.

Врешті ціле подвіря скроплюємо хльорковим вапном.

Невидимі, страшні вороги

„А бодай на тебе лихе повітря зайшло!“ — чується нераз на селі підчас суперечки таке „побажання“. Але, чи здає собі справу, з цього той, що говорить? Чи й що розуміє він під лихим повітрям? Бо-ж повітря — це один з основних чинників життя кожного ества. Чи може бути лихе, себто нездорове повітря?! Отже давно наші предки називали всі хвороби, які нагло зявлялися й забирали страшні жнива, лихим повітрям, не знаючи про те, що не повітря, лише невидні й страшні вороги, бактерії, в цім повітрі є шкідливі людському життю й здоровлю. Лихим повітрям називали чуму, віспу, тифи, грипу, то-що доти, доки наука не викрила властивих спрчинників цих хворіб, бактерій (інакше бацкилів чи мікробів). Думали вони, що всі ці таємні хвороби розносяться з місця на місце повітрям і хто цим повітрям віддихає, мусить нездужати. А що ніхто не міг вяснити, в який спосіб це повітря заражується, то повставали різні легендарні пояснення, немов би хвороби були ділом якихсь чарів, чи злих духів, або якої іншої чортівської сили.

Не диво, що й рятунку, шукали тільки в молитвах, або катували нераз богу духа винних, запідозрених чарівниць, а нераз самих нещасних недужих. А сила тих пошестей нераз була така велика, що люди мерли, як мухи, нераз цілі села чи міста оставались без мешканців.

А гляньмо тепер, що діється у світі й у нас! Вправді, на наших землях час до часу зявляються ще деякі пошести грипи,

тифу, шкарлятини й прочих хворіб, але не в такій ширині. По деяких пошестях, як напр. холера, остався лише поганий проклин на селі, та в деяких селах цвинтарі холерників. В західних краях такі пошести ще є значно рідші й ми бачимо, що чим край і нарід культурніший і багатший, чим більше є освідмлення серед найширших мас людности, тим рідше там недуги зявляються.

По цім вступі представимо коротко в популярному світлі оцей невидимий світ бактерій, найбільших ворогів людського здоровля, які викликають заразливі хвороби чи пошести, які переносяться з людини на людину, або з тварини на людину. Бактерії, це такі маленькі ества, що їх голим оком ніхто не всилі побачити. їх можна оглядати щойно під великим побільшенням, при допомозі приладу, що зветься мікроскоп.

Родів бактерій є дуже багато, значно більше, як хворіб, а багато з них не тільки, що не викликають хворіб, але в світі є пожиточні. От згадаймо бактерії, завдяки яким кисне хліб, квасніє молоко, а навіть поправляється земля наших управних ґрунтів. Бактерії, хоча малі, живуть, віддихають, відживляються та множаться (а множаться цілими мільйонами!) і гинуть, як кожне живе ество. Мають вони рзний вигляд. Одні подібні є до кропок (точок), другі до тоненьких, сверлуватих ниточок, а інші до маленьких прутиків, або протинків. Кожний рід бактерій має свою сталу форму, живе лише в в'дповідних для себе умовах та вимагає в'дповідної для себе поживи. І так, як сьгодні добрий годівельник плакає різні раси тварин чи квітів так вчені бактеріолоґи зуміли знайти спосіб плекати різні роди бактерій на в'дповідних для них поживах в скляних посудинах, множити їх розпізнавати їх спосіб життя та їх силу й спосіб заражування. Всі роди бактерій, небезпечних людському здоровлю, найкраще розвиваються в людському тілі. Поза людським організмом всякі бактерії найкраще розвиваються в брудних, темних, вохких, невтрених і несоняшних місцях. Деякі розвиваються виключно в людськім тілі, інші можуть розвиватися теж в тваринному організмі, з якого переносяться на людину. Кожну хворобу заразливу викликає особний рід бактерій, який не може перейти в інший рід, не може викликати іншої хвороби, хочби навіть об'явами зближеної. Людина, що нездужає на якусь заразливу хворобу, може рівночасно захворувати на іншу, але тоді викликає її інший рід бактерій, який до тіла дістався. Кожна заразлива недуга творить неперерваний ланцюг хворих людей і переносчиків, а джерелом зарази є найчастіше сама людина. Питання було лише, звідки взялася перша бактерія? На це можна б дати просту відповідь: що звідтам, звідки взявся першій чоловік. Множаться вони дуже скоро і в простий спосіб поділу, первісної клітини на дві частини тоді, коли вони в своїм розвитку дійдуть до нормальної довготи й грубости.

З одної бактерії, як стверджено, повстають в короткім часі тисячі й мільони інших.

Щодо способу розповсюдження можна заразки поділити на кілька груп, які переносяться тим самим способом з хворого на здорового.

Одною з таких груп належать заразні холери, черевного тифу й дизентерії, які знаходяться в кишках людини і відходами виходять назовні, дістаються випадково й непомітно до води або на руки співмешканців з хворим, або переносять їх мухи на своїх лапках на воду чи поживу, й хто таку воду чи поживу споживає, заражується вищезгаданими хворобами. Колиб кожний це знав і оминав всяких відходів і річей хворих, колиб були відповідно забезпечені криниці від бруду, колиб кожний мив добре руки перед їдженням, міг би охоронитись від цієї зарази.

Заразні висипного й поворотного тифу, знаходяться в крові людини, а переносять їх всякого роду насікомі, головно воші. Винищення усіх насікомих, гігієнічна хата й обстановка — це найкращі засоби оборони перед ворогами з цієї групи, до якої належить теж малярія, переносувана спеціальними комарями, що живуть в болотняних околицях.

До третьої групи належать ці заразні, які знаходяться в легенях, горлі й носі, й переносяться разом зі слиною або плювиною при кашлю, пчиханні, плюттю і голосній розмові на дрібних кропельках слини на віддаль не раз двох метрів. Коли-ж заражену слину викашлює на долівку, то вона висихає, стирається в порошок, а пізніше, уношукчись з порошком вгору, дістається при диханні до легенів і віддихових шляхів других людей. Рівно-ж через дотик предметів хворого пальцями можна занести заразу до уст. Тут належать такі хвороби, як туберкульоза (сухоти), дифтерія, красуха, кір, коклюш і багато других.

Вкінці можна б до останньої групи зачислити такі заразні, які переносяться з одної людини на другу через безпосередній дотик. Між ними найважлишу роль відграють венеричні хвороби, а ще сифіліс (пранці), трипер чи капавка й мягкий веред. Ці хвороби найчастіше ширяться при полових зносинах. Сифілісом зокрема можна заразитися при їді з хворим з одної миски, при спанню в однім ліжку, куренню цього-ж самого папіроса і т. п. До цієї групи належать теж звичайні загаження шкіри, чираки й карбункули, а вкінці хвороби, що переносяться зі звірат на людей такі, як сказ собак, чи котів, сибірка й сапавка з домашніх тварин.

Розуміється, що в короткій такій статті годі вчислити усі недуги, які викликають різnorodні заразні. Боротьба з бактеріями ще більше трудна, бо ми на кожному кроці свідомі цього, що вони тут між нами знаходяться, але бачити їх не можемо. Тому тимбільше мусимо бути обережні, тимбільше мусимо пізнати способи заражування цих ворогів, їх життя й ці умовини, які сприяють розвиткові бактерій.

Раз на все, ми повинні пам'ятати, що найбільшим ворогом бактерій, є сонце, чисте повітря й особиста гігієна та культура чоловіка, тобто чиста хата, чистий одяг, постіль, чиста кухонна посуда, часта купіль і змивання тіла і т. д.

Не вистарчить чистоти навчитись, її треба полюбити й стосувати на кожному кроці, бо один не раз промах в житті в ділянці гігієни можуть оці невидні, наші вороги використати на це, щоб знищити здоров'я, а навіть життя людини.

Др. Роман Осінчук.

Еспанія в числах

Еспанія має 24,500 міл. мешканців, еспанське Мароко 1,000,000, Канарські острови 550,000, західноафрицька колонія Ріо де Оро 500,000. мешканців.

Еспанія є більшою від Німеччини а меншою, ніж Франція (виносить 493,000 км²).

Довжина залізничної сітки Еспанії виносить 16,000 км.

Початок існування еспанської республіки - від лютого 1873 р. 8,000,000 з еспанських мешканців, це національні меншини, $\frac{3}{4}$ мільону Басків. 5,000,000 Каталонців, $2\frac{1}{4}$ міл. Галіціанів й $16\frac{1}{2}$ міл. Кастиліанців.

В 1936 році було в Еспанії 50,000 власників великих ґрунтових маєтків, то є 10% хліборобського населення мали 50% землі, 700,000 (14%) маєтників 35% землі, 1,000,000 (20%) власників, 11% ґрунту а 1,250,000 (25%) малоземельних тільки 2% землі. Супроти того 2,000,000 безземельних хліборобських робітників то є 40%, які не мали взагалі нічого. На владній території закон з дня 7 жовтня 1936 змінив ті обставини.

В 1936 р. в Еспанії було 33,500 попів, 20,600 черців та приблизно 5,000 монастирів.

Еспанія має 25 міст з населенням понад 50,000. Мільйонні міста це Мадрид та Барцельона (1,150,000, 1,050,000 меш.)

Каталонія являється найбільшим промисловим осередком з цілої Еспанії

Вуртоська юнта в березні платила чужому війську денно 3,000,000 пезет, на наш гроші приблизно 3,000,000 Кч.

В Еспанії знаходиться 1,899,127 промислового робітництва, значить кожний 17 громадянин являється пром. робітником. В Каталонії з 2,700,000 мешканців є 699,089 промислового робітництва, то є на 4 мешканці припадає 1 пром. робітник.

В квітні м. р. на баскійській території було бомбардовано 32 міст та сіл. Число мертвих є 2,445, ранених 1,601. Крім того бомбардування Дуронга дня 30. квітня вижадали 520 мертвих та 950 ранених. Огже в квітні в баскійським районі загинуло 3,000 жінок та дітей й більш ніж 2,500 поранено. Жертви еспанської війни тепер треба числити сотнями тисяч. Війна триває. Робітники, мов льви боронять свою землю проти фашистів.

Чуда природи й техніки

Хліб з повітря

Хліб з повітря?

Це хіба казка! — подумаєте, коли прочитаєте такий заголовок. Та по правді, воно так і є; хліб, що його споживаємо, бульбу — той найважніший артикул нашої поживи — це твори повітря. Якже ж воно так? Постарайтесь дещо вяснити ці тайни, що їх криє у собі повітря, збіжжя, чи дерева.

Перш за все треба знати одну тайну; повітря, що серед нього перебуває цілий світ живин, це речовина, зложена з різних газів. Спершу вчені не знали, що воно таке. Аж згодом довідались, що повітря це мішанина газів, таких як: кисень, водень, азот і ін. На 100 частин повітря припадає 78.26 частин азоту, 20.75 кисню, двокису вугілля 0.03, водня 0.01, інших газів 0.95. Кисень — це такий газ, що без нього не може ніщо жити; люди, рослини й звірята потребують його до дихання. Без нього вдусилися б. Також і горіння не відбуватисьме без нього. Возьміть свічку, поставте її у воді, засвітіть і прикрийте напр. склянкою; по кількох хвилинах свічка згасне; під склянкою зужився весь кисень і коли лиш його забракло — свічка не могла дальше горіти.

Або, коли часом в читальні збереться нараз багато людей у замкненій салі — тоді всіх зачне боліти голова, а лампи зачинають блимати й гаснути.

Чому? Забрало кисня. Вистане перевірити кімнату й вже все в порядку.

А тепер зробіть такий досвід: наповніть склянку по береги водою й прикрийте її папером. Переверніть тепер склянку горі дном; що побачите? Вода не вилялась, наче хтось піддержував би папір з долини! Чудо, невже? Де там! Це повітря тисне на папір, „піддержує“ воду й не дозволяє їй вилятись із склянки! Це тиснення дозволяє нам випомповувати помпою воду з глибокої керниці.

Але чому ми не відчуваємо того тиснення повітря? Бо воно тисне на нас, як іззовні так і знутри. Тому, коли хтось непривичний піднесеться бальоном високо вгору, де тиск повітря менший — тоді пускається йому кров із носа, уст і очей. Діється це тому, бо у нас, внутрі тіла тиск в більший, а назовні менший.

На один квадратний сантиметр — тисне повітря около один кільограм. Якже ж це повітря в „щось“ — то воно повинно мати свій тягар. Вчені обчислили, що 100 літрів повітря важить 139 грамів. Цікава новина для не одного із нас!

Кроваве жниво

Воєнні втрати головніших держав у світовій війні

Держава	Мала в 1914 р. всієї людности	з того мужчин	змовізувала вояків:	убитих	раниених:	полонених:
Німеччина	67,500,000	33,433,000	13,250,000	1,803,000	4,248,000	5,994,000
Австро-Угорщина	52,580,000	25,997,000	9,000,000	1,342,000	2,000,000	2,117,000
Туреччина	17,000,000	8,500,000	1,600,000	325,000	455,000	невідомо
Болгарія	4,549,000	2,319,000	400,000	33,000	невідомо	невідомо
Англія	46,087,000	22,358,000	5,704,000	800,000	1,695,000	360,000
Франція	39,602,000	19,455,000	7,935,000	1,246,000	3,110,000	446,000
Італія	35,859,000	17,838,000	5,615,000	400,000	950,000	150,090
Росія	166,997,000	83,678,000	15,070,000	1,700,000	невідомо	3,000,000
Сербія	3,058,000	1,572,000	1,000,000	365,000	199,000	120,000
Румунія	7,414,000	3,736,000	1,000,000	250,000	300,000	150,000

Це розуміється, числа приближані. Бо хто ж міг точно обрахувати всі жертви жахливої світової масакри? Дійсне число тих жертв війни радше більше від поданого в цій таблиці, ніж менше. Таблиця неповна, бо нема тут втрат з кільканадцяти інших держав — учасниць світової війни. Всіх держав воювало кількадесять. Загальні втрати в людях у світовій війні подано на 10,000,000 убитих та 25,000,000 раниених і кілька мільйонів полонених.

Не менш цікавий інший газ водень; це газ, лекший від повітря. Тому наповнюють ним різні бальони й цепеліни, що дозволяють людям уноситись у повітря.

Є ще у повітрі двокис вугільцю. Береться він у повітрі з того, що ми, побираючи кисень в легені — зуживаємо його, а видихуємо двокис вугільцю. Коли б перевірили ми це повітря, що його видихуємо з легенів, тоді ми переконалися б, що в такому повітрі з легенів знаходиться на 100 частин: кисню 16,04 частин, азоту й інших газів 79,58; зате двокису вугільцю аж 4,38! А що двокис вугільцю доволі трійливий газ — (це головний спричинник вашого болю голови в переповненій і непровітреній читальні!) — тоді подумайте лиш, що це була б за катастрофа, коли б він нагло зібрався у повітрі й ніде не зникав! Усі вигинули б!

Але така катастрофа не грозить нам ще. Цей надмір двокису вугільцю зуживають рослини й створюють нам хліб!

Якже ж це діється?

Якщо приглянулися б ви листкам будьякої зеленої рослини під побільшаючим склом — тоді побачили б ви, що зелену краску надають листкам дрібонькі кульочки т. зв. зеленцю. Цей зеленець — це й ті гейби фабрики, що створюють з повітря хліб!

Діється це так:

Зеленець, що знаходиться у листках, в ясний день хватає у свої обійми двокис вугільцю й тримає його так довго, аж не поглитне в себе вугілець. По ряді різних перемін — витворюється мучка (звуть її скріб, крохмаль). Її зуживає тепер рослина на свої власні потреби (на будову своїх частин, на зріст і т. ін.), а решта йде на припас; ці припаси збираються у бульбах, як от у картоплі, або створюють масу овоча, зерна. Коли ж тепер це зерно зберемо й завеземо до млина, тоді одержимо муку й наші господині печуть із неї хліб.

Від повітря до хліба! Здавалось — неможливий шлях — тимчасом довідалися ми зовсім щось іншого; таки той хліб, що його їмо — одержуємо з повітря.

Не менш потрібний рослині й азот, газ, що його найбільше у повітрі. Та лише стручкові рослини можуть побирати його прямо з повітря. На їх коріннях густуються бактерії, що присвоюють собі азот прямо з повітря. Інші рослини побирають азот із землі, де він знаходиться у сполуці з іншими речовинами, у виді салітри, амоняку, тощо.

Із азоту творить рослина білок, так дуже потрібний матеріал до будови тіла всіх живих істот.

Е. Ж.

Організаційні правила

СОЮЗУ ХЛІБОРОБСЬКИХ ТА ЛІСОВИХ РОБИТНИКІВ.

ПРАГА II. ГИБЕРНЬСКА 7.

§ 1. Умови вступу.

Кожна особа, що бажає стати членом Союзу, одержить приголоску, котру читко й сумлінно виповнить та підпише. При подачі виповненої приголоски зразу платиться „записний штемпель“ (Кч 3) 2, штемплі охоронного фонду ОСЧ (по Кч. 0,50), штемпель зїздовий (Кч 1) 1 штемпель похоронний (Кч 5.) коли бажає тверду членську книжку, платить 1 штемпель „тверда книжка“ (Кч 3) У кожного штемпля „записного“ й „твердої книжки“ залишається для гуртка 50 гел. Всі згадані штемплі муситься наліпити на приголосці.

Секретар не сміє наліпити штемплі раніш, аніж приголошений виплатив належну суму без згаданих штемплів, членська книжка не видається, завинятком тоді, коли новий гурток ще не дістав штемплів. Колиж член перейшов з іншого Союзу, й має тверду книжку, мусить докупити і 2 штемплі ОСЧ 1. зїздовий, 1 похоронний, колиж має мягку, мусить, крім згаданих, закупити 1 штемпель „тверда книжка“. Так набуте членство не можна передати іншому. Членом рахується від дня підпису приголоски.

§ 2. Записне

Нововступивший член платить 3 Кч. вписове; коли бажає тверду членську книжку, платить знову 3 Кч. мимо вписового. Колиж заплатив лише записове, дістане тимчасову легітимацію, а членську книжку дістане, але по заплаченні 52 тижнів член. вкладок за суму 3 Кч. Колиж загубить членську книжку, за наплаток 3 Кч. дістане дуплікат. Члени, перейшовши з іншого Союзу, від записного освободжені, а членство, набуте в був. Союзі, як що був членом фахового союзу чехсл. зараховується на право допомоги (мимо похоронного). Про висоту похоронної допомоги рішає час вступу в члени нашого Союзу. Право, набуте в іншому Союзі, є дійсне в нашому Союзі аж по заплаченні 52 вкладок в нашому Союзі. Одначе Управа Союзу може узнати раніше, як що захоче. Одначе, коли нововступаючий не був членом Фахового союзу, управа, коли має причини, може не узнати його за члена. Якщо член бажає, щоб його тимчасова легітимація була замінена на тверду книжку, закупить в скарбника штемпель „тверда книжка“ а

наліпить на легітимацію. Колиж бажає дуплікату, вивонить членську приголку, нагорі напише „дуплікат член. книги“ й на приголку наліпить штемпель „тверда книга“. За штемпель відразу заплатити.

§ 3. Членські внески

Повинні членські вкладки оплачується тижнено наперед, потвердження дістається у виді штемпля й наліплюється на відповідне місце в член. книжці.

Вкладки слідуочі:

в I. класі вкладковій	Кч 0 90	тижнено
в II. „ „	„ 1.90	„
в III. „ „	„ 2.50	„
в IV. „ „	„ 3.50	„
в V. „ „	„ 4.50	„
в VI. „ „	„ 5.50	„

Розпределення до вкладових клас робиться після денного заробітку:

до Кч 7.50. до II. класи, від 7.50. Кч до 10. Кч III. класи від 10 Кч. 15 Кч. до IV., від Кч. 15 до 18 Кч. до V. класи вище 18 Кч. до VI. класи.

До першої класи заділюються молоді робітники, учні та жінки поки не просять допомоги підчас безробіття. До платні потрібно зараховувати також продукти, що їх дістає робітник замість грошей, чи як приплаток.

Режійні приплатки.

Крім означених клас є ще режійні приплатки 25 сотиків тижнено, що їх вплачуванням можна удержувати старих членів в часі хвороти, якщо той має право на підмогу в часі похворіння, в часі безробіття. Якщо член вичерпав свою членську підмогу в безробітті: коли член перестав працювати через старість, або інвалідність і хоче далі удержувати членство та взагалі коли хтось попав в несподівану тісноту. Такі внески можуть платити також члени чи членки, які є під згаданими вимірами заробітку, тільки стаються членами тому, щоб набути права на похоронний приплаток. Всі члени, які платять штемплі по 25 сот. повинні оплачувати всі надзвичайні штемплі (зїздові, оборонного фонду та похоронні).

Члени, які приголосились тільки тому, щоб набути права на підтримку в часі смерті, повинні заплатити 2 похоронні штемплі річно. Ті члени не можуть користатись з інших членських вигод, що уможливорює організація

Режійні штемплі (по 25 сот.) удержують членство, але не зараховуються до права домагання. При претендуванні на якунебудь підмогу (завинятком похоронної), мусить бути те право домагання нагороджено належними внесковими штемплями з декотрих внескових клас, що проведе центральна канцелярія Союзу. Вимінювані штемплі не зараховуються.

Для фонду про допомогу безробітних призначається 40% з принятих грошей за внески II., III., IV., V. та VI. класи.

Гуртки та платничі установи вибирають на покриття місцевих видатків, крім звичайних внесків, ще окремих приплаток після клас, а саме:

за штемплі	I. класи	5 сотиків тижнено
„ „	II. „	10 „ „
„ „	III. „	10 „ „
„ „	IV. „	20 „ „
„ „	V. „	20 „ „
„ „	VI. „	30 „ „

Такі внески вибираються зокрема й їх оплачування є обовязкове.

Винагорода скарбникові: Як що погодиться з тим виділ гуртка, може собі скарбник полишити з частини, що зістається гурткові за кожний поданий штемпель:

I. кл.	2 сот.
II. „	5 „
III. „	5 „
IV. „	10 „
V. „	10 „
VI. „	10 „

Зі звичайних внесків не сміється проводити ніякі стягнення й мусить бути вираховані з централею в повній ціні.

Перехід з вищої до нижчої чи навпаки з нижчої до вищої класи, мусить бути оголошено через посередництво скарбника даного гуртка централі, щоб про те був зроблений належний запис. Право на підмогу в залежності від вищої платничої класи належить після заплачення 52 членських внесків в даній класі.

Члени, що переходячи з вищої класи до нижчої, мають право на підмогу зараз же.

Члени, котрі через старість або інвалідність є вилучені з працівого стану (без огляду чи беруть пенсію чи ні), можуть лишитися і надалі членами, щоб мали право на підмогу в разі похорону, моральну охорону і на часопис, коли платитимуть режійні штемплі — 25 сот. тижнено — а також і інші вкладки (похоронні, зїздові і інші).

Про вищі членські вкладки як звичайні і надзвичайні а також і висоту внесків для поодиноких фондів, рішає союзний зїзд, після пропозиції президії союзу. Представники союзу мають право постановити висоту членських вкладок, не скликаючи зїзд, коли це вимагає інтерес союзу і його членів. Потім при найбільшому зїзді може подати для ухвалення свою постанову.

§ 4. Увільнення від членських внесків.

Члени, що з нижче поданих причин не можуть платити правильно членські внески, а хочуть бути членами надалі, мо-

жуть одержати дарові штемплі. Право на ці штемплі мають члени при таких випадках: а) коли є хорий і не має права на підмогу з каси хорих та б) коли відбувають військову службу чи то є на маневрах.

„Дарові“ штемплі можуть бути уділені членові лишень на протязі одного року й не зараховуються до права на підмогу.

§. 5. Коли рахується членом та коли втрачається членство.

Тижні, заліплені „даровим“ штемплем, або „режійним“ (25 сот.) не зараховуються в членство даної особи, щоб мати право на допомогу після даних правил. Зараховуються лише правильні членські вкладки, а то 52 вкладки на один рік. Щоб членство даної особи було признано, муситься також заплатити другорядні вкладки. Член же, котрий відмовився платити членські другорядні вкладки, не може мати право на вигоди, крім того управа Союзу може :

а) Членство його не визнати а право на вигоди відкинути,
б) або узнати його членство, але знизити право вигод остільки, щоб можна було вирівняти довжних членських вкладок.

Тратить право бути членом той, хто :

а) добровільно виступив і повідомив про це управу гуртка (§. 6. стат. Сюза).

б) був виключений згідно §. 6. відст. 3. статуту Союзу й §. 4. цих же правил.

в) довжен більше 8 членських вкладок (§ 6. відст. 2. стат. Союзу, коли не дано якої вигоди).

Членові, котрий не мігби платити членські вкладки, вразі тяжкої скрути, можна дати полекші, коли цього зажадає. Управа гуртка або плат уст. мають право увільнити, але не більше як на шість тижнів. Член, звільнений таким способом, не тратить право на допомогу, але перед одержанням її, мусить недоплачені членські вкладки, вирівняти. Член мусить після заплачення всіх вкладок домогатися від скарбника всі виплачені штемплі, а потім наліпити до членської легітимації, бо узнаються лише ті вирівнані вкладки, що потверджені штемплем в легітимації.

Член, котрий на протязі довшого часу не платив членських вкладок, але хотів би бути й надалі членом, може сам, або за посередництвом управи гуртка, або функціонера „platebny“ зажадати секретаріат Союзу, щоб знесли його довг й визнали його надалі членом або дозволив членські вкладки вирівняти. В цьому випадку рішає управа, або представник Союзу, можуть прохання залагодити позитивно, або відкинути. Коли ж прохання залагоджене позитивно, членство тоді визнається, але вигоди, що надає членство, можна домогатися але по заплаченні нових 52 членських вкладок. (Карний час.)

§. 6. Права членів.

Всі права набуваються аж по заплаченні 52 вкладок і побічних доплаткі. Члени мають право на допомогу як пряму так надзвичайну. Член же, котрий довжен членські вкладки за 6 тижнів, тратить право на всякі допомоги. Прямі допомоги слідує:

а) при страйку, або при звільненні,
б) при безробітті,
в) похоронний додаток по вмершому членові родини або жінці.

Надзвичайні:

а) при зміні помешкання,
б) при незавиненій нужді.

Дальше дається моральна охорона при непорозумінні, виниклому в праці, даром посилається фахову газету, видавану Союзом. Право на ці всі вигоди мають члени лиш ті, що заплатили членські вкладки за II., III., IV., V. й VI. класу.

Члени, котрі платять членські датки за I. класу не мають права на допомогу в разі безробіття. Члени перестарілі та інваліди, користаючі вигоди при плаченні вкладок, згідно з §. 3, мають право на моральну охорону, на часопис і на похоронне для тих, що лишилися. Члени, платячи лише „режійні“ штемплі за 25 сот., мають право на похоронне для себе, коли помре жінка й для тих, коли помре сам. При сяких умовах уділяються допомоги й вигоди, про які згадано вище, обговорюються в дальших параграфах. Всі допомоги як прямі й надзвичайні, уділяє лише центральна канцелярія Союзу в висоті й опісля умов, додержуючи згаданих умов.

§. 7. Прямі допомоги.

А) Допомога при безробітті:

Допомога при безробітті може уділитися Союзом лише по виплаченні 52 вкладок, враховуючи і поплатки надзвичайні, при такій висоті й часу допомоги:

Кляса:	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.
	—	0.75	0.90	1.25	1.80	2.30

на протязі 26. тижнів.

До згаданої допомоги додається державна допомога згідно з законом допомоги безробітним з дня 19. липня 1921, ч. 267, 36. з. і роз., з дня 5. червня 1930 ч. 74 36 з. й роз. згідно розпорядження влади ч. 161/193 36. з. й роз. та в інших приписах.

Про висоту й виплату допомоги при безробітті суть певні правила.

Б) Допомога при страйку:

Підчас страйку або звільнення уділяються такі допомоги:

в I. вкладковій класі	1.— Кч	денно
в II. " "	1.25 Кч	"
в III. " "	1.50 Кч	"
в IV. " "	1.80 Кч	"
в V. " "	2.10 Кч	"
в VI. " "	2.50 Кч	"

Прохання про підвишку платні або інших умов господарських можуть подавати лише після дозволення представників Союзу, або центрального секретаріату. Подавши прохання, це ще не значить, що можна розпочати страйк. Страйки, якіб вони не були, мусять бути дозволені секретаріатом. Коли припинять члени працю без згоди президії Союзу, або його секретаріату, не мають права на старйкову допомогу. Допомога при страйку уділяється лишень тоді, коли він триває довше шести тижнів. Жонаті члени, або ті, що мають когось в родині, дістають додаток 50 гел. денно на кожду дитину, молодшу 14. років. При виплаті допомоги зтягнуться членам довжні вкладки. Колиж страйк триває довше шести днів, голова гуртка чи керівника платничого відділу мусить зібрати всі членські книжки, а в жонатих списати число дітей. Зібрані книжки й список страйкуючих, з зазначенням дітей членів до 14 літ, муситься негайно послати до секретаріату Союзу. Допомога при страйку вділяється лише за дні працівні.

В) Допомога в разі смерти.

Про висоту допомоги в разі смерти рахується в старих членів 1. січня 1932. в інших членів, приступивши до Союзу пізніше, від дня вступу, а в членів, що перейшли з іншої організації, від дня переступу.

Висота допомоги:

Після заплата	52 членських вкладок	100 Кч
"	156 " "	200 "
"	260 " "	300 "
"	520 " "	530 "
"	1040 " "	800 "

В разі смерти жінки члена, одержить член половину суми, на яку мають право при смерті самого члена. Колижінка була одночасно й членом Союзу, муж член дістає суму, яка б належала жінці членові, після часу членства, крім того ще половину суми в разі смерті самого члена.

Колиж смерть прийшла, як наслідок поранення, виплачується подвійна сума. При смерті члена родини (крім жінки) ця допомога не вділяється.

Право на допомогу в разі смерти члена мають право інші члени родини, коли член Союзу має заплачені всі членські вкладки, як звичайні так і надзвичайні. Колиж член довжний членські миморядні вкладки, тоді родина втрачає право на допомогу. Потім залежить від управи Союзу чи втратить допомогу чи ні. Допомога уділяється й тоді, коли недоплачені членські вкладки, але член посвідчить, що вкладки не міг заплатити з причини хвороби. Члени родини вмершого члена, котрий вступив з іншої організації, мають право лише на допомогу, з тих вкладок, що платив до іншого Союзу.

Прохання на допомогу в разі смерти можуть подати члени родини вмершого за посередництвом управи гуртка, а також функціонарі самі. До прохання додається членська книжка, potwierдження про смерть, видане сільським урядом, касою хорих, або лікарем, а також повна адреса того, кому мають видаватися гроші. Все це посилавється центральному секретаріатові Союзу.

На підвищені видатки похоронну допомогу ухвалена особлива річна вкладка 5 Кч, яка мусить бути внесена рік наперед. Ця вкладка мусить бути заплачена найпізніше до місяця лютого, а функціонер організації мусить розрахуватися з союзним скарбником найпізніше до місяця березня кожного року.

Нововступаючий член, чи коли переходить з іншої організації, крім інших вкладок, мусить заплатити особливу вкладку 5 Кч, без огляду на те, чи вступає на початку року чи на кінці.

Члени, що вступають до Союзу лише з метою, щоб мати право на похоронну допомогу, мусять платити крім „режійного штемпля“ 25 гел. ще два штемплі похоронні по 5 Кч річно, а це в місяці лютому і серпні.

Всі члени, що платять режійні штемплі 25 гел., мусять платити всі вкладки надзвичайні постановлені зїздом або управою Союзу.

Зїзд Союзу, або в разі потреби, й управа Союзу, можуть висоту надзвичайних вкладок, а також і похоронних чи то звичайних вкладок, а також і похоронних чи то звищити, чи зменшити.

§ 8. Надзвичайні допомоги.

А) Допомога при зміні помешкання.

Право на допомогу мають і можуть домагатися лиш ті, що на довший час свого заняття міняють помешкання й з родиною, коли нове помешкання віддалено від старого найменше 10 км. Член, бажаючи отримати допомогу при перенесенні, мусить подати прохання писемно, підтвержене функціонаром гуртка. В проханні мусить бути подано стару адресу, де замешкував, а також нову адресу, куди перебирається й віддаль в кілометрах.

Про висоту допомоги рішає управа Союзу, взявши на увагу час членства, віддалення старого місця від нового. Управа, найшовши неоправнені домагання, може цілком відмовити.

Б) Допомога при назавиненій біді:

Членові, котрий попав в біду без власної вини (довготривала хвороба, пожар, тощо) може бути дана допомога з гуртків. Коли ж гурток не має жадних засобів, подається прохання з допорученням центр. Союзу. Управа Союзу рішить чи вділиться допомога й в якій висоті. Згадані допомоги хоч і записуються до член. книжок, але не зараховують до допомог повинних.

В) Правна охорона.

Члени, заплативши 52 тижневі вкладки, мають право на правну охорону. Охорона ця вділяється при платових спорах, або при переслідуванні при організаційній праці. В кожному такому випадку рішає президія Союзу. Прохання про правну охорону перегляне управа гуртка, напише про це протокол дасть печатку й підписи голови та секретаря гуртка, додадуть легітимацію члена, котрий прохав охорону, й це все зашлеться до центр. секретаріату Союзу. В непорозуміннях особистого характеру (образу честі. то-що) правна охорона не вділяється.

§. 9. Надзвичайні вкладки.

Крім головних вкладок існують ще надзвичайні:

Місячна кризова вкладка:

в класі II.	Кч 3.—
„ III.	„ 5.—
„ IV.	„ 7.—
„ V.	„ 9.—
„ VI.	„ 11.—

- 1) Чвертьрічно 50 гел. на охоронний фонд.
- 2) Піврічно 1 Кч. зїздова вкладка.
- 3) Річно 5 Кч. наперед на покриття підпори в випадковій смерті.

§. 10. Союзний часопис.

Новоприйнятий член, заплативши все, що приписано зїздом або управою Союзу, має право на часопис. Для членів часопис посилається даром. Той, що з яких небудь причин перестане бути членом, тратить право на часопис.

§. 11. Виключення з членів.

Член може бути виключений з Союзу, якщо шкодить членам Союзу. Внесок на виключення з докладами про вину члена, також і число голосів посилається управою гуртка для вирі-

шення управі Союзу. Виключені члени мають право відкликати до союзного зїзду, котрий рішить про остаточне виключення. Коли ж член змінить своє поступовання, може бути знову прийнятий до організації за члена аж по році свого виключення (§. 6. Головного статуту).

§. 12. Довірники робітництва.

В кожному гуртку, членами якого є робітники лісові, або рільничі, в крайньому випадку службовці, урядники, або огородники, муситься вибрати одного довірника, котрого вибирають працюючі в одному підприємстві, чи робітні. При виборі мусить дивитися на те, щоб він був розумний і цілком певний. Нововибраний мусить бути зараз же зголошений управі Союзу, зазначаючи число легітимації, назву підприємства або лісної управи, де був вибраний. Нечлени не можуть вибиратися за довірників підприємства, лише рекомендовані Союзом за районових довірників. Кожний довірник дістане довірницьку легітимацію й дочині інструкції.

§. 13. Інтервенції.

При непорозумінні працюючих з працедавцями у випадку недодержання умов, або соціальних охорончих приписів тощо, коли не зможе поладити місцевий довірник сам, мусить звернутися до кравого секретаря Союзу, або до секретаря професійного Союзу ЧСЛ. в компетенцію якого входить даний гурток, а цей вже справу поладить, або дасть вказівки на дальше поступовання. Лише при необхідности, коли всі згадані інтервенції були безуспішні, управа гуртка звертається до центр. секретаріату Союзу, щоб він поладив непорозуміння.

§. 14. Відповідальність.

За точне переведення цих правил і статуту відповідають:
а) центральна управа Союзу,
б) управи гуртків і управи платничих відділів.

§. 15. Зміни.

Якінебудь зміни цих правил і допомогових приписів можна перевести виключно рішенням зїзду, або управою Союзу.

§. 16. Інструкції для функціонерів.

1. Предсідатель (голова).

Предсідатель (голова) скликає й провадить сходи управи також всі інші збори, скликані управою. Вділяє слово після порядку зголошених промовців лиш два рази в справі одної точки програми. Мусить бути несторонній, кожне непорозуміння, виникле між членами, мусить поладити так, щоб кожний член був задоволений. Перевіряє прийняті штемплі й дбає, щоб ревізори гуртка перевірили рахунки, зроблені скарбником для Союзу, підписали, щоб не настало непорозуміння відносно членських вкладок зі союзним скарбником. Держить в себе гуртко-

ву печатку й всі листи підписує сам. Репрезентує організацію на зовні й перед урядами.

2. Секретар.

Секретар веде всі протоколи сходин, є в сталому контакті зі Союзом або краєвим секретарем. Прочитує протоколи й зголошує товариські сходи окружному урядові. Всі листи й подання, приготовлені в імені організації, дає підписувати голові, котрий прикладе печатку. Лише в такому випадку, коли справа йде про самого голову, тоді підписує заст. голови й два члени управи.

3) Скарбник.

Головну працю має скарбник і його помішники. Він мусить записувати кількість принятих штемплів і інші цінності, послані Союзом, записувати до членських рахунків продані штемплі й провадити скарбову книгу. Всі рахунки й посвідки схоронювати для Союзової ревізії. За кожную виплачену вкладку мусить наліпити відповідні штемплі. Число проданих штемплів за місяць запише до скарбової (касової) книги, напише місячний рахунок для союзової скарбниці, скільки посилав грошей і це все пошле союзній касі. У відповідних рубриках місячних рахунків запише членське число, імя члена, число виплачених вкладок відповідної каси, котрі член платить. Після відрахування належної суми гурткові з поодиноких вкладок, остаточну суму з рахунком відішле централі. Зі союзних вкладок не сміє взяти нічого. За кожную виплачену суму мусить мати посвідку, підписану особою, котра одержала гроші. Управа Союзу допорукає винагородити кожного свідомитого скарбника з гурткових грошей, що припадають з тижневих штемплів (Див. §. 3. Нагорода скарбникові).

4. Ревізори.

Вони мусять слідкувати за правильним веденням касової книги й управи гуртка. Порядок є основою кожної родини, а також і організації. Обовязково мусять кожного місяця перевіряти прибуток і видатки гуртка, перевірити прибуток з проданих штемплів, і переконатись, чи скарбник відіслав рахунок і гроші Союзу. Найдені хиби, чи недобори подають на сходах управи, членських і загальних. Кожний місячний рахунок, виданий скарбником, мусить також підписати. Якщо найдуть якісь хиби в рахунках, мусять повідомити голову, котрий скличе управу сходи гуртка, де вже все рішиться. Як щоб скарбник не сповняв свої обовязки, голова може звільнити з його функції а на допоручення ревізорів на нових зборах муситься вибрати нового. Про остаточне рішення належить повідомити управу Союзу.

§ 17. Праводійсність

Ці правила, включно допомогових постанов, набувають право дійсности днем 1. червня 1936 й суть дійсні аж до відкликання.

Чи потребуємо щадити?

На це цитання здебільше кожний читач відповість що так, щадити треба. Але вже менше буде тих, котрі моглиби пояснити в чому властиво полягає велике значіння ощадности під оглядом цілого народнього господарства. Ціль цієї статі і є, щоби звернути увагу нашого громадянства навелике значіння ощадности, себто грошей в господарському житті народу.

Живемо в добі, коли гроші керують цілим господарським життям народів. Там, де є довільна скількість грошей, там є і промисл, торгівля, розвинене сільське господарство і вища культура. Інакше кажучи, при помочи грошей можна розбудувати варстати праці і зліпшити умовини праці. Найбільше значіння має це для самого населення з ряду якого рекрутуються робітники, доставці сирівців і покупці готових виробів-товарів.

Для прикладу найкраще навести історичні землі-Чехію і Моравію (в нас в Чехословачині). При помочи грошей був розбудований промисл, який є гідним соперником і закордонних підприємств на світових ринках. Ніхто не буде сперечатись о тім, що жисьвий рівень населення історичних земель під кожним оглядом вищий нашого. І за все те завдячує населення історичних земель своїй витревалости в праці й умінню щадити, себто доцільно ужити зароблені гроші. Коли

будемо листувати в статистичних виказах послідних річників, то побачимо що деякі міста маючи тільки дисяту частину населення Підкарпатської Руси, мають у своїх грошевих установах стільки ошадностей, як у нас все населення разом. Не треба при тім забути, що теж почали з малого і зовсім не за кращих умовин, які є в нас тепер.

А погляньмо тільки що маємо ми? Промисл, який і є, то є відсталий-примітивний, сільськогосподарство занедбане, природні багацтва невикористані, торговля і ремесло животіє. Тут бачимо наглядно, що означає відсутність грошей.

Тільки гроші суть в стані урухомити наше господарське життя. А щоби ми мали ті гроші, потрібно щадити. Щадити і найменшу суму віднести до грошевої установи, де з тих малих сум повстане бігом часу капітал, який може привести до кращого завтра наше населення. Ми можемо порівнюючи легко відзискати страчені позиції, бо спроби в нас вже зроблені, і дитячі роки маємо за собою, тільки тепер треба взятися до праці з мужеською витревалістю і завзятістю повести справу до успішного кінця, як це робили і роблять інчі народи.

Не сміємо говорити, що ми слабі та що нас мало. Ми будемо сильні, коли сильними схочемо бути. Як приклад можемо навести відвагу таки наших деяких громадян зараз по перевороті. В році 1920 за куди гірших умовин віднинішніх як політичних так і господарських приступили до заложення власної грошевої установи ПОДКАРПАТСЬКОГО БАНКУ. Перші початки були скромні, але днесь по 18 роках належить Підкарпатський банк між перші господарські чинники краю. Діяльність однак сягає далеко поза межі Підкарпатської Руси. Як дальший успіх не можемо не згадати, що через Підкарпатський банк були зроблені

перші кроки господарськи зорганізувати наше населення, побудовано цілий ряд варстатів праці, було поможено земледільцям дешевими і часними кредитами, що неодного нашого рільника висвободило з рук лихварів. Підкарпатський банк був той, котрий зискав збереження нашої американської еміграції яке активізував для розбудови господарського життя дома.

І тільки днесь бачимо, що хоч і була в межі часі господарська криза, коли були кладені на банк надзвичайні домагання, то всеж таки вийшов побідником. Тут тільки доказало населення, що означає гасло в едности сила. Питання господарські ніколи не розв'язують одиниці, тільки все громадянство через своїх відпоручників. Для нас це подвійно важне, тому що в нас нема приватних капіталістів одиниць, які успішно могли за сягати до господарського буття населення, тому ми відказані на найузшу співпрацю між собою.

Ми мусимо бути витревалі в дотримуванні своїх постанов і тільки так зможемо зліпшити свої матеріальні відносини та забезпечити краще завтра наступним поколінням.

Одже щадім і свої ошадности повіримо тільки своїм установам, які господарять осторожно, тому що знають наші відносини, бо у веденню суть наші люде.

Щадім і учім щадити наших дітей.

НБ ПНУС

805897

НАШІ:

Дамські плащі-раглани-одяг

є тому елегантні та найміцніші, бо кожний взірцево та докладно ручно випрацьований.

НАШ НАЙБІЛЬШИЙ СКЛАД:

Килимів: вязаних, орієнтальних та модерних
Заслон та васлонових матерій

Покривок, столової та постільної білизни

Лінолеа, плетеного товару, панчох

Білизни: дамської, мужеської, дитячої

Модного товару та капелюхів

Даємо змогу Вам найкраще вибрати за найнижчі ціни, тому в нас купувати-це одна радість. Писемні замовлення полагодуємо дуже скоро.

Зиски нашого господарювання йдуть на добочинні цілі, впершу чергу на підпору бідних шкільних дітей.

**Торговельний дім
ЛЕГІО УЖГОРОД**

ПОШТОВИЙ ТАРИФ

Поштові уряди зобов'язані приймати всі поштові кореспонденції і посилки в границях Підкарпаття, випонені кирилицею

Листівки: оплачуються в республіці 50 гелерів. За границю, до Мадярщини, Німеччини, Польщі, Австрії і Румунії 1.20 Кч, до останніх країн 1.50 Кч

Звичайні Листи: В місті до 20 грамів 60 гелерів і в цілій республіці 1 Кч. За дальших 20 грамів 60 гелерів.

За границю: До Мадярщини, Німеччини, Польщі, Австрії і Румунії до 20 грамів 2 Кч. До решти країн 2.50 Кч. За кожних 20 грамів 1.50 Кч.

Рекомендовані листи: В місті 2.60 Кч, у всій республіці 3 Кч. До країн вище названих 4.50 Кч, до решти країн 5 Кч.

Друки: За друки вважаються гезети, книги, ноты, коректури, фотографії, рисунки, мапи, оголошення і т. д. Оплачується за друки до 50 грамів 20 гелерів, до 100 грамів 40 гелерів і т. д. За кожних 50 грамів 20 гелерів. За границю за кожних 50 грамів 50 гелерів.

Частичні друки: До 50 грамів 30 гелерів, до 100 грамів 40 гелерів. За кожних дальших 50 грамів 20 гелерів.

Експрес: Листівки 2.60, листи 3 Кч.

Переслання грешей (до 5000 Кч): До 100 Кч платиться 1 Кч, від 100—200 Кч. 1.50 Кч, за кожних дальших 400 корон на 50 гелерів більше.

Пакунки без ціни:

	Ближче пасмо:	Дальше пасмо:
До 1 клг.	2.— Кч	2.50 Кч
До 5 клг.	3.— Кч	4.— Кч
До 10 клг.	6.— Кч	8.— Кч
До 15 клг.	9.— Кч	12.— Кч
До 20 клг.	12.— Кч	16.— Кч
До 25 клг.	15.— Кч	20.— Кч

Пакунки в заявленою ціною: Оплата за заявлену ціну до 500 Кч — 50 гел., від 500 до 1000 Кч — 1 Кч. За дальших кожних 1000 Кч — 1 Кч. Як перевищує заявлена ціна 1000 Кч то платиться — 1 Кч. У нескладних пакунках збільшується ціна на половину. У не виплачених пакунках береться оплата 1 Кч.

Під фотографією т. Карбованця помилково пропущений підпис, що він є голова Робітничої академії на П. Русі.

20,00

НБ ПНУС

805897

Готуйтеся

до святкування

60 ліття

чсл. соц. дем.

роб. партії

4, 5 і 6 VI. 1938!